

 økonomi og
indenrigsministeriet

Det politiske arbejde i kommunalbestyrelse og udvalg

Indhold

DEL I: Kommunalbestyrelsesarbejdet i praksis

03	Kapitel 1	Gode arbejdsvilkår i kommunalbestyrelsen
13	Kapitel 2	Arbejdsdelingen mellem borgmester, kommunal bestyrelse, udvalg og forvaltning
18	Kapitel 3	Før møderne – planlægning og processer
19	Kapitel 4	Mødernes dagsorden og mødemateriale
20	Kapitel 5	Mødets afvikling
21	Kapitel 6	Kommunalbestyrelsesmedlemmernes rettigheder
22	Kapitel 7	Kommunalbestyrelsesmedlemmernes pligter

DEL II: Reglerne for arbejdet i kommunalbestyrelsen

28	Kapitel 1:	Mødeplanlægning og mødets form
30	Kapitel 2	Forelæggelse af sager for kommunalbestyrelsen
37	Kapitel 3	Elektronisk formidling af materiale til kommunal bestyrelsens medlemmer
39	Kapitel 4	Mødets afvikling
43	Kapitel 5	Kommunalbestyrelsens muligheder for at sikre sig god betjening fra forvaltningen
44	Kapitel 6	Kommunalbestyrelsesmedlemmernes rettigheder og kontrolmuligheder m.v.
53	Kapitel 7	Kommunalbestyrelsesmedlemmernes pligter
60		Stikordsregister

Forord

Som kommunalpolitiker skal du de næste fire år være med til at træffe vigtige beslutninger om det samfund, du lever og bor i.

Kommunalbestyrelsen er kommunens øverste organ, og det er her og i de politiske udvalg, forskellige holdninger mødes. Det er her, man finder frem til løsninger og træffer beslutninger, som ofte er af stor betydning for borgerne og udviklingen af kommunen.

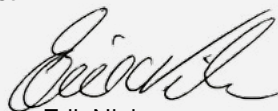
For at det politiske samarbejde og forhandlingerne kan ske på demokratisk vis, er der en række formelle spilleregler for arbejdet i kommunalbestyrelsen og udvalg. Denne vejledning beskriver disse spilleregler. Vejledningen sætter samtidig fokus på de vide rammer, den enkelte kommunalbestyrelse har for at indrette sig og skabe de arbejdsbetingelser, der passer netop den bedst. Optimale arbejdsvilkår kræver, at kommunalbestyrelsen afklarer både rammer og arbejdsformer i kommunalbestyrelsen, samt hvilke krav den vil stille til forvaltningen og dens betjening af kommunalbestyrelse og udvalg. Det bør der være fokus på lige fra starten af en ny valgperiode.

Vejledningen indeholder også oplysninger om de forskellige kommunalpolitiske organers roller i kommunen, og om en sags gang imellem de forskellige organer frem imod den endelige beslutning. Endelig indeholder vejledningen oplysninger om den enkelte kommunalpolitikers rettigheder og pligter.

God læselyst og god politisk arbejdslyst!

Margrethe Vestager
Økonomi- og indenrigsminister

Erik Nielsen
Formand for KL

Indledning

Del I i denne vejledning er en praktisk orienteret vejledning om arbejdet som kommunalbestyrelsesmedlem. Formålet med kapitel 1 er at formidle viden, ideer og redskaber, der kan danne grundlag for, at kommunalbestyrelserne træffer de beslutninger, der skal til, for at arbejdet tilrettelægges bedst muligt for netop deres kommunalbestyrelse og de enkelte kommunalbestyrelsesmedlemmer. Del I indeholder i kapitel 2 en praktisk gennemgang af arbejdsdelingen mellem de forskellige kommunalpolitiske aktører, mens kapitlerne 3-5 har fokus på møderne. Kapitel 6 og 7 gennemgår kort medlemmernes rettigheder og pligter.

Vejledningens del II indeholder en nærmere gennemgang af de vigtigste af de regler i den kommunale styrelseslov, som vedrører kommunalbestyrelsens arbejde. Denne del kan f.eks. anvendes som opslagsværk, når et emne har særlig interesse. Der er flere steder i del I henvist til den nærmere gennemgang af reglerne i del II.

Kapitel 1: Gode arbejdsvilkår i kommunalbestyrelsen

1.1. Hvorfor er gode arbejdsvilkår vigtige?

Kommunalbestyrelsen er det øverste organ i kommunen, og kommunalbestyrelsen kan som udgangspunkt træffe afgørelse i en hvilken som helst sag, der vedrører kommunen. Kommunalbestyrelsen er det demokratisk valgte helhedstænkende organ, som er ansvarlig for fastlæggelsen af kommunens overordnede politik. Kommunalbestyrelsen udgør dermed den politiske ledelse af kommunen.

God politisk ledelse kræver gode arbejdsvilkår. For at sikre en god politisk ledelse af kommunen er det derfor afgørende, at kommunalbestyrelsen har så gode arbejdsvilkår som muligt. Et meget vigtigt element heri er, at kommunalbestyrelsen har et godt samarbejde med forvaltningen og har adgang til de oplysninger, som er nødvendige for de vigtige politiske diskussioner med borgere, erhvervsliv og hinanden, der danner grundlaget for de beslutninger, som kommunalbestyrelsen skal træffe.

Kommunalbestyrelsen har selv et ansvar for at sikre sig gode arbejdsvilkår. Derfor indeholder den kommunale styrelseslov også en bestemmelse, der lægger op til en generel drøftelse og beslutninger i kommunalbestyrelsen om betjeningen af medlemmerne med hensyn til materiale, oplysninger, adgang til forvaltningen og bistand fra denne.

God politisk ledelse kræver også, at kommunalbestyrelsesmedlemmernes tid prioriteres. Det skal der tages højde for, når kommunalbestyrelserne aftaler mødekalenderen – ikke kun for kommunal-

bestyrelsesmøderne, men også for de øvrige mødefora. Og det skal i den forbindelse samtidig sikres, at mødematerialet tager højde for, at kommunalbestyrelsen også består af politikere med lille eller ingen tidligere erfaring fra politiske poster.

Alle kommunalbestyrelser er forskellige, og afspejler den lokale virkelighed, som kommunerne repræsenterer. Derfor er det også kommunalbestyrelsesmedlemmerne i hver enkelt kommunalbestyrelse, som har et fælles ansvar for, at der skabes rum til god politisk ledelse.

Men hvordan sikrer kommunalbestyrelserne, at medlemmerne ikke bliver overbelastet af store mængder materiale, som sluger al tiden, at der er fokus på de politiske sager frem for enkeltsager, at medlemmerne får den nødvendige hjælp fra forvaltningen, og at der er tid til dialog med borgerne og andre i det politiske arbejde?

Denne vejledning forsøger ikke at beskrive den korrekte måde at løse disse problemstillinger på, men beskriver de muligheder, kommunalbestyrelsen selv har for at skabe dette rum til at udøve politisk ledelse. Der er mange gode eksempler på, at en kommunalbestyrelse lokalt har fastsat principper og politikker for sine egne arbejdsvilkår – ud fra de lokale behov. Du kan læse om nogle af disse eksempler i vejledningen. Vejledningen peger også på nogle af de udfordringer, som alle kommunalbestyrelserne må overveje i forbindelse med, at de nye kommunalbestyrelser samles.

Det er vigtigt, at kommunalbestyrelsen på et tidligt tidspunkt i

valgperioden overvejer deres arbejdsvilkår. Gerne allerede på et af de første møder i den nye kommunalbestyrelse. Det kan være nemt – og i mange tilfælde berettiget – at videreføre den praksis, kommunalbestyrelsen tidligere har fulgt og udskyde diskussionen. Men der kan også være behov for ændringer allerede fra begyndelsen af den nye valgperiode. Dels kan der være valgt nye medlemmer med andre behov og ønsker, dels vil det være hensigtsmæssigt, hvis der er en fælles forståelse i kommunalbestyrelsen for, hvordan tingene skal foregå, så disse spørgsmål ikke senere overskygger diskussionerne af politiske emner.

Men det vigtige er, at den nyvalgte kommunalbestyrelse forholder sig til spørgsmålet – både i begyndelsen af valgperioden og løbende gennem hele valgperioden

1.2. Inspiration til de gode arbejdsvilkår

Det er klart, at det centrale i kommunalbestyrelsens arbejde er de beslutninger, der træffes på møderne i kommunalbestyrelsen og de stående udvalg. Derfor er rammerne for mødeafholdelsen vigtige i denne sammenhæng. Men samtidig foregår en stor del af aktiviteten jo uden for møderne. Politikerne deltager i den offentlige debat, forbereder politiske oplæg, besøger de kommunale institutioner, deltager i eksterne møder og mange andre aktiviteter, som alle er med til at forberede og modne den politiske beslutningsproces. Derfor er de arbejdsvilkår, som kommunalpolitikere har uden for selve mødeafholdelsen i kommunalbe-

styrelsen, ligeså vigtige som rammerne for kommunalbestyrelsesmøderne.

Inspirationskapitlet nedenfor er delt op i to hoveddele: 1) møder og 2) samspillet mellem kommunalbestyrelsen og administrationen.

1.3. Møderne

Mange kommunalpolitikere bruger lang tid på deres hverv. Meget af tiden går med at holde møder på rådhuset, men en stor del af det

at være politiker er også at diskutere med borgere og andre interessenter uden for rådhuset. Samtidig skal mange kommunalbestyrelsesmedlemmer passer et fuldtidsarbejde ved siden af hvervet som kommunalbestyrelsesmedlem. Desuden skal der være plads til, at man som kommunalbestyrelsesmedlem har små eller mindre børn, og passer andre ting ved siden af det politiske arbejde.

Kommunalbestyrelsen og udvalgene fastsætter som udgangspunkt

selv, hvornår de ønsker at afholde møder, men når mødeplanen for et år er vedtaget, er den som udgangspunkt bindende.

Derfor er det vigtigt, at kommunalbestyrelsen på et tidligt tidspunkt drøfter, hvordan mødetidspunkter og mødelængde kan tilrettelægges på en hensigtsmæssig måde.

I Frederiksberg Kommune er mandag mødedag

Mandag er mødedag forstået på den måde, at møderne i kommunalbestyrelsen og udvalgene altid ligger på mandage. De er placeret eftermiddag/aften dvs. uden for almindelig arbejdstid. Udvalgs-møderne er typisk korte (30 min.) medmindre der er større sager til

drøftelse på dagsordenen. Udvalgs-møder i Frederiksbergs Kommune er altså således typisk:

- Første mandag i måneden: Møder i de stående udvalg og økonomiudvalg.
- Anden mandag i måneden: Møder i de stående udvalg og økonomiudvalg.

- Tredje mandag i måneden: Møde i kommunalbestyrelsen.
- Fjerde mandag i måneden: Møder i de stående udvalg og økonomiudvalg.
- I andre kommuner kan man fx have valgt, at der er færre møder pr. måned, og at det enkelte møde varer længere. For yderligere information henvises til del II kapitel 1.

Mødeformer

Mødeformen kan have stor betydning for de politiske processer, for samarbejdet i kommunalbestyrelsen og for forankringen af den politiske debat. Det er ikke sikkert, at den samme mødeform er den bedste til at håndtere alle typer af sager. Har man at gøre med en stor sag, kan det være fornuftigt at bruge forskellige

mødeformer undervejs i de forskellige trin af behandlingen.

For at skabe de bedste rammer for den politiske proces kan kommunalbestyrelsen drøfte, hvorvidt det er tilstrækkeligt med en almindelig behandling i de politiske udvalg og kommunalbestyrelsen, eller om sagen skal behandles på en anden måde.

Det kan eksempelvis være (1) fordi der i denne sag i særlig grad er behov for at tænke på tværs af udvalg, (2) fordi politikere og borgerne i denne sag skal have mulighed for en tættere dialog end normalt, eller (3) fordi man har at gøre med en sag af særlig principiel karakter.

Alternative mødeformer kan eksempelvis være:

- Temamøder med fokus på udredning. Hvis der er behov for mere viden og afklaring, fx om alternative løsninger, uddybning af konsekvenser, afklaringer etc., kan forvaltningen og/eller andre eksterne parter på et eller flere temamøder præsentere fakta og problemstillinger i sagen. Sådanne temamøder er som regel lukkede.
- Temamøder med fokus på politisk debat. Hvis der er behov

for mere tid til politisk at drøfte et emne, kan der afholdes lukkede temamøder, hvor politikerne diskuterer politiske mål. Temamøder kan også afholdes som åbne borgermøder eller for en mere lukket kreds af inviterede.

- § 17, stk. 4-udvalg. I særligt vigtige eller tværgående sager (fx ny erhvervsstrategi) kan en sag forankres i et midlertidigt rådgivende udvalg, som kan være med til at skabe et godt beslutningsgrundlag. Der er også mulighed for, at eksterne parter kan være medlem af udvalget.

- Fælles temadrøftelser på tværs af udvalg. Når politiske sager vedrører flere udvalgs fagområder, kan et fælles tema- eller udvalgsmøde være med til at sikre mere helhed og sammenhæng i de politikker og mål, som kommunalbestyrelsen vedtager.

- Indførelse af både 1. og 2. behandling af særligt vigtige sager. Nogle kommuner har indført et 1. og 2. behandlingssystem, hvor der ved 1. behandlingen er en indledende drøftelse, inden den endelige beslutning tages ved 2. behandlingen.

Principelle sager kan diskuteres i to omgange

Grundig drøftelse af vigtige beslutninger kan sikres ved, at store sager drøftes to gange i fagudvalgene. I nogle kommuner har man valgt at behandle en række sager, som er

store, komplekse eller principielle i to omgange.

Forvaltningen lægger sagen op 1. gang til en bred principiel drøftelse, hvor politikerne kan afprøve synspunkter og spørge direkte ind til sagen.

Derefter kan sagen drøftes i offentligheden med deltagelse af politikerne. Forvaltningen følger debatten og noterer sig synspunkterne, inden sagen forelægges til 2. behandling og indstilling til beslutning i kommunalbestyrelsen.

Overblik over kommende sager

Ved at skabe et overblik over de vigtigste sager, som er på vej på den politiske dagsorden, kan den enkelte kommunalpolitiker få mulighed for at forholde sig til udviklingstendenser og til de kommende sager i god tid. I politik er processer, timing og samarbejde afgørende for at kunne sætte en dagsorden og finde løsninger, og der kan lokalt skabes et system, som sikrer et løbende overblik og opdatering på de vigtigste politiske sager. Dette kan eksempelvis ske i form af et politisk årshjul, der giver de enkelte

medlemmer af kommunalbestyrelsen et overblik over, hvilke (større) sager der forventes at komme op på kommende møder i udvalg og kommunalbestyrelsen.

Enkelt-sager i kommunalpolitik

Det er ofte enkelt-sagerne, som medierne og borgerne er optagede af. Det er også ofte i enkelt-sagerne, indholdet af de generelle politikker bliver testet, og resultaterne af en politisk beslutning bliver synlige. Når rettes direkte kontakt til borgmesteren eller øvrige medlemmer af kommunalbestyrelsen, handler det

ofte om en konkret enkelt-sag og dens konsekvenser og perspektiver. Derfor er det også både naturligt og demokratisk, at enkelt-sager fylder i de politiske debatter. Men samtidig er både den enkelte kommunalpolitiker og den samlede kommunalbestyrelse nødt til at prioritere tiden, så det politiske arbejde ikke drukner i enkelt-sager.

Der skal være tid at drøfte politiske mål for sundhedstilstanden og, hvordan den forbedres. Der skal være tid til at drøfte politiske mål for, hvordan alle børn

i skolerne kan blive så dygtige som muligt og trives så godt som muligt, og hvordan man vil nå de mål. Og der skal være tid til at drøfte retningen og udviklingen af kommunen og udviklingen af lokaldemokratiet og lokalsamfundene: hvordan styrker vi dialogen med borgerne, og hvordan bringer vi de forskellige aktører sammen om at bidrage til at løse lokale udfordringer. Det gælder

om at finde en balance, hvor man imødekommer ønsker om at kunne drøfte konkrete enkeltsager og konkrete konsekvenser af beslutninger, og hvor man samtidig får sat enkeltsagerne i perspektiv, så de kan blive en del af en mere principiel politisk debat på et opgaveområde.

Det er en god ide at skabe en fælles forståelse for, hvordan man

opnår en fremadrettet og konstruktiv brug af udvalgte enkeltsager, der knytter sig til principielle spørgsmål, og hvordan man kan se disse sager i sammenhæng med kommunens øvrige politik. På den måde kan enkeltsager fungere som test af, om de politikker, der er vedtaget, fungerer og forvaltes hensigtsmæssigt.

10 gode råd til den gode sagsfremstilling

1) Ét dagsordenspunkt bør kun indeholde én hovedproblematik.

2) Overskriften på dagsordenspunktet bør give et klart billede af, hvad sagen handler om.

3) Det bør være tilstrækkeligt at læse sagsfremstillingen og indstillingen for at kunne deltage i den politiske drøftelse og træffe beslutning. Bilag er som udgangspunkt til dem, der ønsker uddybende information.

4) Indholdet i en sagsfremstilling bør fremstilles logisk for læseren – kommunalpolitikere. Start med, hvad anledningen er til, at sagen er på dagsordenen: Hvorfor skal kommunalpolitikere interessere sig for sagen og drøfte den?

5) Det politiske bør være i centrum i sagsfremstillingen.

Hvad er det politiske spørgsmål, der skal afklares, besluttet, orienteres om m.v.? Det betyder også, at konsekvenser for borgere og brugere skal fremgå. Og det betyder, at der gerne må være politiske alternativer til valg af løsning. De politiske handlemuligheder skal være tydelige.

6) Sæt fokus på helhed og sammenhæng i opgaveløsningen. De bedste løsninger findes ofte, når der ses på helheden og sammenhængen i opgaveløsningen. Når beskæftigelse og sundhed tænkes sammen, når skole og uddannelse tænkes sammen, og når ældre og sundhed tænkes sammen. Gør det til et tjekpunkt i alle sager, at der ses på, om de muligheder og alternativer, der opstilles, samtidig styrker helhed og sammenhæng i opgaveløsningen til gavn for borgerne.

7) Overvej systematisk, om der i sagerne kan være forslag til den

politiske drøftelse af, hvordan medborgerskabet kan styrkes i opgaveløsningen: hvordan borgerne kan have en rolle, så de bidrager til opgaveløsningen.

8) Sagsfremstillinger bør skrives i et enkelt sprog og uden lange indskudte sætninger. Der må ikke indgå overflødige beskrivelser, indforstået sprog, fagudtryk, forkortelser m.v. i sagsfremstillingerne.

9) Det bør fremgå tydeligt i indstillingen, om sagen er til godkendelse, orientering, drøftelse, behandling m.v., og det skal tydeligt fremgå, hvad det er, der orienteres om, lægges op til drøftelse og beslutning af osv.

10) En sagsfremstilling inkl. indstillingen bør ikke overskride 3 sider.

Et godt beslutningsgrundlag

Et godt beslutningsgrundlag er en vigtig forudsætning for kommunalpolitikere. Som politiker skal man have et forståeligt, kortfattet og kvalificeret grundlag for at træffe sine beslutninger. Det materiale, politikere får forelagt, skal være af et omfang og i en form, så de er til at gå til og forstå for alle politikere, og ikke blot dem med lang erfaring på området.

Selvom sagerne kan være tekniske, omfattende og komplicerede, er det vigtigt, at sagerne er skåret til, så der er fokus på det, der skal drøftes politisk og tages stilling til. Det skal være klart og tydeligt, hvilke politiske valg der skal træffes. Hvad er konsekvenserne af de enkelte valg? Hvilke dilemmaer skal kommunalbestyrelsen forholde sig til, og hvad er de forskellige handlemuligheder?

Kommunalbestyrelsen bør således sikre sig, at man er enig om de krav, som stilles til formen for forelæggelsen af sagerne. Dette gælder også kravene til eventuelle bilags indhold og omfang. Især i udvalgene skal man huske på, at nye medlemmer ikke nødvendigvis er hjemme i det fagsprog, der anvendes på eksempelvis social- eller miljøområdet.

Inspiration til et godt grundlag for det politiske arbejde – et godt grundlag for at kunne påtage sig rollen som politisk ledelse:

Politisk ledelse handler om nutid og fremtid. Politisk ledelse handler om at udvikle kommunen og dens lokalområder, om at lede og prioritere den lokale velfærd, om at være arbejdsgiver for kommunen som arbejdsplads og om at udvikle det lokale demokrati.

Et godt grundlag kan fx handle om:

Anbefaling 1: Få løbende overblik over de store udfordringer og udviklingstendenser

Enhver kommune har sine udfordringer – demografi, udviklingen i erhverv- og beskæftigelse, den sociale profil, ændringer i befolkningsforskydninger osv. Billedet af udfordrin-

gerne og udviklingstendenserne er baggrundstæppet for det politiske lederskab. Få løbende et overblik, så baggrundstæppet kan danne grundlag for det politiske arbejde og dag til dag håndteringen af opgaver og udfordringer. Og overvej, hvordan borgerne kan få samme overblik over kommunens udfordringer og situation. Det er en vigtig forudsætning for, at de kan engagere sig.

Anbefaling 2: Få løbende information om udviklingen på de lokale velfærdsområder

Få systematisk indsigt i den daglige drift, i brugernes oplevelser, i uhensigtsmæssigheder, i effekten af de politiske beslutninger, i fagfolkernes bevæggrunde for at gøre, som de gør, og i udviklingen af brugere og demografien, økonomi og de udfordringer, der tegner sig på områderne. Det er alt sammen viden og grundlag for den videre

politikudvikling, og det er grundlaget for, at man som politiker kan varetage den demokratiske kontrol.

Anbefaling 3: Sæt fokus på, hvordan borgere og andre aktører kan indgå i de politiske processer

Kommunalbestyrelsens samspil med borgerne og andre aktører er overordentlig vigtigt og intensiveres, når omstillinger og tilpasninger er nøgleordene i det kommunalpolitiske arbejde. Den politiske behandling af større sager, hvor der skal omstilles og findes nye løsninger, kan derfor med fordel omhandle, hvornår og hvordan de forskellige aktører og deres ressourcer kan bringes i spil. Dette kan med fordel ske så tidligt i sagsforløbet som muligt.

Anbefaling 4: Tydeliggør det kommunalpolitiske arbejde og skab grundlag for et levende lokaldemokrati.

Fortæl om det kommunalpolitiske arbejde, om kommunens udfordringer og bevæggrundene bag de politiske beslutninger.

Og fortæl om kommunalbestyrelsens forventninger til dem, der er brugere af den lokale velfærd og borgerne i det hele taget, og

fortæl, hvordan borgerne kan bidrage til at løfte kommunens udfordringer.

Det politiske arbejde i byråd og udvalg i Holbæk Kommune

I 2010 formulerede et samlet byråd i Holbæk Kommune en aftale for, hvordan man ønskede at arbejde sammen som politikere i den næste byrådsperiode. Aftalen lød som følgende:

Vi vil styrke og forny den måde, vi arbejder på som lokalpolitikere. Der skal skabes mere rum til politik, til holdninger og til at udforske mulige veje at gå. Byrådet er valgt til at træffe beslutninger på borgernes vegne. Det ansvar tager vi på os. Men gode løsninger kræver bidrag fra flere end os. Derfor vil vi have flere åbne, innovative processer, hvor borgere og andre aktører er med fra starten – sammen med byrådet – til at definere udfordringer og udvikle gode løsninger på dem. Vi styrker det politiske lederskab, samtidig med at vi bidrager til at styrke det lokale fællesskab og

gør lokalpolitik synligt og vedkommende for flere.

Vi vil gøre øget brug af f.eks. åbne møder og workshops, hvor vi har andre relevante aktører med i de politiske drøftelser. Vi vil give muligheder for borgere og andre til at deltage ved at sende **live-TV fra politiske debatter og give mulighed for at kommentere elektronisk undervejs.** Og vi vil gøre forsøg med og lære af nye metoder til dialog og samarbejde, fx borgerbudgetter og elektronisk borgerpanel.

Samtidig vil vi styrke ejerskabet i hele byrådet til de politisk prioriterede temaer.

Det kan fx ske ved at behandle disse temaer mere end én gang i byrådet og ved at lægge vægt på debat på byrådets møder. Det kan også ske ved at give mulighed for, at to eller flere udvalg i en periode samarbejder om temaer, som går på tværs af udvalgenes ansvarsområder.

Der har det sidste års tid været sagt og skrevet meget om lokalpolitikeres arbejdsvilkår. Vi ønsker, at det skal være attraktivt at være folkevalgt og dermed tage ansvar for den politiske ledelse af det fællesskab, som en kommune udgør. Det betyder, at det politiske arbejde skal være tilrettelagt, så det er muligt at have en civil karriere og et familieliv ved siden af posten som byrådsmedlem. Derfor har vi aftalt, at:

Udvalgsmøder skal have en tydelig struktur med god mødeledelse, så temaer og politiske drøftelser får mere tid, mens sager til efterretning får mindre. Vi har f.eks. gode erfaringer med temadrøftelser med afsæt i 1 A4-sides oplæg med problem/udfordring og forslag til elementer til drøftelse. Herefter vurderer udvalget, om det skal blive til en politisk sag.

Skriftligt materiale til møder i byråd og udvalg skal være formuleret enkelt og kortfattet.

Det skal være tydeligt, hvor byrådet/udvalget træffer politisk beslutning.

Problemstillinger, der kalder på politisk stillingtagen, skal behandles politisk. Det kræver et godt samarbejde og løbende dialog med administrationen.

Sager, der ikke kræver politisk behandling, skal delegeres til administrationen. Med jævne mellemrum vil vi gøre status på delegation for at fastholde åbenhed og aktiv stillingtagen til,

hvem der beslutter hvad (hvad er politik, og hvad er administration).

Administrationen udarbejder oplæg til en ny, politisk mødestruktur, der forsøger at lægge mødeaktivitet for både udvalg og byråd samme ugedag. Dette er for at bidrage til en bedre arbejdstilrettelæggelse, blandt andet for at skabe bedre vilkår for de byrådsmedlemmer, der har et almindeligt arbejde ved siden af det politiske arbejde. Mødedagene må ikke være for lange, ligesom vi indimellem har brug for en mere dynamisk beslutningsstruktur.

Sidst, men ikke mindst vil vi starte den nye byrådsperiode med nogle inspirerende seminarer i 2014, hvor hele det nye byråd arbejder sammen om at udvikle politiske målsætninger for byrådsperioden og aftaler konkret, hvordan vi som byråd vil samarbejde, med andre og med hinanden.

Det nye byråd gør status på byrådets arbejdsform mv. midtvejs i næste byrådsperiode.

Det nye byråd gør status på byrådets arbejdsform mv. midtvejs i næste byrådsperiode.

1.4. Samspillet mellem kommunalpolitikere og forvaltningen

Samspillet mellem kommunalpolitikere og forvaltningen er afgørende for det kommunale virke. Dels forbereder forvaltningen sagerne og bidrager med faglig ekspertise, dels er det forvaltningen, som sikrer, at de politiske beslutninger gennemføres. Det betyder også, at de enkelte medlemmer af kommunalbestyrelsen i forskellige situationer er afhængige af forvaltningens bistand. Men der er naturligvis også et ønske om, at forvaltningen har et fornuftigt ressourceforbrug. Det er ikke hensigtsmæssigt, hvis hvert medlem af kommunalbestyrelsen selv tager kontakt til den medarbejder i

forvaltningen, som de nu kender, ligesom det på den anden side ikke er hensigtsmæssigt, hvis der slet ikke er mulighed for, at de enkelte kommunalbestyrelsesmedlemmer kan drøfte fx fagtekniske spørgsmål med forvaltningen.

Hvis forvaltningen på bedst mulig vis skal sikre, at hvert kommunalbestyrelsesmedlem får de bedste muligheder for at udøve deres hverv, er det derfor afgørende, at kommunalbestyrelsen får lagt klare rammer for, hvordan den ønsker, at samspillet mellem forvaltningen og kommunalbestyrelsen og de enkelte medlemmer skal foregå. Det gælder både for så vidt angår udarbejdelse af materiale m.m. til møder i udvalg

og kommunalbestyrelse, men også den adgang, som de enkelte medlemmer har til forvaltningen.

Lovgivningen indeholder ikke regler for, hvordan forvaltningen skal betjene kommunalbestyrelsen. Det er op til kommunalbestyrelsen selv at beslutte, hvordan den ønsker at blive betjent af forvaltningen.

Det er derfor en god ide fra starten af valgperioden at drøfte i kommunalbestyrelsen og eventuelt også i udvalgene, hvordan man ønsker at blive betjent af forvaltningen, og hvilke rammer der skal gælde for samspillet mellem forvaltningen og kommunalbestyrelsen.

Inspiration til afklaring af sekretariatsbetjeningen

Det er vigtigt at afklare forventningerne til:

- Hvordan betjenes kommunalbestyrelsen? Hvordan betjenes udvalgene?
- Hvordan betjenes borgmesteren?
- Hvordan betjenes udvalgsformændene?

- Hvordan betjenes de enkelte kommunalbestyrelsesmedlemmer?

Der kan bl.a. sættes fokus på:

- Bistand til praktisk kalenderstyring i forhold til det kommunalpolitiske arbejde bredt set, herunder bistand til mødeinvitationer,
- håndtering af henvendelser og forespørgsler (fx om at deltage i arrangementer, møder, holde tale mv.),

- bistand til oplæg og taler,
- mulighed for målrettet medieovervågning,
- modtagelsen og organiseringen af materialer m.v. fra forskellige aktører. Det kan være fra KL, KKR, fra de bestyrelser og fora, man som kommunalpolitiker er udpeget til, fra organisationer, ministerier m.v.
- bistand ved møder med borgere, brugere m.v.

Uformel kontakt til forvaltningsdirektørerne i Syddjurs kommune

Som almindeligt kommunalbestyrelsesmedlem er det afgørende at få sat sit aftryk i den endelige politik, men uden tilstrækkelig bistand fra forvaltningen kan det være svært at agere både som kvalificeret politiker og kritisk opposition.

I Syddjurs kommune har man på tværs af partiskel erkendt denne problematik. Kommunen har derfor besluttet, at kommunalbestyrelsesmedlemmerne har adgang til direktørerne i forvaltningen, hvor de kan have en

fortrolig samtale om ideer og muligheder.

Der er tale om en uformel kontakt, hvor kommunalbestyrelsesmedlemmet kan indkalde til et møde eller blot tage en hurtig snak på gangen om spørgsmål af faglig eller teknisk karakter. Herved undgår man pres på forvaltningen, hvis menige embedsmænd kontaktes, og samtidig skaber man en god relation mellem politikere og administration.

Kommunalbestyrelsen har meget vide muligheder for at beslutte, hvordan den ønsker sig betjent af administrationen. Dette

gælder blandt andet spørgsmål om adgangen til oplysninger, evt. teknisk bistand til udarbejdelse af forslag m.m. eller sekretærbistand. Forvaltningen kan dog ikke yde bistand til formuleringen af indholdet af de enkelte medlemmers eller listers politik. Læs mere herom i del II kap. 5.

Kommunalbestyrelsen kan også beslutte, at medlemmerne – til supplerende af den initiativret, der findes i den kommunale styrelseslov, jfr. herom i del II, kap. 6 – får en ret til at stille forespørgsler til borgmesteren.

Medlemmerne af Københavns Borgerrepræsentation har ret til at stille en forespørgsel til en borgmester om kommunens anliggender.

I tillæg til initiativretten har medlemmerne af Københavns Borgerrepræsentation mulighed for at stille forespørgsler til borgmestrene. Spørgsmålet skal være indenfor et kommunalt anliggende indenfor borgmesterens ressortområde, og skal være formuleret kort og præcist.

Medlemmet kan ikke kræve, at borgmesteren giver sin holdning til sagen til kende, men det står borgmesteren frit for at give udtryk for sin personlige holdning til sagen, også selvom den ikke er i overensstemmelse med udvalgsflertallets, så længe at borgmesteren tydeligt markerer, hvornår han udtaler sig på vegne af udvalget, og hvornår det er egne holdninger.

Hvad kan der spørges til, og hvad kan der kræves af borgmesterens redegørelse?

Forespørgslen skal vedrøre et kommunalt anliggende. Herudover skal den være affattet kort og præcist, og forespørgslen til borgmesteren skal ligge inden for borgmesterens/udvalgets ressortområde.

Det er vigtigt at understrege, at borgmesteren har en dobbeltrolle som borgmester/udvalgsformand og som politiker. Derfor bør borgmesteren tydeligt markere, hvornår han/hun udtaler sig på vegne af udvalget, og hvornår det er egne holdninger.

Nedenfor er peget på en række spørgsmål, som kommunalbestyrelsen bør være opmærksom på i forbindelse med, at den tager stilling til spørgsmålet om samspillet mellem kommunalbestyrelsen og forvaltningen. Eksemplerne er ikke udtømmende. Emnet vil typisk kræve løbende debat i kommunalbestyrelsen, når denne har høstet erfaringer med de vedtagne beslutninger.

Drøftelser af samspillet mellem på den ene side forvaltningen og på den anden side kommunalbestyrelsen og udvalgene bør fx sætte fokus på:

- I hvilket omfang kan kommunalbestyrelsesmedlemmerne kræve, at forvaltningen fremskaffer oplysninger eller bistår med faglig viden?
- Hvordan skabes en god politisk arbejdsplads, og hvordan tilrettelægges det politiske arbejde (politiske processer, tid til dialog med borgerne, osv.)?
- Hvordan bliver grundlaget for de politiske drøftelser og beslutninger bedst (dagsordnernes form og indhold)?
- Hvordan får kommunalbestyrelse og udvalg viden om kommunens drift?
- Hvordan sikres bedst indsigt og information om udviklingstendenser, økonomi, resultater og effekter i kommunen?
- Hvordan nytænkes den politiske kommunikation med borgerne?
- I hvilket omfang ønsker vi inspiration og oplæg udefra (oplægsholdere, institutionsbesøg, studieture etc.) ?
- Hvilke former for praktisk bistand kan kommunalbestyrelsesmedlemmer få (kan man få bistand til at styre sin kalender, booking af et møde eller lignende)?
- Hvordan får kommunalbestyrelsesmedlemmerne adgang til forvaltningen?

Let adgang til forvaltningen i Frederiksberg kommune

"I Frederiksberg kommunalbestyrelse har man besluttet, at politikerne skal have en let og uformel adgang til at stille spørgsmål til forvaltningen via email"

Politikernes spørgsmål skal være af faktisk karakter, og kan både vedrøre konkrete sager og mere

generelle forhold, f.eks. anmodninger om beregninger og statistik. Undtagelsesvis kan ressource-krævende spørgsmål afvises eller begrænses, og det relevante udvalg og gruppeformænd modtager en kopi af svaret.

Baggrunden for Frederiksberg Kommunalbestyrelses vedtagelse af ordningen er, at den kan give en yderligere kvalificering af

medlemmernes arbejde, og at ordningen kan give medlemmerne en mere fleksibel adgang til information. Ordningen skal ses som et supplement til medlemmernes formelle initiativret efter styrelsesloven og forretningsordenen samt retten til sagsindsigt i eksisterende sagsmateriale, der foreligger i endelig form."

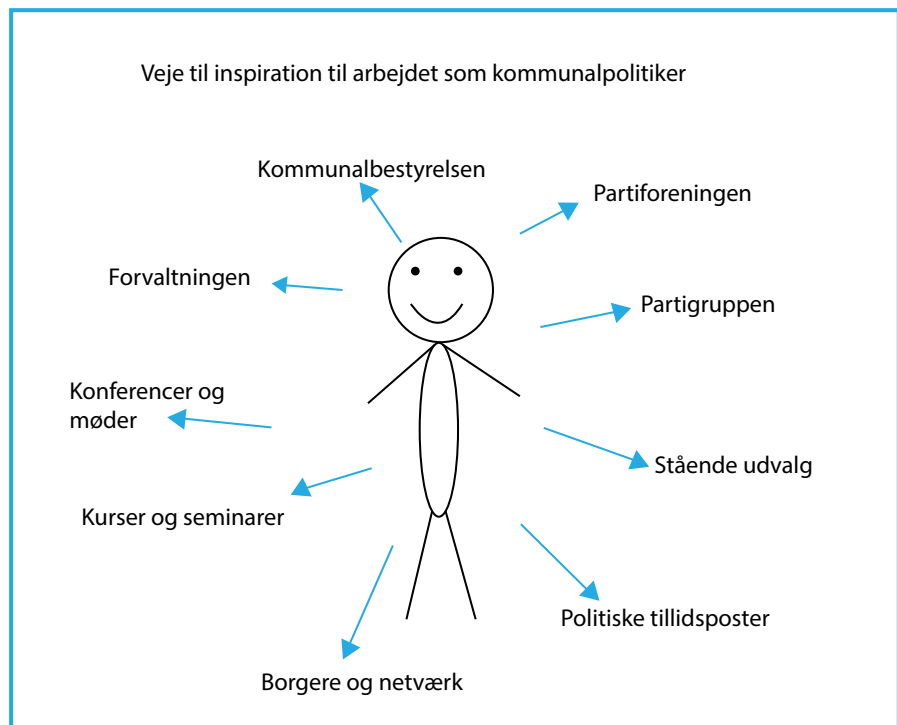
1.5. Inspiration til det politiske arbejde

Som politiker indgår man i mange forskellige sammenhænge og skal sætte sig ind i og sætte retning for komplekse opgaveområder. Det betyder, at det kan være en fordel at indhente inspiration fra flere sider

Den enkelte kommunalpolitiker bestemmer selv, hvordan hun eller han vil gribe sit politiske arbejde an. Der findes ikke en bestemt måde at være politiker på. Man er drevet af og valgt på grund af sine personlige holdninger og værdier. Derfor er der også mange måder at være kommunalpolitiker på. Figuren viser nogle af de mange veje til inspiration til arbejdet som kommunalpolitiker.

Nogle forbereder sig navnlig ved at læse, andre har et stort netværk og taler med mange mennesker. Variationen er stor, men uanset arbejdsform er det vigtigt, at tiden på politik bruges rigtigt. Som politiker kan man hente inspiration og viden mange steder. ■

Figur: Forskellige veje til inspiration til det politiske arbejde.

Kapitel 2: Arbejdsdelingen mellem borgmester, kommunalbestyrelse, udvalg og forvaltning

2.1. Kommunalbestyrelsen

I kommunalpolitik er det kommunalbestyrelsen og de stående udvalg, der træffer beslutningerne. Det er altså i de kollektive organer, at den enkelte kommunalpolitiker – også borgmesteren – må gøre sin indflydelse gældende.

Kommunalbestyrelsen er som allerede nævnt kommunens øverste organ. Derfor kan kommunalbestyrelsen i princippet træffe afgørelse i en hvilken som helst kommunal sag.

I praksis har kommunalbestyrelsen langt fra mulighed for at forholde sig til alle sager. Tænk, hvis kommunalbestyrelsen skulle involveres, hver gang en borger søgte om byggetilladelse, eller hver gang et barn blev tildelt en plads i en af kommunens daginstitutioner. Det ville tidsmæssigt ikke kunne lade sig gøre for kommunalpolitikere at forholde sig til alle de mange sager, der træffes beslutning om hver dag i en kommune. Det er heller ikke en hensigtsmæssig brug af de folkevalgtes tid.

Det er de sager, hvor der skal træffes en politisk beslutning, som skal forelægges udvalg og kommunalbestyrelse. De fleste beslutninger i en kommune træffes derfor i de underliggende led: af de stående udvalg eller af forvaltningen. Det kaldes delegation og uddybes nedenfor i kapitel 2.4.

2.2. De stående udvalgs rolle og ansvar

De fleste kommuner har en variant af udvalgsstyre. Udvalgsstyret sikrer en arbejdsdeling mellem politikerne, der får mulighed for at

få særlig indsigt i et bestemt fagområde. Under kommunalbestyrelsen er der et økonomiudvalg og et eller flere stående udvalg. Udvalgene er ansvarlige for forskellige fagområder. Eksempler på stående udvalg kan være Teknik- og Miljøudvalg, Børn- og Ungeudvalg, Social- og Sundhedsudvalg, Beskæftigelsesudvalg m.v. Udvalgenes ansvarsområder og antallet af kommunalbestyrelsesmedlemmer i hvert udvalg fastsættes af kommunalbestyrelsen i kommunens styrelsesvedtægt.

Udvalgene varetager den umiddelbare forvaltning af kommunens anliggender og bestyrer de anliggender, der er underlagt dem, inden for rammerne af det vedtagne årsbudget. Det betyder, at i det omfang at kommunalbestyrelsen ikke træffer nærmere bestemmelse, er det udvalgene selv, der træffer de beslutninger, der er et naturligt led i forvaltningen af deres område.

Udvalgenes varetagelse af den umiddelbare forvaltning betyder, at det påhviler økonomiudvalget og de stående udvalg at afgøre alle løbende sager inden for udvalgets sagsområde, medmindre andet følger af lovgivningen eller af kommunalbestyrelsens beslutning. Den umiddelbare forvaltning betyder også, at kommunalbestyrelsens beslutninger som udgangspunkt skal forberedes ved udvalgsbehandling. Det sker ved at udvalget drøfter det materiale, som forvaltningen har fremlagt, og kommer med en indstilling til kommunalbestyrelsen.

Derudover kan udvalgene selvstændigt træffe beslutninger i nogle sager uden at forelægge

sagerne for kommunalbestyrelsen, fx om, hvilke retningslinjer der skal gælde for forvaltningen af en sag. Samtidig udarbejder de enkelte udvalg et udkast til årsbudgettet på deres område, som økonomiudvalget efterfølgende har ansvaret for at prioritere til kommunens samlede årsbudget. Udvalgene har pligt til at føre budgetkontrol inden for deres område.

Kommunalbestyrelsens adgang til at træffe generelle beslutninger om indskrænkning i udvalgenes kompetence er begrænset, ligesom kommunalbestyrelsen er afskåret fra at beslutte, at der skal delegeres så meget kompetence til forvaltningen, at udvalget på det pågældende område bliver "tømt for opgaver" eller får reduceret sine opgaver meget væsentligt.

I en kommune behandles langt de fleste kommunale sager af de ansatte i forvaltningen. Men udvalgene kan til enhver tid bestemme, hvordan og hvor tit de vil orienteres om de sagsområder, hvor forvaltningen træffer afgørelser – hvilken ledelsesinformation vil man gerne have, eksempelvis i form af årsrapporter, eftersyn af områder, stikprøveorientering om enkeltstager etc.

Du kan læse mere om udvalgenes umiddelbare forvaltning i Del II, kapitel 2.1.2.

2.3. En sags gang i en kommune

En sags gang i en kommune er normalt, at forvaltningen fremsætter forslag til kommunalbestyrelsen gennem en såkaldt indstilling, og udvalgene indstiller beslutninger til kommunalbestyrelsen.

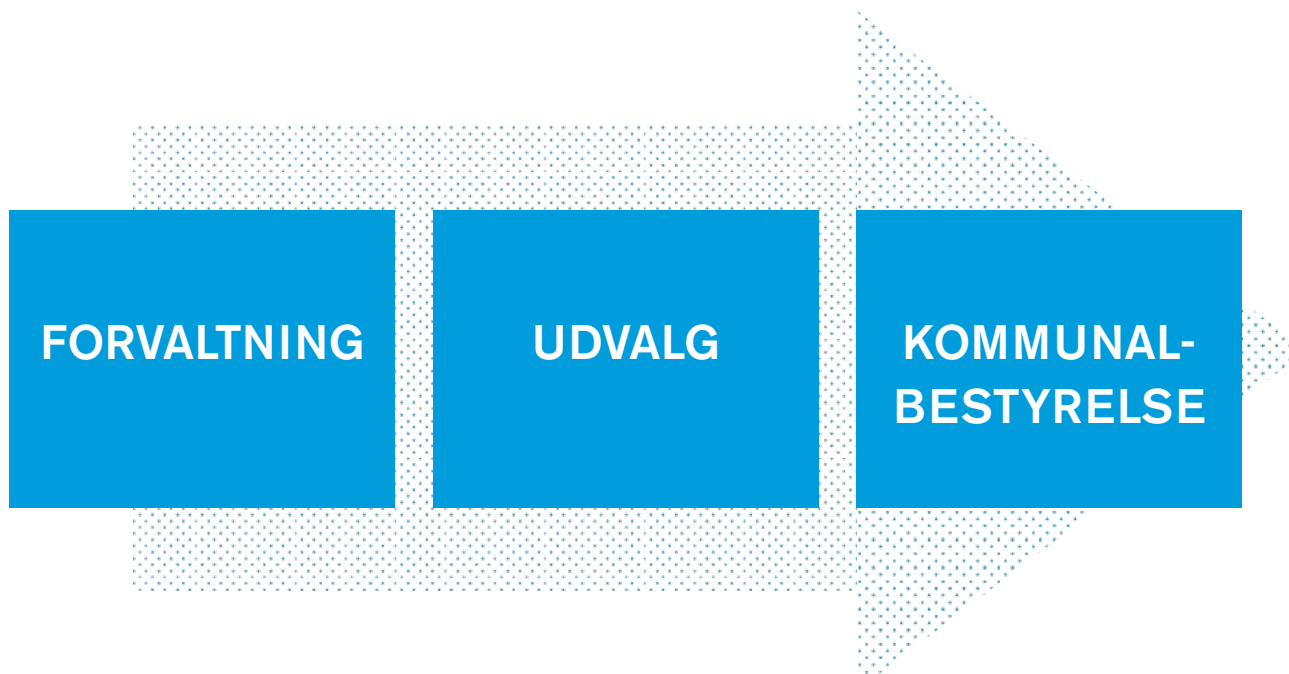
Både forvaltningens og udvalgets indstilling fremgår af sagen, når den forelægges kommunalbestyrelsen. Indstillingen skal lægge op til en politisk drøftelse og beslutning i en sag. Den kan bygge på faglige redegørelser, vurderinger, analyser, data, høringssvar fra institutioner, beskrivelser af udviklings-tendenser, etc.

Kommunalbestyrelsen bestemmer selv, hvilke krav den vil stille til de indstillinger, den får forelagt. Det følger dog af lovgivningen, at en sag skal være tilstrækkelig oplyst for, at kommunalbestyrelsen kan tage stilling til den. Se herom Del II, kapitel 2.2.1.

Det er forvaltningen, der indstiller til udvalgene. Udvalgsformanden må ikke bestemme, hvad der skal indstilles til udvalget, men udvalget kan naturligvis ændre eller gå imod forvaltningens indstilling. Nogle sager er tværgående og drøftes af flere udvalg. Så vil hvert udvalgs indstilling fremgå af sagen, når den forelægges kommunalbestyrelsen. Sager, som vedrører kommunens økonomiske og administrative forhold, skal altid forelægges for økonomiudvalget, inden de forelægges kommunalbestyrelsen til beslutning.

I enkelte sager, fx sager vedr. ændring af kommunens styrelsesvedtægt, er det borgmesteren, der indstiller til kommunalbestyrelsen på baggrund af et oplæg fra forvaltningen.

Du kan læse mere om udvalgsindstillinger i Del II, kapitel 2.2.1.1.

Hvad er en indstilling?

I sager til møder i udvalg og kommunalbestyrelse vil der være en indstilling: Det er forvaltningen, der indstiller til udvalgene, og udvalgene, der indstiller til kommunalbestyrelsen.

Nedenfor er der en række fiktive eksempler på indstillinger:

Forvaltningen indstiller, at:

- Udvalget tager initiativerne på erhvervsområdet til efterretning.
- Udvalget drøfter, om kommunen skal tage initiativ til at oprette en iværksætterfond, med udgangspunkt i den beskrevne model.

Udvalget indstiller, at der ikke ændres på kommunens administration af lukning af arbejdspladser 1. maj.

Forvaltningen indstiller, at evalueringen af kommunens folkeskoler drøftes, og at udvalget beslutter at iværksætte model 2 for fremadrettede initiativer med tilhørende process- og kommunikationsplan.

Udvalget indstiller til økonomiudvalg og byrådet, at lokalplanen vedtages med de ændringer, der fremgår af notatet.

Forvaltningen indstiller, at ansøgningen imødekommes med virkning fra 1. januar 2013, så det samlede lokaltilskudsgrundlag til fodboldforeningen

forhøjes fra 5.000 kr. til 8.000 kr. såfremt Folkeoplysningsudvalget tilsvarende får forøget budgetrammen for lokaletilskud.

Forvaltningen indstiller,

- at udvalget godkender, at kommunen sammen med de øvrige ansøgerkommuner deltager i projektet bevilget af Grøn Omstillingsfond.
- at udvalget godkender, at den kommunale medfinansiering, der skal tilføres projektet, finansieres af puljemidler indenfor miljøområdet.

2.4. Delegationsforbud: Hvilke sager SKAL kommunalbestyrelsen forholde sig til?

Det er ikke alle sager, der kan delegeres til udvalgene eller til forvaltningen. Lovgivningen indeholder en række regler om, at kommunalbestyrelsen selv skal træffe visse beslutninger. Man taler i disse tilfælde om, at der gælder et delegationsforbud. Det er forholdsvis få beslutninger, der er underlagt delegationsforbud. Der er delegationsforbud når:

- 1) Det står i den kommunale styrelseslov, at det er kommunalbestyrelsen, der er det kompetente organ.
- 2) Hvis det i den øvrige lovgivning står, at kommunalbestyrelsen skal træffe beslutningen i et møde.
- 3) Det følger af almindelige retsgrundsætninger, at kommunalbestyrelsen selv skal træffe beslutning i sager, der vedrører kommunalbestyrelsens egne forhold m.v. Se også Del II.

Delegationsforbuddet efter styrelsesloven gælder først og fremmest beslutninger om kommunens budgetter og budgetforslag, lånoptagelser, styrelsesvedtægten, deltagelse i kommunale fællesskaber, takster for forsyninger og sociale serviceydelser og en række beslutninger om kommunalbestyrelsens egne forhold.

Derudover fremgår det visse steder af den øvrige lovgivning, at beslutning om forskellige generelle planbeslutninger og regulativer skal træffes af kommunalbestyrelsen.

Endvidere er det, uanset at økonomiudvalget er kommunens personaleudvalg, kommunalbestyrelsen, der træffer beslutning om

ansættelse og afskedigelse af kommunaldirektøren og fagdirektører.

Se om delegationsforbud eventuelt også Del II, kapitel 2.1.1.

2.5. Borgmesteren

Kommunalbestyrelsen vælger borgmesteren på det konstituerende møde efter hvert kommunalvalg. Borgmesteren er kommunalbestyrelsens og økonomiudvalgets formand og samtidig den øverste daglige leder af kommunens administration. Borgmesteren skal forene disse poster (ansvar for mødeforbereelse og mødeledelse) med posten som den øverste daglige leder af kommunens administration. Det betyder, at borgmesteren har ansvaret for, at den kommunale administration fungerer i overensstemmelse med kommunalbestyrelsens og udvalgenes beslutninger.

Borgmesteren har en vigtig funktion og position i kommunen. Som formand for kommunalbestyrelsen og økonomiudvalget er det borgmesterens opgave at koordinere beslutningsprocesserne i disse organer, at konkludere, hvad der er besluttet, og at udføre disse beslutninger. . Samtidig giver posten som øverste leder af forvaltningen en særlig indsigt i kommunens forhold.

Hertil kommer, at mange borgere vil forbinde kommunen med borgmesteren, som er eneste fuld-tidsansatte politiker, og derfor i stor udstrækning er kommunens ansigt udadtil. Det gælder også i forhold til dialogen med kommunens mange samarbejdspartere (organisationer, foreninger, virksomheder og andre aktører i kommunen), og det gælder ikke

mindst i forhold til borgerne ud fra ønsket om at være borgmester for alle kommunens borgere. Borgmesteren er også kommunens ansigt udadtil i forhold til samarbejdet med andre kommuner og myndigheder og er kommunens repræsentant fx i KKR (kommunekontaktråd).

Borgmesterens rolle som formand for kommunalbestyrelsen og økonomiudvalget og øverste daglige leder af forvaltningen giver ikke ret til at gribe ind i eller omgøre udvalgenes eller forvaltningens beslutninger og dispositioner, hvis de er i overensstemmelse med kommunalbestyrelsens og/eller udvalgenes beslutninger.

Borgmesteren har ikke umiddelbart indflydelse på de stående udvalgs beslutninger. Borgmesteren har ret til at overvære udvalgs-møderne, selvom borgmesteren ikke er medlem, og borgmesteren kan sammenkalde udvalg til drøftelse af sager af fælles interesse. Endelig kan borgmesteren standse behandlingen af en sag under et udvalgs område og pålægge udvalget at indbringe sagen for kommunalbestyrelsen. Det skal sikre, at der ikke træffes beslutninger i udvalgene, som et flertal i kommunalbestyrelsen ikke er enige i.

Du kan læse mere om borgmesterens rolle som mødeleder i Del II, kapitel 4.1.1., og om forholdet mellem borgmesteren og kommunalbestyrelsen i øvrigt i Del II, kapitel 6.2.1.

Borgmesteren er som udgangspunkt valgt for hele den kommunale valgperiode. Kommunalbestyrelsen har dog mulighed for at gribe ind over for en borgmester, der tilsidesætter sine pligter.

Borgmesteren kan i sådanne tilfælde suspenderes fra opgaven. Ved grov tilsidesættelse af sine pligter kan borgmesteren afsættes. Endvidere er der muligheder for suspension af borgmesteren på grund af tiltale for et groft strafbart forhold og for afsættelse ved særligt kvalificeret flertal på grund af mistillid, hvis kommunalbestyrelsen finder, at borgmesteren, i eller uden for tjenesten, ikke har vist sig værdig til den agtelse og tillid, som stillingen kræver.

Af hensyn til ro og kontinuitet omkring borgmesterhvervet er det vigtigt, at afsættelse af borgmesteren også i denne situation har undtagelsens karakter. Dette sikres ved et krav om, at mindst ni tiendedele af kommunalbestyrelsens samtlige medlemmer skal stå bag et forslag om afsættelse af borgmesteren, samt ved et krav om to behandlinger i kommunalbestyrelsen og et krav om, at begrundelsen for afsættelsen af borgmesteren indgår i kommunalbestyrelsens afstemningstema. Disse rammer giver således bl.a. det enkelte kommunalbestyrelsesmedlem mulighed for grundige overvejelser om, hvorvidt vedkommende ikke har tillid til borgmesteren.

Du kan læse mere om reglerne om suspension og afsættelse af borgmesteren i Del II, kapitel 6.3.

2.6. Hvad er et kommunalt anliggende?

Som kommunens øverste organ træffer kommunalbestyrelsen beslutninger, der vedrører "kommunens anliggender". Forinden har sagerne, som allerede nævnt, normalt været behandlet i udvalgene, og der foreligger en indstilling fra et eller flere udvalg til kommunalbestyrelsen.

Hvilke sager er det så en kommunalbestyrelse træffer beslutning om? Hvad vil det sige, at noget er "et kommunalt anliggende"? Kommunale anliggender er for det første fastlagt i lovgivningen. Landets love på fx folkeskoleområdet, socialområdet og beskæftigelsesområdet fastlægger, hvilke opgaver kommunen har. Det er kommunalbestyrelsens opgave at tilpasse opgaveløsningen til de lokale udfordringer, behov og politiske prioriteringer. På nogle områder er rammer og mål for kommunens opgaveløsning detaljeret beskrevet i lovgivningen. På andre områder er den mindre detaljeret beskrevet, og kommunalbestyrelsen har mere frie hænder.

Kommunalbestyrelsens opgave er andet og mere end det, der er konkret beskrevet og reguleret i lovgivningen. Kommunalbestyrelsen har ansvaret for at udvikle kommunen og sætte en retning: Hvad skal kommunen leve af? Hvad skal kendetegne kommunen og få den på Danmarkskortet? Er det bosætningspolitik? En grøn profil? Erhverv og vækstpolitik? Kultur og fritidspolitik? Kommunens landskaber? Attraktive bymiljøer? Stærke lokalsamfund? En aktiv sundhedsindsats? Når kommunalbestyrelsen arbejder med at sætte retning og udvikle kommunen, sker det ofte i dialog med borgere og interessenter (foreninger, organisationer, virksomheder etc.) i kommunen.

2.7. Begrænsninger i kommunalbestyrelsens kompetencer

Der er ikke frit valg på alle hylder. Der er grænser for, hvad en kommunalbestyrelse kan træffe beslutning om. Generelle landspolitiske opgaveområder og udenrigspolitik er f.eks. ikke omfattet af

kommunalbestyrelsens kompetence, og opgaveområder, der er henlagt til regionerne, kan heller ikke behandles af kommunalbestyrelsen. Kommunen må normalt heller ikke uden lovhjemmel drive erhvervsvirksomhed eller give tilskud til enkeltpersoner.

Kommunalbestyrelsens kompetence er desuden begrænset af, at man i særlovgivningen på enkelte områder har valgt at oprette organer, der er tillagt selvstændig beslutningskompetence. Det gælder f.eks. beredskabskommissionen og folkeoplysningsudvalget.

Derudover er der især inden for undervisningsområdet og det sociale område pligt til at oprette særlige råd og nævn mv., hvoraf nogle er tillagt en vis selvstændig beslutningskompetence til at træffe beslutninger indenfor mål og rammer fastlagt af kommunalbestyrelsen. Det gælder eksempelvis brugerbestyrelser, så som skolebestyrelser og forældrebestyrelser. ■

Kapitel 3: Før møderne – åbenhed, planlægning og processer

Kommunalbestyrelsen og de enkelte udvalgs beslutninger skal træffes i møder. Inden hvert møde skal det offentliggøres, hvilke sager der skal behandles, og efter kommunalbestyrelsens møder offentliggøres beslutningerne i de enkelte sager med den fornødne respekt for tavshedspligten.

3.1. Åbne møder i kommunalbestyrelsen

Kommunalbestyrelsens møder er offentlige. Det betyder, at alle kan overvære møderne. Derved kan offentligheden få indblik i kommunalbestyrelsens arbejde. Det skaber mulighed for debat om kommunens forhold, og giver borgere indblik i det politiske arbejde – og der er fri ret til at referere fra møderne.

Der vil dog ofte være behov for en yderligere indsats for at sikre information og kommunikation med borgerne og andre aktører. Derfor har kommunerne strategier for kommunikation med borgerne og andre aktører og benytter forskellige kommunikationskanaler, herunder kommunens hjemmeside, interviews i pressen, borgermøder og anden form for information og dialog. Enkelte kommuner har valgt at optage møderne i kommunalbestyrelsen og lægge dem på kommunens hjemmeside – og streame dem, så de kan ses direkte på kommunens hjemmeside.

At kommunalbestyrelsens beslutningskompetence er forankret i møder, der som udgangspunkt er åbne, sikrer, at beslutninger ikke træffes hen over hovedet på enkelte kommunalbestyrelsesmedlemmer, og at borgerne har mulighed for at få indblik i kommunalbestyrelsens arbejde. Det er således ikke muligt for kommunalbestyrelsen at afgøre sager ved

telefonkonferencer, cirkulation af dokumenter, e-mails, SMS-afstemning eller lignende – kommunalbestyrelsen har først truffet beslutning, når et punkt har været behandlet på et kommunalbestyrelsesmøde.

3.1.1. Punkter bag lukkede døre

Enkelte sager i kommunalbestyrelsen behandles bag lukkede døre. Det vil typisk være tilfældet i sager, der angår personfølsomme eller fortrolige oplysninger (eksempelvis social- eller beskæftigelses-sager) eller sager om køb og salg af ejendom, hvor åbenhed sætter kommunen i en dårlig forhandlingssituation.

Det er den samlede kommunalbestyrelse, der bestemmer, hvilke sager der skal behandles bag lukkede døre, og der skal være konkrete og tungtvejende grunde hertil.

3.2. Udvalgsmøder er lukkede

Møderne i kommunalbestyrelsens økonomiudvalg og stående udvalg er lukkede, og kan ikke åbnes for offentligheden, selvom alle medlemmerne skulle ønske det. Udvalgene er velkomne til at invitere eksterne personer til mødet – eksempelvis eksperter – men kun udvalgets medlemmer må overvære den endelige forhandling og afstemning.

For at udvalgsmøderne kan fungere som et fortroligt forum, hvor man har mulighed for at gå i dybden med diskussionerne og diskutere kompromisser, er der tavshedspligt ved udvalgsmøderne. Det betyder, at man ikke må referere, hvad andre har sagt eller gjort på møderne.

Møderne i særlige udvalg (også kaldet ad hoc-udvalg eller § 17. 4

udvalg) er også lukkede. Særlige udvalg er udvalg, som kommunalbestyrelsen kan vælge at nedsætte for at drøfte og belyse bestemte problemstillinger. Særlige udvalg er som altovervejende hovedregel rådgivende for enten et stående udvalg eller kommunalbestyrelsen og kan ikke træffe beslutninger. Kommunalbestyrelsen kan vælge at invitere ikke-folkevalgte fx borgere, fagpersoner, ansatte i kommunen, repræsentanter fra organisationer etc. med i udvalget. Den eventuelt brede deltagerkreds ændrer ikke på, at ad hoc-udvalgenes møder er lukkede for offentligheden.

Udvalgenes muligheder for at afholde møder via cirkulation m.v. er beskrevet i Del II, kapitel 1.2.

3.3. Hvor tit skal man have møder i kommunalbestyrelsen?

Antallet af møder og hvornår de skal afholdes, fastsættes af kommunalbestyrelsen selv i form af en mødeplan gældende for hele året. Når mødeplanen er lavet, skal den offentliggøres. Oplysninger om tid og sted for kommunalbestyrelsens møder kan f.eks. offentliggøres på kommunens hjemmeside eller i lokalavisen. Kommunalbestyrelsen holder normalt mindst et møde om måneden. Derudover kan borgmesteren indkalde til et ekstraordinært møde, når borgmesteren finder det nødvendigt. Herudover kan et mindretal på mindst 1/3 af kommunalbestyrelsen forlange, at der holdes et ekstraordinært møde.

I Del II, kapitel 1.1. er reglerne om kommunalbestyrelsens og udvalgenes mødeplaner og mødefrekvens beskrevet nærmere. ■

Kapitel 4: Mødernes dagsorden og mødemateriale

4.1. Frister for udsendelse af materiale

Man skal som medlem have mulighed for at forberede sig til møderne. Derfor gælder der et krav om, at borgmesteren skal sørge for, at en dagsorden og det nødvendige materiale til de enkelte sager på dagsordenen sendes til medlemmerne senest fire hverdage inden mødet. Medlemmerne er velkomne til at gennemse materialet sammen med partifolk og andre uden for kommunalbestyrelsen – medmindre der er tale om sager, der er underlagt tavshedspligt.

Fristen for udsendelse af materiale kan fraviges, hvis der i kommunalbestyrelsen er enighed om det, eller hvis sagen ikke kan udsættes. Det er flertallet, der afgør, om en sag ikke kan udsættes, men der skal være en konkret grund.

Hvis fristen for udsendelse af materiale ikke er overholdt, skal dette fremgå af dagsordenen, og hvis borgmesteren mener, at der skal træffes afgørelse i sagen alligevel, fordi den ikke kan

udsættes, skal begrundelsen herfor også fremgå af dagsordenen. Herved får man som medlem anledning til at overveje, om man vil protestere imod, at kommunalbestyrelsen tager stilling til sagen, fordi materialet har foreligget for sent. Sådant protest kan man fremkomme med ved vedtagelsen af dagsordenen eller ved behandlingen af det pågældende punkt på dagsordenen.

Reglerne om udsendelse af materiale til kommunalbestyrelsens møder er skærpet pr. 1. januar 2014. De er nærmere beskrevet i Del II, kapitel 2.2.2. og 2.3.1.

Der er også krav om, at dagsorden og materiale til udvalgenes møder skal udsendes inden mødet. Det skal ske, så medlemmerne har rimelig tid til at sætte sig ind i sagerne.

4.2. Elektronisk formidling af materiale til kommunalbestyrelsen

Selvom kommunalbestyrelsen ikke kan træffe beslutninger via mail eller virtuelle møder, har

mange kommuner taget nye teknologiske muligheder i brug. Flere kommuner har besluttet, at kommunalpolitikere skal have tablets for at sikre let adgang til dokumenterne og et bedre overblik over sagerne. Størstedelen af kommunerne udsender dagsordensmateriale på mail.

Kommunalbestyrelsen kan beslutte, at materiale udelukkende formidles elektronisk, dvs. via internettet, mail, en såkaldt "byrådsportal" eller lignende. Er det kun muligt at få materialet elektronisk, er kommunalbestyrelsen forpligtet til at godtgøre medlemmernes udgifter til det fornødne udstyr m.v. eller stille det til rådighed. Kan medlemmerne fortsat vælge at få materiale, tilsendt med almindelig post, er kommunen ikke forpligtet til at godtgøre medlemmernes udgifter til det fornødne udstyr. Dette gælder alt det materiale, som stilles til rådighed for kommunalbestyrelsesmedlemmer. Se eventuelt den nærmere beskrivelse af reglerne i Del II, kapitel 3.

Politikerportal i Fredensborg Kommune

Fredensborg Kommune har udviklet en politikerportal til samarbejde og dialog internt i

byrådet samt mellem byrådet og administrationen.

Portalen fungerer som et elektronisk arbejdsredskab, som giver en enkel og samlet indgang til

de oplysninger og dokumenter, som kommunalpolitikere har brug for eksempelvis dagsordener, rejseafregninger, vederlag m.v.

4.3. Initiativret

Kommunalbestyrelsesmedlemmerne har initiativret. Det betyder, at man kan få en sag på dagsordenen ved skriftlig anmodning til borgmesteren, typisk senest otte dage inden mødet. Det kan være nye sager, som man synes, at kommunalbestyrelsen skal forholde sig til, eller sager, som

allerede er under behandling i et udvalg eller i forvaltningen.

Der gælder den begrænsning, at man ikke kan kræve at få en sag optaget til fornyet behandling, når der én gang er truffet beslutning i den, medmindre der er nye oplysninger eller ændrede forhold. Initiativretten og reglerne om borgmesterens muligheder for at

afvise en sag fra dagsordenen er nærmere beskrevet i Del II, kapitel 2.1.3 og 2.3.2.

Initiativretten ændrer ikke ved, at kommunalbestyrelsen skal godkende dagsordenen. Det sker ved almindeligt flertal. ■

Kapitel 5: Mødets afvikling

Møderne i kommunalbestyrelsen og i de stående udvalg skal foregå på en måde, der giver mulighed for debat og dialog – men også effektiv beslutningstagen. De nærmere regler for kommunalbestyrelsesmødernes afvikling bestemmes i de enkelte kommunalbestyrelses forretningsorden. Udvalgene har også mulighed for at fastsætte deres egen forretningsorden, og udvalgenes formænd har bl.a. ansvaret for at lede udvalgs møderne.

5.1. Forslaget til dagsorden

Kommunalbestyrelsens møder indledes med, at kommunalbestyrelsen tager stilling til forslaget til mødets dagsorden. Har man indvendinger til dagsordenen, skal de fremsættes ved mødets begyndelse – eksempelvis hvis man ikke ønsker at behandle et bestemt punkt. Ethvert medlem kan kræve at få ordet for at udtale sig om afvisningsspørgsmålet. Er det nødvendigt, må spørgsmålet om et forslags afvisning fra dagordenen sættes til afstemning.

Selv om dagsordenen er godkendt, er det ikke hermed godkendt, at kommunalbestyrelsen kan træffe afgørelse i en sag, hvor

materialet er udsendt for sent. Se kapitel 4.1. ovenfor.

5.2. Mødeledelse

Borgmesteren er mødeleder ved kommunalbestyrelsesmøderne. Opstår der tvivl om proceduren i behandlingen af en sag, kan mødelederen skære igennem – eller vælge at tage en afstemning om den videre procedure. Eksempelvis vil følgende emner kunne undergives en særskilt procedureafstemning: dagsordenen, et medlems habilitet eller udsættelse af en sag til et senere møde.

Det er mødelederen, der sikrer ro og orden under møderne – det er vigtigt, at medlemmerne kan få deres synspunkter frem, uden at blive generet af tilråb eller lignende. Hvis et medlem er blevet kaldt til orden to gange i løbet af et møde, kan kommunalbestyrelsen/udvalget beslutte, at vedkommende nægtes ordet under resten af mødet.

De nærmere regler om borgmesterens mødeledelse er beskrevet i Del II, kapitel 4.1.1.

5.3. Taleret og talerrække

Alle kommunalbestyrelsens

medlemmer har taleret. Det betyder, at hvert medlem har ret til at få ordet mindst én gang til hvert dagsordenspunkt. En sag kan ikke sættes til afstemning, før alle medlemmer har haft mulighed for at udtale sig. Medlemmer, der ønsker ordet, skal give tegn til mødelederen, som giver dem ordet i den rækkefølge, de har markeret.

Taletiden ved kommunalbestyrelsesmøder er ikke ubegrænset. Mødelederen kan afbryde et medlem og bede medlemmet om at holde sig til dagsordenspunktet og mødelederen kan, hvis medlemmet ikke følger mødelederens henstilling, fratage medlemmet ordet.

Om medlemmernes rettigheder under kommunalbestyrelsesmødet henvises til Del II, kapitel 4.1.2.

5.4. Forslag til beslutning

Borgmesteren eller udvalgsformanden formulerer de forslag, der skal tages stilling til. Borgmesteren vil typisk tage udgangspunkt i indstillingen fra forvaltningen eller det stående udvalg – men kan efter indtryk af debatten frit ændre i formuleringen for at samle

tilslutning. Det er vigtigt, at formuleringen er klar og tydelig, så der ikke er tvivl om, hvad man stemmer om – og hvad der efterfølgende kan føres ud i livet.

Medlemmerne har mulighed for selv at stille forslag under debatten. Der sondres mellem fire typer forslag:

Hovedforslag, der enten erstatter det oprindelige beslutningsforslag eller kan vedtages i tillæg til det oprindelige forslag.

Ændringsforslag. Disse forslag ændrer et fremlagt forslag.

Underændringsforslag. Disse forslag ændrer et fremlagt ændringsforslag.

Procedureforslag. Disse forslag vedrører proceduren for sagens behandling – eksempelvis et forslag om at udsætte behandlin-

gen, indtil man har indhentet mere information.

Procedureforslag behandles altid før hovedforslag og ændringsforslag – de er afgørende for, om forslaget overhovedet skal behandles. Herefter stemmer man om de enkelte underændrings- og ændringsforslag i nævnte rækkefølge med de mest vidtgående forslag først. Til sidst tager man stilling til hovedforslagene.

5.5. Afstemninger og beslutningsprotokol

Kommunalbestyrelsens beslutninger træffes ved stemmeflertal, og borgmesterens stemme vejer ikke tungere end de øvrige medlemmers. Er der stemmelighed, bortfalder et forslag, da et forslag skal have et flertal bag sig, før det kan vedtages.

Afstemningerne foregår normalt ved håndsoprækning eller ved at

trykke på en knap. Man kan ikke holde hemmelige afstemninger.

Kommunalbestyrelsens beslutninger føres til protokol. Det sikrer, at man kan placere ansvaret for beslutningerne. Har der været uenighed om en afgørelse, skal det altid fremgå, hvem der har stemt for, hvem der har undladt at stemme, og hvem der har stemt imod.

Mindretallet, der har stemt imod kommunalbestyrelsens beslutning, har ret til at få sin mening om sagen kort tilført beslutningsprotokollen. Ønsker man en udførlig begrundelse for sit synspunkt, hører det ikke hjemme i protokollen.

Du kan læse mere om afstemninger og beslutningsprotokol i Del II, kapitel 4.3. og 4.4. ■

Kapitel 6: Kommunalbestyrelsesmedlemmernes rettigheder

Som kommunalbestyrelsesmedlem har man en række muligheder for at føre kontrol med borgmesteren og kommunens forvaltning. Disse rettigheder skal forstås som minimumsrettigheder og kan være særlig relevante for mindretal i kommunalbestyrelsen.

Ekstraordinære kommunalbestyrelsesmøder.

1/3 af kommunalbestyrelsesmedlemmerne kan kræve et ekstraordinært kommunalbestyrelsesmøde – typisk for at drøfte en akut sag. Det er borgmesteren, der indkalder til mødet og bestemmer tid og

sted – men det skal ske hurtigst muligt.

Mødemateriale

Man har ret til at modtage dagsordenen og sagsmateriale med henblik på forberedelse – for materiale til kommunalbestyrelsesmøder sådan, at dette skal udsendes senest fire hverdage før mødet. Man må gerne gennemgå mødematerialet sammen med andre, såfremt man overholder reglerne om tavshedspligt. Det er det enkelte kommunalbestyrelsesmedlems ansvar, at der ikke videregives fortrolige oplysninger.

Standningsret

Man har ret til at standse et udvalgs behandling af en sag og henskyde den til kommunalbestyrelsen.

Initiativret.

Det enkelte medlem har ret til at få sat et emne på kommunalbestyrelsens dagsorden ved skriftlig henvendelse til borgmesteren senest otte dage inden mødet. Kommunalbestyrelsen afgør, om den vil behandle eller afvise punktet.

Taleret.

Alle kommunalbestyrelsesmedlemmer har ret til at få ordet mindst én gang under hvert punkt på kommunalbestyrelsens dagsorden.

Mindretalsudtalelser

Man har ret til at få en afvigende mening tilført beslutningsprotokollen, hvis man har været i mindretal i en sag.

Drøftelse af borgmesterens beslutninger.

Borgmesteren kan træffe beslutninger på kommunalbestyrelsens vegne, hvis vedkommende vurderer, at sagen ikke giver anledning til tvivl – det vil sige, at alle medlemmer af kommunalbestyrelsen må formodes at være enige – ikke blot flertallet. Borgmesteren skal orientere kommunalbestyrelsen på næste møde, hvis vedkommende har truffet en beslutning på deres vegne.

Sagsindsigt.

Alle medlemmer af kommunalbestyrelsen har som led i deres kommunalpolitiske arbejde ret til at få indsigt i det sagsmateriale, der findes i kommunen. Man har ret til, at sætte sig ind i alt det

materiale, der foreligger i endelig form – eksempelvis forvaltningens interne notater, indstillinger, manuskript til taler, mødereferater, personalesager, med mere. Det gælder dog ikke papirer, som der stadig arbejdes på.

Sagsindsigt er ikke begrænset til en speciel sag, men kan eksempelvis bruges til at få informationer om alle sager af en bestemt type.

Besøg på institutioner.

Som kommunalbestyrelsesmedlem har man ret til at besøge kommunens institutioner, så man på første hånd kan tale med brugerne, ansatte og pårørende. Man har dog ikke ret til at komme uanmeldt.

Uformel kontakt til forvaltningen.

Der er intet til hinder for, at man tillader kommunalpolitikere at kontakte sagsbehandlerne i forvaltningen for at få indsigt om almen viden om en sag, på lige fod med andre af kommunens borgere. Man skal blot huske, at den enkelte kommunalpolitiker ikke kan give instrukser til de ansatte.

Materiale fra andre udvalg.

Det enkelte kommunalbestyrelsesmedlem har ret til materiale fra udvalg, som han eller hun ikke selv sidder i. Det gælder blandt andet dagsordener og sagsmateriale fra møderne.

Revision.

Hvis 1/4 af kommunalbestyrelsesmedlemmerne forlanger det, skal kommunens revision mundtligt forelægge revisionens beretning for kommunalbestyrelsen.

Ytringsfrihed.

Ytringsfriheden gælder også for kommunalpolitikere. Kommunalpolitikere er ikke begrænset til at ytre sig i kommunalbestyrelseslokalet og i udvalgene – de både må og bør kommunikere med borgerne, medierne og bagland, også mens en sag er under behandling. Ytringsfriheden er kun begrænset af regler om tavshedspligt samt regler om injurier og lignende.

Du kan læse mere om kommunalbestyrelsesmedlemmernes rettigheder i vejledningens del II kapitel 6.1. og 6.2. ■

Kapitel 7: Kommunalbestyrelsens væsentligste pligter

At være kommunalpolitiker er et borgerligt ombud. Det betyder, at man har pligt til at modtage valg og varetage hvervet i hele valgperioden. Det borgerlige ombud betyder også, at man har pligt til at modtage valg til de bestyrelser og udvalg, som kommunalbestyrelsen besætter. Har man en rimelig grund, kan

man søge om fritagelse fra det borgerlige ombud – eksempelvis på grund af sygdom eller en arbejdsbelastning, der gør det svært at deltage i møderne. Man kan ikke blive fritaget på grund af uenighed om kommunalbestyrelsens beslutninger, udmeldelse af et parti eller politiske skuffelser. Det er kommunalbestyrelsen, der

beslutter, om der er grund nok til at efterkomme et ønske om udtrædelse. Et eventuelt afslag kan påklages til økonomi- og indenrigsministeren.

Bopælspligt

Som kommunalpolitiker skal man selv bo i den kommune, som man træffer beslutninger på vegne af.

Fraflytter man kommunen, kan man ikke længere sidde i kommunalbestyrelsen. Ved midlertidig fraflytning på op til 6 måneder, kan man tage sin plads igen, når man vender tilbage. Det giver mulighed for studieophold eller længere forretningsrejser, men man skal huske at oplyse om rejsen – og ønsket om at vende tilbage.

Mødepligt

Som kommunalpolitiker har man pligt til at deltage i møderne i kommunalbestyrelsen og i de udvalg, som man er udpeget til. Man kan melde afbud til møderne, hvis man har en lovlig forfaldsgrund. Det kan f.eks. være i tilfælde af sygdom.

Du kan læse mere om reglerne om mødepligt m.v. i vejledningens del II, kapitel 7.1.

Medlemmets medansvar for kommunalbestyrelsens beslutninger

Der gælder ikke en generel pligt for kommunalbestyrelsesmedlemmer til at tage stilling til de forslag, der behandles i kommunalbestyrelsen. Der er mødepligt, men ikke stemmepligt. Men som kommunalbestyrelsesmedlem er man medansvarlig for lovligheden af de beslutninger, man har stemt for i kommunalbestyrelsen. Anser man en beslutning for ulovlig, skal man derfor gøre opmærksom på det og aktivt stemme imod.

Sager bliver ofte afgjort uden afstemning, fordi ingen har indvendinger imod forvaltningens eller udvalgets indstilling. I så fald kan mødelederen erklære sagen afgjort – og alle deltagere bliver betragtet som ansvarlige for beslutningen. Er man modstander af en beslutning, skal man aktivt sige fra. Det kan man bede om at

få noteret i beslutningsprotokollen.

Man kan gøre opmærksom på sit eget standpunkt ved at stille et ændringsforslag til den oprindelige beslutning. Hvis man mener, at der mangler oplysninger i sagen, må man stille forslag om, at sagen udsættes, til den bliver bedre belyst. Men det er kommunalbestyrelsen som helhed, der tager stilling til, om sagen skal oplyses bedre.

Tavshedspligt

Tavshedspligt betyder, at man ikke må videregive fortrolige oplysninger til udenforstående. Dette må heller ikke ske ved et uheld. Man skal være opmærksom på, at fortrolige dokumenter skal makuleres – det kan forvaltningen hjælpe med – og at det ikke er tilstrækkeligt at smide dem ud.

Man må ikke selv udnytte de fortrolige oplysninger, man er kommet i besiddelse af gennem kommunalbestyrelsen – eksempelvis ved at købe jord et sted, man ved, at kommunen vil opkøbe til bebyggelse.

I forvaltningslovens § 27 er der foretaget en oprensning af hensyn, der efter en konkret vurdering kan føre til, at en oplysning er fortrolig og derved underlagt tavshedspligt.

Det er i henhold til straffelovens § 152 strafbart uberettiget at videregive eller udnytte en tavshedsbelagt oplysning.

Hvornår en oplysning er fortrolig og dermed underlagt tavshedspligt, afhænger af oplysningens karakter og i nogle tilfælde en konkret vurdering. Der er en række forhold, der kan føre til, at en oplysning betragtes som fortrolig:

- Hensyn til enkeltpersoner. Der er tavshedspligt om enkeltpersoners personlige og økonomiske forhold. Det gælder de personoplysninger, der hører til privatsfæren, men ikke oplysninger, der er alment tilgængelige. Det er ikke fortroligt, at en person søger byggetilladelse eller er blevet pålagt at begrænse forurening – men det er fortroligt, at en person har søgt om førtidspension.

- Straffesager er underlagt tavshedspligt af hensyn til sagens efterforskning. Det kan være relevant for kommunalpolitikere, hvis det er kommunen, der eksempelvis har anmeldt en borger for socialt bedrageri.

- Der er tavshedspligt i forhold til kommunalt ansattes private forhold – eksempelvis sygdom eller alkoholproblemer – og hvilke overvejelser kommunen gør sig om vedkommendes fremtidige ansættelse.

- Det er fortroligt, hvem der har søgt en ledig stilling i kommunen. Man må ikke be- eller afkræfte eventuelle rygter over for en journalist.

- Der er tavshedspligt over for virksomheders forretningshemmeligheder. Det kan være produktionsmetoder eller økonomiske forhold.

- Når kommunen fører forhandlinger om køb og salg, skal modparten ikke kunne se kommunalbestyrelsen i kortene, da oplysningerne ville svække kommunens forhandlingsituation. Det samme gælder kommunens modpart i en retssag.

- I nogle tilfælde vil der være tavshedspligt om planlægningsoplysninger. Det vil typisk være i til-

fælde, hvor man risikerer, at nogen vil udnytte viden om kommunens planer til at presse prisen op.

- Udvalgmøderne holdes for lukkede døre. Det er for at sikre, at man kan diskutere sager i fortrolighed, men det betyder ikke nødvendigvis, at alt, der foregår på mødet, er hemmeligt. Man må frit referere, hvad man selv har sagt og stemt, og man må fortælle, hvilke sager der har været behandlet – og hvem der har stemt for og imod. Samtidig må man fortælle om eventuelle indstillinger fra forvaltningen og sagens faktiske forhold, med mindre oplysningerne på anden vis er fortrolige – eksempelvis fordi de omhandler personlige forhold. Derimod må man ikke referere vurderinger og argumenter m.v., der fremføres af andre mødedeltagere under udvalgsdrøftelserne.

- Kommunalbestyrelsesmøderne er offentlige, men kommunalbestyrelsen kan bestemme, at en sag skal behandles for lukkede døre. Det kræver, at der ved sagens behandling forventes at blive fremdraget fortrolige oplysninger.

Du kan læse mere om reglerne om tavshedspligt i vejledningens del II, kapitel 7.3.

Inhabilitet

At være inhabil som kommunalpolitiker betyder, at man ikke må deltage i en sags behandling, fordi man har en særlig tilknytning til sagen ud over arbejdet i kommunalbestyrelsen. Eksempelvis hvis sagen omhandler en selv, ens familie, ens egen arbejdsplads eller virksomhed. Reglerne om inhabilitet er til for at forhindre, at private interesser bevidst eller ubevidst overtrumfer de almene interesser, man er valgt til at varetage på

kommunens vegne. Samtidig er reglerne til for at beskytte kommunalpolitikere fra mistanke om magtmisbrug og for at opretholde tilliden til det politiske system. Det er vigtigt at understrege, at man ikke er inhabil, bare fordi man interesserer sig for en sag. Politikere vælges netop, fordi de har noget på hjertet – og engagementet i en sag kommer tit, fordi man har kendskab til området. Selvom man skulle blive erklæret inhabil, må man stadig udtale sig om sagen – også i pressen – men man må ikke deltage i sagens behandling i kommunalbestyrelsen.

Der er to former for inhabilitet: Special inhabilitet, som betyder, at man ikke må deltage i behandlingen af en specifik sag, og generel inhabilitet, som betyder, at man ikke kan varetage en bestemt post, fordi man har interesser, et job, eller en position, der vil føre til en række specielle inhabilitetsfælde.

Spørgsmålet om generel inhabilitet skal man forholde sig til i forbindelse med kommunens konstituering og ved udpegelse til tillidsposter undervejs i valgperioden. Man er inhabil i forhold til at bestride en bestemt post i følgende tilfælde:

- Kommunaldirektøren kan ikke samtidig sidde i byrådet, i den kommune han arbejder i. Bliver han valgt, må han fratræde stillingen som kommunaldirektør.
- Borgmesteren må ikke være ansat i kommunen, og vedkommende kan ikke samtidig være formand for regionsrådet. Alle andre medlemmer af kommunalbestyrelsen må godt være ansat i kommunen.
- Man kan ikke sidde i et udvalg,

hvis man samtidig selv – eller ens ægtefælle – er ansat som chef med ledelsesansvar på området. Eksempelvis kan en skoleleder ikke sidde i kommunens børne- og ungeudvalg. Dette er for at forhindre, at man vælges til en post, hvor man i realiteten er sin egen eller sin ægtefælles chef. Har man orlov fra stillingen, kan man godt sidde i udvalget.

- Man må ikke sidde i økonomiudvalget, hvis man er ansat i kommunens økonomi- eller personaleforvaltning eller har en lederstilling, der er underlagt forvaltningen. Desuden er de øverste embedsmænd i de enkelte forvaltninger udelukket fra økonomiudvalget. Igen gælder reglen også, hvis det er ens ægtefælle, der bestrider posten.

Speciel habilitet

Hvis man er klar over, at man er inhabil i en specifik sag, har man pligt til at gøre kommunalbestyrelsen opmærksom på det, når sagen skal behandles. Man skal gøre opmærksom på alle forhold, der kan have indflydelse på, om man er inhabil i sagen. Det er vigtigt at give besked – der er ikke noget galt i at være inhabil, men det er et problem, hvis man ikke giver besked, og der rejses tvivl senere. Det er kommunalbestyrelsen/udvalget, der beslutter, om man er inhabil i en sag – og man har som kommunalbestyrelsesmedlem selv mulighed for at deltage i afgørelsen. Man har som kommunalbestyrelsesmedlem pligt til at deltage i behandlingen af en sag, med mindre man bliver erklæret inhabil – og man kan ikke selv beslutte at erklære sig inhabil.

Der gælder følgende i forskellige konkrete situationer:

- Man er inhabil, hvis sagen om-

handler en selv. Man må ikke selv behandle egne ansøgnin-ger om tilskud eller tilladelser – eller om man skal ansættes i en bestemt post. Inhabilitet be-tyder ikke, at man beskyldes for at varetage usaglige interesser, men at man vil undgå, at of-fentligheden kan komme i tvivl om, om man varetager usaglige interesser

- Man er inhabil, hvis man har øko-nomiske interesser på spil i en sag – for eksempel hvis man ønsker at byde på en af kommunens grunde, eller hvis man vil være leverandør til kommunen. Man er også inhabil i en sag, hvis man ejer betydelige aktieposter eller anpar-ter i en virk-somhed, hvis økonomiske forhold er på spil.

- Man er inhabil, hvis ens nære familie og ægtefælle har personlige eller økonomiske interes-ser i en sag, eller hvis man har tæt tilknyt-ning til en involveret part. Reglen gælder familie-medlemmer i opsti-gende og nedstigende slægtskab – altså børn, børnebørn, forældre og bed-steforældre, men ikke fætre og kusiner, medmindre man er tæt tilknyttet. Naboskab, venskab og fjendskab fører kun sjældent til inhabilitet.

- Man er inhabil i en sag, hvis man har en ledende stilling i en virk-somhed, der er involveret i sagen, da man må formodes at have en loyalitetsforpligtigelse over for virksomheden. Dette gælder kun ledende stillinger.

- Man er inhabil i en sag, hvis man tidligere har repræsenteret en part i sagen – eksempelvis hvis man har været advokat eller fagforeningsre-præsentant for parten.

- Valg til poster. Man står frit til at stemme på sig selv ved valg til po-

ster i kommunalbesty-relsen – også selvom posten giver et honorar.

- Som kommunalt ansat er man ikke inhabil alene, fordi en sag omhandler det område, som man er ansat på. Berører sagen vedkom-mendes ansættelsesforhold eller arbejdsforhold på særlig vis, kan der dog foreligge inhabilitet.

- Der skal meget til, før at man kan erklæres inhabil i generelle sager. Man er ikke inhabil i drøftelser om undervisningsniveauet i kommu-nens skoler, selvom man har børn i skolen. Diskuterer kommunalbe-styrelsen en omlægning af hoved-gaden, er man kun inhabil, hvis man har økonomiske interesser på spil – eksempelvis hvis man ejer en virksomhed, hvis økonomi ville blive påvirket væsentligt.

- Medlemskab af en interesseor-ganisation eller forening fører ikke til inhabilitet, med mindre sagen omhandler foreningen. Et medlem af en spejderforening kan godt være med til at bevilge flere penge til kultur- og fritidsaktiviteter, men må ikke deltage i beslutninger om, hvorvidt netop hans gruppe skal have støtte.

- Varetager man en bestyrelses-post i en virksomhed, institution eller lignende, er man inhabil, når kommunen behandler sager, hvor de er involveret. En vigtig undta-gelse er dog, at man ikke er inhabil, hvis man er udpeget af kommunalbestyrelsen til at sidde i den på-gældende bestyrelse. Der kan dog være tilfælde, hvor man alligevel er inhabil, f.eks. hvis det er vigtigt i den sag, kommunalbestyrelsen behand-ler om selskabet, at have distance til selskabet.

- Man må godt varetage flere offentlige hverv og behandle

samme sag i flere forskellige sam-menhænge, med mindre at der er et modsætningsforhold mellem institutionerne. Man kan eksempel-vis godt sidde i både kommunalbe-styrelsen og regionsrådet – men i så tilfælde må man ikke deltage i behandlingen af en sag, hvor kom-munalbestyrelsen og regionsrådet indgår privatretlige aftaler.

- Er man inhabil, skal man forlade lokalet, mens den pågældende sag behandles – og man må ikke deltage i behandlingen eller i afstemningen. Selvom kommu-nalbestyrelsesmøderne er åbne, må man ikke overvære mødet fra tilskuerpladserne.

Du kan læse mere om reglerne om inhabilitet i vejledningens del II, kapitel 7.2.

Pligt til at føre tilsyn

Kommunalpolitikere har normalt ikke pligt til at være aktivt kontrol-lerende over for kommunens forvalt-ning. Rettighederne til sagsindsigt og til at rejse spørgsmål er til for at støtte arbejdet som politiker i kommunalbestyrelsen, ikke for at man skal agere vagthund over for hele forvaltningen. Det er – udover økonomiudvalget – borgmesterens ansvar som daglig leder af forvalt-ningen.

Der er dog undtagelser. Bliver man klar over, at kommunen handler ulovligt eller forsømmer at gøre noget, som man har pligt til, skal man som kommunalbestyrelses-medlem reagere. Reaktionspligten kan opstå på baggrund af kritiske revisionsberetninger, udtalelser fra anke- og tilsynsmyndigheder eller fra Folketingets Ombudsmand.

Man kan reagere på mistanken om det ulovlige forhold ved at orientere borgmesteren (eller ud-valgsfor-

manden eller den ansvarlige direktør for det udvalg, som sagen falder ind under) om sagen. Herefter er det vedkommendes pligt at tage hånd om sagen. Man

har også mulighed for at bringe sagen op på et kommunalbestyrelsesmøde eller orientere de relevante tilsynsmyndigheder – men man har kun pligt til at gøre det,

hvis man har mistanke om, at borgmesteren ikke har taget hånd om sagen. ■

DEL II

Reglerne for arbejdet i kommunalbestyrelsen

Kapitel 1: Mødeplanlægning og mødets form

1.1. Mødeplanlægning og mødefrekvens

1.1.1. Kommunalbestyrelsen

1.1.1.1. Mødeplan

Lov om kommunernes styrelse § 8, stk. 1, 1. og 2. pkt., fastsætter, at kommunalbestyrelsen skal træffe beslutning om, hvornår og hvor ordinære møder skal afholdes, og at denne mødeplan skal offentliggøres i begyndelsen af hvert regnskabsår. Mødeplanen skal så vidt muligt også omfatte beslutning om afholdelse af seminarer efter lovens § 9 a.

Fastlæggelsen af mødetidspunkterne bør ske under rimelig hensyntagen til medlemmernes mulighed for at komme til stede samt til, at kommunens borgere normalt skal have mulighed for at overvære kommunalbestyrelsens møder uden at tage fri fra arbejde.

Mødeplanen for kommunalbestyrelsens møder er som udgangspunkt bindende. Hvis der i kommunalbestyrelsen er enighed herom, kan et møde dog aflyses, ligesom der i enighed kan fastlægges en ændret mødeplan, der herefter skal offentliggøres. Et flertal i kommunalbestyrelsen kan herudover beslutte at aflyse et møde, når det skønnes nødvendigt. Derimod kan borgmesteren ikke på egen hånd aflyse et kommunalbestyrelsesmøde, medmindre der enten slet ingen sager fore-ligger til behandling, eller tungtvejende grunde gør aflysning nødvendig. Det kan f.eks. være, fordi vej- eller trafikforholdene gør det umuligt for flere af medlemmerne at komme frem til mødet. Flytning af møder kan kun ske i det omfang, betingelserne for aflysning og

indkaldelse til ekstraordinært møde er opfyldt, jf. om sidstnævnte kapitel 1.1.1.2.

Uanset at mødeplanen er fastlagt på forhånd, skal borgmesteren indkalde til hvert enkelt møde, jf. kapitel 4.1.1.1.

1.1.1.2. Mødefrekvens og ekstraordinære møder

Lov om kommunernes styrelse § 8, stk. 1, 3. pkt., fastsætter, at ordinært møde som regel skal afholdes mindst en gang om måneden. Det er ikke i strid med bestemmelsen, hvis kommunalbestyrelsen beslutter ikke at holde møder i sommerferieperioden.

Lovens § 8, stk. 2, foreskriver, at ekstraordinært møde afholdes, når borgmesteren finder det fornødent, eller mindst en tredjedel af medlemmerne forlanger det.

Det er borgmesteren, som bestemmer tid og sted for det ekstraordinære møde, og det påhviler borgmesteren at søge mødet afholdt så hurtigt som muligt efter modtagelsen af anmodning herom. Lovens § 8, stk. 4, foreskriver, at borgmesteren skal sørge for, at en dagsorden og det fornødne materiale til bedømmelse af de sager, der er optaget på dagsordenen, udsendes til medlemmerne senest fire hverdage inden kommunalbestyrelsernes møder. Den nævnte bestemmelse indebærer sammen med reglen i lovens § 8, stk. 5, om muligheden for at behandle sager, selv om fristen for udsendelse ikke er overholdt, at ekstraordinære møder mod et medlems protest kun kan indkaldes med kortere varsel end fire hverdage, hvis sagen ikke kan udsættes.

Om de nye og skærpede frister for udsendelse af materiale til kommunalbestyrelsen, der er indført med virkning fra 1. januar 2014, henvises i øvrigt til kapitel 2.2.2.

Kan det ikke nås at afholde ekstraordinært møde inden det ordinære møde, må den sag, der har været begæret optaget på ekstraordinært møde, optages på udkastet til dagsordenen for det førstkomende ordinære møde. Om kommunalbestyrelsens dagsorden henvises til kapitel 2.3.

1.1.2. Udvalgene

1.1.2.1. Mødeplan og muligheder for at afholde udvalgsmøder uden for kommunen
Lov om kommunernes styrelse § 20, stk. 1, fastsætter, at udvalgene, dvs. økonomiudvalget og de stående udvalg, skal træffe beslutning om, hvornår og hvor udvalgets møder skal afholdes. Bestemmelsen har til formål at lette udvalgsmedlemmernes arbejdstilrettelæggelse og koordineringen med arbejdet i kommunalbestyrelsen.

Kravet om mødeplan er pr. 1. januar 2014 suppleret med en bestemmelse i lovens § 20, stk. 1, hvorefter udvalgsmøder skal afholdes i så god tid inden møder i kommunalbestyrelsen, at eventuelle udvalgsberetninger kan udsendes til kommunalbestyrelsens medlemmer senest fire hverdage før møder i kommunalbestyrelsen. Dette skal påses i forbindelse med udvalgets fastsættelse af sin mødeplan. Udvalgsindstillinger er normalt en del af det materiale, som skal udsendes til kommunalbestyrelsens medlemmer senest fire hverdage inden kommunalbesty-

relsens behandling af en sag, jf. nærmere kapitel 2.2.1.1.

Udvalgets beslutning om mødeplanen kan af ethvert medlem af udvalget indbringes for kommunalbestyrelsen. Retten til at kræve mødeplanen forelagt kommunalbestyrelsen indebærer, at kommunalbestyrelsen vil være forpligtet til at tage stilling til planen, og formålet er at undgå, at der – uden tvingende grunde – fastsættes mødetidspunkter, som er uhensigtsmæssige for et mindretal i udvalget.

Mødeplanen er som udgangspunkt bindende, således at den som udgangspunkt kun kan ændres ved enighed i udvalget, men afskærer ikke afholdelsen af ekstraordinære møder, når formanden anser dette fornødent.

Der er ikke krav om, at udvalgs-møder skal afholdes på et nærmere bestemt sted eller i kommunen. Loven er således ikke til hinder for, at udvalget beslutter, f.eks. i forbindelse med en studietur, at afholde et udvalgs-møde i udlandet eller et andet sted uden for kommunen. Er dette ikke besluttet i udvalgets mødeplan, og er der ikke tale om et ekstraordinært møde, forudsætter en sådan beslutning dog enighed i udvalget.

1.1.2.2. Mødefrekvens

Loven indeholder ikke bestemmelser om, hvor tit udvalgene skal holde møder, men kræver, at udvalgs-møder skal afholdes i så god tid inden møder i kommunalbestyrelsen, at eventuelle udvalgs-serklæringer kan udsendes til kommunalbestyrelsen inden for de gældende frister, jf. ovenfor kapitel 1.1.2.1.

Samtidig forudsætter loven, at kommunalbestyrelsens beslutninger normalt skal være forberedt ved behandling i vedkommende stående udvalg, jf. nærmere kapitel 2.2.1.1. Derfor vil det normalt være nødvendigt at holde mindst ét udvalgs-møde hver måned. Se kapitel 1.1.1.2. om kommunalbestyrelsens mødefrekvens.

1.2. Elektronisk udveksling og telefonmøder som alternativ til udvalgs-møder

For de dagsordenspunkter, der behandles i kommunalbestyrelsen for åbne døre, er offentligheds-princippet i § 10, stk. 1, 1. pkt., i lov om kommunernes styrelse til hinder for, at kommunalbestyrelses-møder afholdes som telefon-møder, eller at møderne erstattes af cirkulation og elektronisk kommunikation, idet offentligheden herved vil blive afskåret fra at overvære forhandlingerne. Kommunalbestyrelsens behandling af lukkede dagsordenspunkter i telefonmøder eller ved cirkulation eller elektronisk kommunikation vil typisk ikke være aktuelt, idet disse punkter behandles som en del af et kommunalbestyrelses-møde med både åbne og lukkede dagsordenspunkter.

1.2.1. Elektronisk udveksling og cirkulation

Efter lov om kommunernes styrelse § 20, stk. 1, udøver udvalgene deres virksomhed i møder. Det er karakteristisk for et møde, at der er adgang for deltagerne til mundtligt at drøfte sagerne og udveksle deres synspunkter. Dette giver mulighed for, at deltagerne kan lade sig påvirke af de øvrige opfattelser af sagen, lade sig overbevise og

ændre opfattelse. Der vil ved den mundtlige arbejdsform kunne komme nye oplysninger og synspunkter frem af betydning for sagen, som ikke ville fremkomme gennem skriftlig kommunikation.

Afgørelse af udvalgssager på skriftligt grundlag som ved cirkulation, pr. e-mail el. lign. er et brud med bestemmelsen i § 20, stk. 1, idet sådanne fremgangsmåder ikke giver mulighed for mundtlig drøftelse.

Ikke desto mindre antages det, at udvalgene har en begrænset adgang til at afgøre sager på skriftligt grundlag, ved cirkulation eller pr. e-mail el. lign. Dette forudsætter imidlertid, at alle medlemmerne er enige om, at en sag kan afgøres på denne måde, og samtidig forudsættes det, at disse afgørelsesmåder kun anvendes for enkelte sager. Den sidste betingelse giver det enige udvalg en vis margin for at beslutte, hvornår en sag kan afgøres på skriftligt grundlag, men forhindrer samtidig, at væsentlige dele af udvalgets arbejde foregår på denne måde.

Om elektronisk fremsendelse af sagsmateriale henvises til kapitel 3.

1.2.2. Telefonmøder

Lov om kommunernes styrelse er ikke til hinder for, at udvalgs-møder afholdes som telefonmøder. Et telefonmøde opfylder kravet til et møde, således som dette forstås efter lovens § 16, stk. 1, litra a, hvorefter udvalget skal være indkaldt til det pågældende møde, og medlemmerne skal deltage i en forhandling og træffe beslutning eller i hvert fald have mulighed herfor. Et telefonmøde giver

også mulighed for den mundtlige udveksling af synspunkter, som er karakteristisk for et møde, jf. ovenfor kapitel 1.2.1.

Lovens regler om mødernes praktiske afvikling er heller ikke til hinder for, at udvalgsmøder kan afholdes som telefonmøder: Kravet om beslutningsprotokol og dennes underskrivelse, må antages at kunne opfyldes ved anvendelse af en elektronisk protokol og elektronisk signatur og kræver dermed ikke, at medlemmerne fysisk er samlet, jf. nærmere kapitel 4.4.1. Lovens § 20, stk. 1, stiller krav om, at økonomiudvalget og de stående udvalgs mødeplaner indeholder oplysning om både, hvornår og hvor udvalgets møder skal holdes. Formålet med bestemmelsen om mødeplan er imidlertid ikke at sikre, at møderne

afholdes som fysiske møder, men derimod at fremme planlægning og koordination, jf. nærmere ovenfor kapitel 1.1.2.1. Derfor anses bestemmelsen om, at det af mødeplanen skal fremgå, hvor et møde skal finde sted, ikke at være til hinder for at udvalgsmøder afholdes som telefonmøder.

I den forbindelse bemærkes, at det må fremgå af mødeplanen, når ordinære møder skal afholdes som telefonmøder. Indebærer en beslutning om at afholde et ordinært udvalgsmøde som telefonmøde således en ændring af udvalgets mødeplan, kræver beslutningen enighed i udvalget, jf. kapitel 1.1.2.1.

Med mindre noget andet er fastsat i udvalgets forretningsorden eller mødeplan, eller kommunalbestyrelsen har besluttet noget

andet, må det antages, at beslutning om at afholde et møde som telefonmøde kan træffes af formanden, hvis opgave det er at forberede og indkalde til udvalgets møder. Formanden vil derfor kunne beslutte, at et ekstraordinært møde afholdes som telefonmøde.

Udvalgsmøder vil i samme omfang kunne afholdes således, at nogle deltagere er fysisk samlet, mens andre deltager pr. telefon. ■

Kapitel 2: Forelæggelse af sager for kommunalbestyrelsen

2.1. Hvilke sager skal forelægges for kommunalbestyrelsen

2.1.1. Intern delegation og delegationsforbud

Bestemmelsen i § 2, stk. 1, i lov om kommunernes styrelse, hvorefter kommunens anliggender styres af kommunalbestyrelsen, betyder, at kommunalbestyrelsen er kommunens øverste myndighed. Kommunalbestyrelsen har det overordnede ansvar for hele den kommunale virksomhed og er kompetent til at tage stilling til enhver sag, som vedrører kommunen. Det er fastslået i lovens § 11, stk. 1, at udvalgene og borgmesteren med de begrænsninger, der er fastsat i lovgivningen, i enhver henseende er

undergivet kommunalbestyrelsens beslutninger. Vedrørende udvalgenes umiddelbare forvaltning henvises til kapitel 2.1.2.

Det anførte indebærer ikke, at alle beslutninger skal træffes af kommunalbestyrelsen. Kommunalbestyrelsen har som udgangspunkt fri adgang til at overlade sin kompetence til udvalg og til den kommunale administration.

Kommunalbestyrelsen er dog afskåret fra at delegere udøvelsen af sin kompetence, hvis dette er fastsat eller forudsat i lovgivningen. I så fald skal den pågældende sag behandles af kommunalbestyrelsen i et møde.

Et sådant delegationsforbud kan være fastsat i lovgivningen ved en bestemmelse om, at beslutning skal træffes af kommunalbestyrelsen i et møde.

Endvidere gælder der som udgangspunkt et delegationsforbud, hvor det er bestemt i lov om kommunernes styrelse, at kommunalbestyrelsen er det kompetente organ. Grunden er, at denne lov netop vedrører fastlæggelsen af kompetenceforholdene mellem de kommunalpolitiske organer.

Herudover kan det følge af en sags beskaffenhed, at behandlingen af sagen skal ske i kommunalbestyrelsen. Dette gælder f.eks. sager, der vedrører kommu-

nalbestyrelsesmedlemmernes egne forhold, herunder sager om indkaldelse af stedfortræder, fritagelse for hverv og beslutninger om vederlæggelse af kommunalbestyrelsens medlemmer. Det gælder også sager, som på grund af deres betydning i øvrigt i særlig grad forudsætter politisk behandling, bl.a. med den deraf følgende mulighed for at tilkøbe en afvigende opfattelse.

I tilfælde af delegation bevarer kommunalbestyrelsen ansvaret og kompetencen. Det er alene udøvelsen af kompetencen, som kan delegeres.

2.1.2. Udvalgenes umiddelbare forvaltning

Efter § 17, stk. 1, i lov om kommunernes styrelse varetager de stående udvalg den umiddelbare forvaltning af kommunens anliggender, og efter lovens § 21, stk. 1, bestyrer udvalgene de anliggender, der er underlagt dem, inden for rammerne af det vedtagne årsbudget i forbindelse med kommunalbestyrelsens vedtagelser og i overensstemmelse med de reglementer m.v., der er udstedt af kommunalbestyrelsen.

Bestemmelsen i § 21, stk. 1, tillægger udvalgene en betinget kompetence til at handle på kommunalbestyrelsens vegne. I det omfang kommunalbestyrelsen ikke træffer nærmere bestemmelse, påhviler det derfor udvalgene at træffe de beslutninger, der er et nødvendigt eller naturligt led i forvaltningen af det sagsområde, der er henlagt til udvalget. Derimod er udvalgene ikke i medfør af loven bemyndiget til at træffe beslutninger, der rækker herudover, dvs. beslutninger, der

ikke har et sådant forvaltnings- eller bestyrelsespræg. Ved udvalgenes varetagelse af den umiddelbare forvaltning forstås således, at de afgør alle sædvanlige sager inden for deres sagsområder, med mindre andet følger af lovgivningen eller af kommunalbestyrelsens beslutning. Sager, der rækker herudover, må udvalgene forelægge for kommunalbestyrelsen, med mindre denne har truffet beslutning om at overlade den konkrete sag eller denne type sager til udvalget.

Uanset bestemmelsen i lovens § 2, stk. 1, hvorefter kommunens anliggender styres af kommunalbestyrelsen, anses § 17, stk. 1, at indebære en vis begrænsning i kommunalbestyrelsens adgang til at træffe generelle beslutninger om indskrænkninger i udvalgenes kompetence. Kommunalebestyrelsen kan f.eks. ikke træffe beslutning om så vidtgående delegation til forvaltningen, at et udvalgs opgaver bliver meget væsentligt reduceret, eller træffe beslutning om, at alle sager, der kommer til behandling i stående udvalg, skal forelægges kommunalbestyrelsen til afgørelse. Bestemmelsen er derimod ikke til hinder for, at kommunalbestyrelsen beslutter, at den selv vil træffe afgørelse i en konkret sag.

Udvalgenes umiddelbare forvaltning indebærer også, at kommunalbestyrelsernes beslutninger som udgangspunkt forberedes ved udvalgsbehandling, jf. nærmere kapitel 2.2.1.1.

2.1.3. Kommunalebestyrelsesmedlemmernes initiativret

Efter § 11, stk. 1, i lov om kommunernes styrelse kan ethvert medlem af kommunalbestyrelsen indbringe ethvert spørgsmål om

kommunens anliggender for kommunalbestyrelsen samt fremsætte forslag til beslutninger herom.

Bestemmelsen giver et medlem ret til at få en sag optaget på dagsordenen for et kommunalbestyrelsesmøde. Initiativretten kan benyttes både med hensyn til sager, der aktuelt er under behandling i et udvalg eller i den kommunale administration, og med hensyn til andre sager.

Der gælder dog den begrænsning i et medlems ret til at få en sag på dagsordenen, at et medlem normalt ikke kan kræve at få en sag optaget til fornyet behandling, når der én gang er truffet beslutning i den. For at et sådant krav alligevel kan stilles, må der foreligge nye oplysninger eller ændrede forhold, således at der er sket en væsentlig ændring i grundlaget for den oprindeligt truffede beslutning. Kommunalebestyrelsens afgørelse af et spørgsmål om betydningen af nye oplysninger eller ændrede forhold i en given sag må ske på grundlag af en konkret vurdering af, hvilken vægt der bør tillægges nye oplysninger eller ændrede forhold i relation til de oplysninger, der har ligget til grund for den oprindeligt truffede beslutning. De ændrede forhold, der påberåbes til støtte for et krav om genoptagelse, må normalt vedrøre selve sagen. Et nyvalg eller en væsentlig ændring af kommunalebestyrelsens sammensætning vil dog også kunne begrunde krav om genoptagelse. Hvis der ikke foreligger nye oplysninger eller ændrede forhold, vil et medlems ønske om at få optaget en sag på dagsordenen kunne afvises af kommunalbestyrelsen med den

begrundelse, at sagen er en gentagelse af en tidligere behandlet og afsluttet sag. Se i øvrigt kapitel 2.3.3. om kommunalbestyrelsens adgang til at afvise sager fra dagsordenen.

Fremsætter et medlem af kommunalbestyrelsen anmodning om indbringelse af et spørgsmål for kommunalbestyrelsen, må dette optages på udkastet til dagsordenen for det førstkommande kommunalbestyrelsesmøde, såfremt skriftlig anmodning herom er indgivet inden for den gældende frist for indgivelse af dagsordensforslag til borgmesteren, jf. herom kapitel 2.3. Medlemmet kan kræve, at kommunalbestyrelsen tager stilling til borgmesterens afvisning af at sætte et rettidigt indsendt forslag på dagsordenen, jf. kapitel 2.3.2.

Initiativretten går ud på, at en sag kan forlanges optaget til behandling på et møde i kommunalbestyrelsen. Når sagen er kommet på dagsordenen, har det pågældende medlem ikke længere rådighed over sagen, og medlemmet kan eksempelvis ikke forlange, at sagen bringes til afstemning om realiteten i det første møde, hvor sagen er på dagsordenen. Medlemmet kan således ikke modsætte sig, at kommunalbestyrelsen træffer beslutning om at henvise sagen til afgørelse i et udvalg eller i administrationen, ligesom kommunalbestyrelsen normalt kan beslutte, at behandlingen af sagen skal udsættes til et senere møde. Se kapitel 2.2.1.1. om udvalgsindstillinger.

2.2. Grundlaget for kommunalbestyrelsens afgørelser

2.2.1. Officialprincippet

Det er en almindelig kommunalretlig grundsætning, at en sag, der

behandles af kommunalbestyrelsen skal være således oplyst, at der foreligger et forsvarligt beslutningsgrundlag. Officialprincippet indebærer, at kommunalbestyrelsen er forpligtet til at sørge for, at der foreligger det nødvendige oplysningsgrundlag, inden der skal træffes afgørelse i en sag. Spørgsmål om, hvorvidt der foreligger tilstrækkelige oplysninger i en sag, afgøres inden for vide rammer endeligt af kommunalbestyrelsen. Det beror således på kommunalbestyrelsens beslutning, hvilke oplysninger og undersøgelser der skal fremskaffes til brug for behandlingen af en sag.

Officialprincippet er ikke et redskab, det enkelte kommunalbestyrelsesmedlem kan påberåbe sig over for borgmesteren eller kommunalbestyrelsen, når medlemmet ønsker bestemt materiale eller oplysninger tilvejebragt. Princippet fastsætter imidlertid en ramme for kommunalbestyrelsens skøn over, hvilket oplysningsgrundlag det er nødvendigt at indhente. Kommunalebestyrelsens eventuelle manglende overholdelse heraf vil kunne påses af tilsynsmyndighederne og af ankeinstanser.

Spørgsmålet om, hvorvidt der foreligger tilstrækkelige oplysninger i en sag, afgøres af kommunalbestyrelsen ved almindelig flertalsbeslutning. Hvis et medlem mener, at det foreliggende materiale er utilstrækkeligt som beslutningsgrundlag, må medlemmet fremsætte forslag om, at der tilvejebringes nærmere angivne yderligere oplysninger, eller at sagen undergives (forny)et udvalgsbehandling med henblik på at få belyst sagen. Såfremt et sådant procedureforslag forka-

stes, må den pågældende i givet fald stemme imod eller undlade at stemme for beslutningen med den begrundelse, at beslutningsgrundlaget er utilstrækkeligt, samt forlange at få tilført beslutningsprotokollen en bemærkning herom.

Som følge af den i kapitel 2.2.2. beskrevne frist for fremlæggelse af det fornødne materiale til mødet og princippet om tilvejebringelse af et forsvarligt beslutningsgrundlag, kan forberedelsen af en kommunalbestyrelses behandling af en sag på et givent møde normalt ikke tilrettelægges sådan, at det fornødne oplysningsgrundlag først etableres på selve mødet ved indhentelse af mundtligt afgivne oplysninger og informationer om sagen. Dette er imidlertid ikke til hinder for, at en sag, der behandles af kommunalbestyrelsen, på mødet supplerende kan oplyses gennem mundtlige tilkendegivelser fra sagkyndige, når dette er sagligt begrundet. Dette gælder både for sager, som behandles for åbne og for lukkede døre.

2.2.1.1. Udvalgsindstillinger

Til det fornødne materiale til en sags oplysning hører normalt, at der indhentes en erklæring (indstilling) fra det eller de ansvarlige stående udvalg, inden kommunalbestyrelsen træffer beslutning i sagen. Dette er fremhævet ved en ændring af § 8, stk. 4, i lov om kommunernes styrelse, der er trådt i kraft pr. 1. januar 2014. Det fremgår heraf, at det fornødne materiale, der skal udsendes til kommunalbestyrelsens møder skal omfatte "eventuelle udvalgserklæringer", dvs. de nødvendige udvalgsindstillinger.

Lovændringen indebærer ingen ændringer i, i hvilke sager det er et krav, at en eller flere udvalgsindstillinger skal foreligge, før kommunalbestyrelsen tager stilling til sagen.

Det følger af § 18, stk. 2, i lov om kommunernes styrelse, at økonomiudvalgets erklæring skal indhentes om enhver sag, der vedrører kommunens økonomiske og almindelige administrative forhold, inden sagen forelægges kommunalbestyrelsen til beslutning. Kommunalbestyrelsen vil derfor normalt heller ikke kunne træffe beslutning i sådanne sager, med mindre økonomiudvalgets erklæring foreligger.

De stående udvalgs varetagelse af den umiddelbare forvaltning, jf. kapitel 2.1.2., indebærer endvidere, at kommunalbestyrelsens beslutninger som udgangspunkt skal forberedes ved behandling i det ansvarlige stående udvalg. Sager vedrørende kommunalbestyrelsens egne forhold, f.eks. sager om vederlæggelse af kommunalbestyrelsens medlemmer, sager om fritagelse af medlemmer for hverv, indkaldelse af stedfortræder m.v., hører dog ikke under økonomiudvalget eller noget stående udvalg og kan ikke kræves forelagt et af disse udvalg før kommunalbestyrelsens behandling. Sådanne sager forelægges kommunalbestyrelsen af borgmesteren. Det samme gælder sager om ændring af kommunens styrelsesvedtægt.

Kravet om udvalgsbehandling indebærer med de angivne undtagelser, at kommunalbestyrelsen som udgangspunkt ikke kan træffe beslutning om at efterkomme eller afvise et forslag, uden at der foreligger en erklæring fra det

eller de relevante udvalg. Kommunalbestyrelsen kan derimod godt træffe en proceduremæssig beslutning om et forslag, uden at udvalgserklæring foreligger, herunder om at henvise sagen til udvalgsbehandling eller indhente supplerende oplysninger. En udvalgserklæring kræves således normalt ikke for, at der foreligger et tilstrækkeligt grundlag for at træffe en sådan proceduremæssig beslutning.

En kommunalbestyrelse kan i øvrigt kun undlade at forelægge en sag for et stående udvalg, hvis det er åbenbart, at der ikke herved kan tilføres sagen nye, relevante oplysninger.

Kravet om udvalgsbehandling indebærer bl.a., at kommunalbestyrelsen som udgangspunkt ikke kan træffe beslutning om at efterkomme eller afvise et medlemsforslag, jf. kapitel 2.1.3, uden at der foreligger erklæring fra det eller de relevante udvalg. Kommunalbestyrelsen vil derimod godt kunne træffe en proceduremæssig beslutning om et sådant forslag, uden at udvalgserklæring foreligger, herunder om at henvise forslaget til udvalgsbehandling eller indhente supplerende oplysninger.

2.2.2. Frister for forelæggelse af dagsorden og materiale

Efter § 8, stk. 4, i lov om kommunernes styrelse skal borgmesteren sørge for, at en dagsorden og det fornødne materiale, herunder eventuelle udvalgserklæringer, til bedømmelse af de sager, der optaget på dagsordenen, udsendes til medlemmerne senest fire hverdage inden kommunalbestyrelsens møder. Reglen er ændret med virkning fra 1. januar 2014. Kravene til overholdelsen af

fristerne er skærpet, fristen for, at det fornødne materiale til møderne skal foreligge, er forlænget med en dag, og både dagsorden og det fornødne materiale skal nu udsendes til medlemmerne.

Det er borgmesteren, der, som øverste daglige leder af kommunens administration, over for kommunalbestyrelsen er ansvarlig for udsendelsen.

Bestemmelsen indebærer, at det kan lægges til grund, at der i tilfælde, hvor dagsorden og det fornødne materiale til sagens bedømmelse er udsendt fire hverdage før fristen, altid har været den fornødne tid til at forberede sagen.

Bestemmelsen har navnlig til formål at beskytte mindretal i kommunalbestyrelsen, der ikke mener at have haft den fornødne tid til at forberede sagen. Derfor kan den angivne frist for udsendelse af dagsorden og materiale – ligesom visse andre regler om mindretalsbeskyttelse i lov om kommunernes styrelse – fraviges, hvis der er enighed i kommunalbestyrelsen herom.

Fristen på fire hverdage er herudover som udgangspunkt bindende. Kommunalbestyrelsens flertal kan således som udgangspunkt kun træffe beslutning i sager, hvis fristen er overholdt. Der er der dog ved lovens § 8, stk. 5, 1. pkt., i lov om kommunernes styrelse, givet hjemmel til, at kommunalbestyrelsens flertal, selv om fristen ikke er overholdt, kan træffe beslutning i sager, der ikke kan udsættes. En enig kommunalbestyrelse kan endvidere træffe beslutning i sager, selv om fristen ikke er overholdt.

Ved sager, der ikke kan udsættes, forstås sager, hvor formålet med en beslutning i kommunalbestyrelsen forspildes eller kommunens interesser væsentligt tilsidesættes, hvis kommunalbestyrelsen ikke kan træffe beslutning inden for en vis tidsmæssig grænse. Dette kan være tilfældet i mange forskelligartede situationer. Det kan f.eks. være tilfældet, hvis kommunalbestyrelsens flertal til et bestemt formål ønsker at afgive købstilbud på en ejendom, som andre købere også er interesserede i, og som må forventes at være solgt, hvis tilbud ikke afgives inden for kort tid. En anden situation kan være, at kommunalbestyrelsens flertal er forpligtet til eller ønsker at afgive en udtalelse til en anden myndighed, som forud for næste kommunalbestyrelsesmøde skal foreligge inden for en bestemt frist for, at kommunens udtalelse vil blive taget i betragtning i forbindelse med en afgørelse eller en anden disposition af væsentlig betydning for kommunen, som den anden myndighed skal træffe. For det tredje kan der være tale om tilfælde, hvor kommunen påføres et økonomisk tab, f.eks. morarenter, gebyr eller lønudgifter, hvis beslutningen ikke træffes.

Det vil ikke i alle tilfælde være en konkret fastsat frist, som er afgørende for, om en sag kan udsættes eller ikke, og der må derfor efter omstændighederne gives flertallet en vis margin for at vurdere, om der kan træffes beslutning i en sag uanset fristoverskridelsen.

I sager, der ikke kan udsættes, og hvor det ikke har været muligt at overholde fristen, påhviler det borgmesteren at sørge for, at det fornødne materiale udsendes til

kommunalbestyrelsens medlemmer snarest muligt efter, at det er tilgængeligt.

Det er en retlig vurdering, som de kommunale tilsynsmyndigheder vil kunne foretage, om der har været tale om en sag, som ikke kunne udsættes.

Et medlem kan protestere imod, at der træffes beslutning i sagen på det foreliggende grundlag. Hvis en sådan protest ikke imødekommes, f.eks. fordi flertallet mener, at det fornødne materiale har foreligget inden for den i loven angivne frist, eller at sagen ikke kan udsættes, kan medlemmet stemme imod beslutningen eller undlade at stemme med den begrundelse, at fristen ikke er overholdt, og eventuelt at sagen efter medlemmets opfattelse tåler udsættelse, samt forlange at få tilført beslutningsprotokollen en bemærkning herom, jf. § 13, stk. 2, i lov om kommunernes styrelse.

Ved § 8, stk. 5, 2. pkt., i lov om kommunernes styrelse, fastsættes bestemte krav til dagsordenen i tilfælde, hvor fristen ikke er overholdt. Disse krav skal bl.a. give det enkelte medlem anledning til allerede inden mødet at overveje, om vedkommende vil protestere imod sagens behandling med den begrundelse, at dagsorden eller fornødent materiale er udsendt for sent. Se kapitel 2.3.1.

Et medlem, der ønsker at protestere imod, at der træffes beslutning i en sag med den begrundelse, at fristen for udsendelse af materiale ikke er overholdt, behøver ikke at protestere ved dagsordenens vedtagelse, men kan protestere også under drøftel-

sen af dagsordenspunktet. Dette skyldes, at medlemmets afgørelse af, om vedkommende finder grundlag for at protestere, vil kunne afhænge af indholdet af drøftelsen af dagsordenspunktet. Eksempelvis kan det være, at medlemmet vil protestere imod, at der træffes afgørelse i sagen, men ikke imod en procesbeslutning f.eks. om henvisning af sagen til fornyet udvalgsbehandling. Protest kan således fremsættes indtil vedtagelsen af dagsordenspunktet.

Fristen for udsendelse af materiale til bedømmelsen af sagerne omfatter kun det materiale, der er fornødent til bedømmelsen af sagen. Det forhold, at materiale, der indgår i en sag, ikke er blevet udsendt inden for fristen eller slet ikke er blevet udsendt, giver således ikke et medlem grundlag for at forlange, at behandlingen af en sag udsættes. Dette er kun tilfældet, hvis materialet må anses fornødent til sagens bedømmelse. Om hvilket materiale, der er nødvendigt for at bedømme en sag, henvises til kapitel 2.2.1. om udvalgsindstillinger nærmere kapitel 2.2.1.1.

Fristen for udsendelse af dagsorden og materiale opfyldes efter den foreslåede bestemmelse ved dagsordenens og materialets udsendelse. Der ligger ikke heri et krav om, at dagsordenen og materialet skal være kommet frem til medlemmerne, og der ligger heller ikke heri et krav til forsendelsesmåden. Valget af forsendelsesmåden skal dog være sagligt og må ikke have til formål at hindre medlemmernes forberedelse. At materialet ligger tilgængeligt for medlemmerne i forvaltningen, er ikke tilstrækkeligt.

Kommunalbestyrelsens adgang til efter § 8 a i lov om kommunernes styrelse at træffe beslutning om elektronisk formidling af materiale til medlemmerne omfatter dagsorden og materiale, der skal udsendes efter den foreslåede bestemmelse. Der henvises herom til kapitel 3.

Ved beregningen af fristen for udsendelse regnes lørdag som en hverdag, og dagen for kommunalbestyrelsesmødets afholdelse medregnes ikke i fristen. Afholdes kommunalbestyrelsesmødet eksempelvis en mandag, skal dagsordenen og det fornødne materiale være udsendt senest den forudgående onsdag. Dette gælder uanset, hvilken forsendelsesmetode der anvendes.

Reglerne om og fristen for udsendelse finder anvendelse på såvel ordinære som ekstraordinære møder i kommunalbestyrelsen. Der henvises om betydningen af fristreglerne for ekstraordinære møder til kapitel 1.1.1.2.

Vurderingen af, om en sag kan udsættes, er for sager, der er sat på dagsordenen for et ordinært møde, en vurdering af, om sagen kan udsættes til næste ordinære møde. Denne vurdering foretages af kommunalbestyrelsens flertal. I tilfælde, hvor fristen for udsendelse af materiale ikke er overholdt for en sag på et ordinært kommunalbestyrelsesmøde, men hvor en beslutning efter flertallets vurdering ikke kan udsættes til næste ordinære møde, vil 1/3 af kommunalbestyrelsens medlemmer således ikke kunne omgøre en flertalsbeslutning om at behandle sagen på det ordinære kommunalbestyrelsesmøde, hvor sagen er sat på dagsordenen, ved at kræve, at beslutningen

udsættes til et med dette formål indkaldt ekstraordinært møde. I sådanne tilfælde kan kommunalbestyrelsens flertal træffe beslutning i sagen på det ordinære møde, hvor sagen er sat på dagsordenen.

Se kapitel 2.3.1. om de særlige krav til dagsordensudkastet i tilfælde, hvor fristen for udsendelse af materiale ikke er overholdt.

2.3. Kommunalbestyrelsens dagsorden

Den dagsorden, som borgmesteren skal udsende senest fire hverdage før afholdelsen af et kommunalbestyrelsesmøde, er et forslag til dagsorden, idet det er kommunalbestyrelsen, der endeligt vedtager sin dagsorden. Se ovenfor kapitel 2.2.2. om fristen for udsendelse af dagsorden og materiale, fristens beregning og mulighed for at behandle sager, der ikke kan udsættes, selv om fristen ikke er overholdt. Se nedenfor kapitel 2.3.1. om de særlige krav til dagsordenen i tilfælde, hvor fristen tilsidesættes.

Det skal klart fremgå af dagsordenen, hvorvidt der er tale om en sag, der forelægges til efterretning eller til drøftelse og eventuel beslutning. I sager, der forelægges til efterretning, kan der ikke træffes beslutning, medmindre alle mødedeltagerne er enige herom. I så fald optages den pågældende sag til forhandling som en sag uden for dagsordenen og behandles herefter i øvrigt som en almindelig dagsordenssag. Hvis der ikke er enighed om at tage sagen op uden for dagsordenen, kan et medlem i givet fald anmode om at få sat sagen på dagsordenen for et kommende møde.

2.3.1. Særlige krav til dagsordenen i tilfælde, hvor dagsorden/materiale udsendes for sent

§ 8, stk. 5, 2. og 3. pkt., i lov om kommunernes styrelse fastsætter, at borgmesteren skal sørge for, at det fremgår af dagsordenen, hvis dagsorden eller fornødent materiale til kommunalbestyrelsens behandling af en sag ikke udsendes inden for fristen på 4 hverdage, samt at begrundelsen for, at sagen ikke kan udsættes, ligeledes skal fremgå af dagsordenen. Bestemmelserne er trådt i kraft sammen med ændringen af fristreglerne den 1. januar 2014. Om fristen og kommunalbestyrelsens muligheder for at behandle sager, selv om fristen ikke er overholdt, henvises til kapitel 2.2.2.

De nævnte oplysninger skal fremgå af det udkast til dagsorden, som borgmesteren skal sørge for sendes til medlemmerne. Det skal fremgå, hvilke sager de for sent udsendte oplysninger vedrører. Såfremt det dagsordenspunkt, som forsinkelsen vedrører, fremgår af en dagsorden eller et tillæg til dagsordenen, der er udsendt efter fristens udløb, er det af denne dagsorden, fristoverskridelsen skal fremgå.

Bestemmelserne indebærer, at det skal fremgå af dagsordenen, såfremt materiale, der er fornødent til en sags bedømmelse, vil blive udsendt efter fristens udløb. Kravet om, at begrundelsen for, at sagen ikke kan udsættes, skal fremgå af dagsordenen, gælder kun sager, hvor det er borgmesterens opfattelse, at sagen ikke kan udsættes, og at der derfor skal træffes beslutning i sagen, uanset fristoverskridelsen. I sådanne sager skal begrundelsen for, at sagen ikke kan udsættes, angives.

Det skal således fremgå, hvorledes det forventes, at formålet med beslutningen forspildes eller kommunens interesser væsentligt tilsidesættes, hvis behandlingen af sagen udsættes, jf. nærmere ovenfor i kapitel 2.2.2.

Bestemmelserne er ikke til hinder for, at en sag, hvor fristen ikke er overholdt, sættes på dagsordenen, selvom om den efter borgmesterens opfattelse kan udsættes. I så fald skal det fremgå, at fristen for udsendelse af materiale ikke er overholdt, men der skal ikke anføres nogen begrundelse for, at sagen er sat på dagsordenen. Bestemmelsen er heller ikke til hinder for, at et flertal i kommunalbestyrelsen træffer afgørelse i sagen, såfremt flertallet – uanset at dette ikke fremgår af dagsordenen – finder, at sagen ikke kan udsættes, jf. om denne vurdering nærmere ovenfor i kapitel 2.2.2. Endvidere kan kommunalbestyrelsen i enighed træffe beslutning i sagen, uanset at den tåler udsættelse.

I tilfælde, hvor dagsordenen og det fornødne materiale til sagens bedømmelse er formidlet rettidigt, men hvor der efter fristens udløb fremkommer nyt materiale, som borgmesteren vurderer også er nødvendigt til bedømmelsen af sagen, vil oplysning om fristens tilsidesættelse ikke kunne på ske på dagsordenen. I disse tilfælde forudsætter den foreslåede bestemmelse, at borgmesteren senest i forbindelse med vedtagelsen af kommunalbestyrelsens dagsorden på mødet oplyser om, at materialet er formidlet for sent, og – hvis det er relevant – om, hvorfor sagen efter borgmesterens opfattelse ikke kan udsættes.

2.3.2. Borgmesterens adgang til at afvise sager fra dagsordenen

Hvis et medlem senest otte dage forud for et ordinært møde har indgivet skriftlig anmodning om behandling af en sag, sætter borgmesteren efter normalforretningsordenens § 3, stk. 1, denne sag på dagsordenen for førstkomende møde. Se om medlemmernes initiativret kapitel 2.1.3. Fristen på otte dage skal forstås som otte dage og ikke som en uge. De otte dage omfatter også søn- og helligdage. Kommunalbestyrelsen kan i sin egen forretningsorden have fastsat en anden frist inden for lovgivningens rammer.

En overskridelse af ottedagsfristen betyder, at det pågældende medlem ikke har krav på, at sagen medtages på det førstkomende møde, men ikke, at borgmesteren er afskåret fra at sætte sagen på dagsordenen for dette møde, hvis han anser det for hensigtsmæssigt. Fristerne for udsendelse af dagsorden og mødemateriale, jf. kapitel 2.2.2., sætter dog snævre grænser for adgangen til at sætte sådanne senere indgivne sager til forhandling. Sættes en sag, der er indgivet af et medlem senere end otte dage forud for et møde, ikke til behandling på dette møde, påhviler det borgmesteren at medtage sagen på dagsordenen for det følgende møde.

For forslag, der ikke hidrører fra medlemmer, men foreligger i form af indstillinger fra administration eller udvalg, gælder ikke nogen frist for, at borgmesteren kan sætte dem på dagsordenen, men de omfattes af fristerne for udsendelse af dagsorden og for fremlæggelse af materiale, jf. kapitel 2.2.2.

Borgmesteren kan ikke afvise at optage en sag på udkastet til dagsorden under henvisning til, at den ikke vedrører et anliggende for kommunen, eller under henvisning til, at en vedtagelse af forslaget i øvrigt vil være ulovlig. Dette spørgsmål afgøres af kommunalbestyrelsen, når denne ved mødets begyndelse tager stilling til borgmesterens forslag til dagsorden.

Hvis borgmesteren finder, at et forslag ikke lovligt kan behandles af kommunalbestyrelsen, må han indstille til kommunalbestyrelsen, at sagen afvises fra dagsordenen og i så fald træffer kommunalbestyrelsen afgørelse om spørgsmålet, jf. kapitel 2.3.3.

Borgmesteren kan heller ikke afvise et forslag fra dagsordenen med den begrundelse, at det er identisk med et tidligere behandlet forslag, jf. kapitel 2.1.3. Beslutning herom skal træffes af kommunalbestyrelsen.

Et medlem kan kræve, at kommunalbestyrelsen tager stilling til borgmesterens afvisning af en sag fra dagsordenen.

2.3.3. Kommunalbestyrelsens adgang til at afvise sager

Kommunalbestyrelsens møde indledes med, at kommunalbestyrelsen tager stilling til dagsordenen. Indsigelse mod behandling af en sag, der er optaget på udkastet til dagsordenen, skal fremsættes ved mødets begyndelse. Et medlem kan dog, når sagen behandles på dagsordenen, protestere imod behandlingen af en sag med den begrundelse, at dagsorden eller fornødent materiale foreligger for sent, jf. ovenfor kapitel 2.2.2.

Ethvert medlem kan forlange ordet for at udtale sig om et spørgsmål om afvisning af en sag fra dagsordenen. Begæres det, må spørgsmålet om et forslags afvisning fra dagsordenen sættes til afstemning. Hvis intet medlem protesterer imod dagsordensudkastet, anses dette for at være stiltiende godkendt, men det er ikke hermed godkendt, at kommunalbestyrelsen kan træffe afgørelse i en sag, hvori dagsorden eller fornødent materiale har foreligget for sent, jf. ovenfor.

Hvis der er fremsat et forslag til en beslutning, hvis indhold ikke er et kommunalt anliggende, er det borgmesterens pligt som mødeleder ved mødets begyndelse at gøre

opmærksom på, at der efter hans opfattelse er tale om et emne, der ikke kan behandles, og som derfor må afvises fra dagsordenen.

Det kan efter omstændighederne give anledning til tvivl, om et forslag lovligt kan behandles af kommunalbestyrelsen. Forslag, der klart falder uden for kommunalbestyrelsens kompetence, må dog altid af kommunalbestyrelsen kunne afvises fra dagsordenen. Hvis det ikke på grundlag af forslaget ordlyd kan afgøres, om sagen lovligt kan behandles af kommunalbestyrelsen, fordi der i forbindelse med forslaget behandling kan træffes en lovlig beslutning, kan forslaget dog ikke afvises.

Kommunalbestyrelsen har adgang til at afvise forslag, der er identiske med allerede behandlede forslag, se kapitel 2.1.3., men er ikke forpligtet hertil. Der gælder således ingen begrænsninger i kommunalbestyrelsens adgang til at genoptage en sag, men kommunalbestyrelsen kan udadtil være bundet af beslutninger, den én gang har truffet. ■

Kapitel 3: Elektronisk formidling af materiale til kommunalbestyrelsens medlemmer

Efter § 8 a i lov om kommunernes styrelse kan kommunalbestyrelsen beslutte, at materiale, som skal være tilgængeligt for eller sendes til et eller flere medlemmer af kommunalbestyrelsen, kun formidles elektronisk, dvs. via internettet eller en såkaldt "byrådsportal" eller lignende. Bestemmelsen kræver, at kommunalbestyrelsen i den forbindelse enten godtgør medlemmernes udgifter til det fornødne udstyr m.v. eller stiller dette udstyr m.v. til rådighed for medlemmerne.

Lovgivningen er ikke til hinder for, at kommunen stiller sagsmateriale til rådighed for kommunalbestyrelsesmedlemmerne elektronisk, selv om kommunalbestyrelsen ikke træffer beslutning efter § 8 a i lov om kommunernes styrelse om elektronisk formidling. I så fald er

kommunalbestyrelsesmedlemmerne ikke forpligtede til at modtage materialet elektronisk, og kommunalbestyrelsen er ikke forpligtet til at godtgøre medlemmernes udgifter til det fornødne udstyr m.v. eller stille dette udstyr m.v. til rådighed for medlemmerne.

3.1. Kommunalbestyrelsens beslutning om elektronisk formidling efter § 8 a i lov om kommunernes styrelse

Kommunalbestyrelsen træffer beslutning om elektronisk formidling efter § 8 a med almindeligt flertal, jf. § 11, stk. 3, i lov om kommunernes styrelse. Det enkelte medlem har ikke ret til at modsætte sig en sådan beslutning. En beslutning efter § 8 a indebærer, at kommunalbestyrelsesmedlemmerne ikke har ret til at

få materialet stillet til rådighed på anden måde end ved elektronisk formidling, dvs. ved at få tilsendt en kopi eller ved at kunne møde op i forvaltningen og læse dokumenterne.

Det er dog forudsat, at bestemmelsen ikke anvendes i tilfælde, hvor det er umuligt for et kommunalbestyrelsesmedlem – for eksempel på grund af et handicap – at modtage materiale, der formidles i elektronisk form. Kommunerne skal i forbindelse med en beslutning efter § 8 a være særligt opmærksomme på behovet for tilgængelighed for alle brugere af informationer. Vedrørende oplæring og vejledning af kommunalbestyrelsesmedlemmer i brugen af IT-udstyr henvises til kapitel 3.3.

Kommunalbestyrelsen vil til enhver tid kunne ændre, herunder ophæve, indskrænke eller udvide beslutninger efter § 8 a. Hvis kommunalbestyrelsen ændrer, herunder ophæver, indskrænker eller udvider beslutninger efter § 8 a, skal beslutningen herom træffes således, at kommunalbestyrelsens medlemmer, inden ordningen træder i kraft, har mulighed for at skaffe sig det fornødne udstyr eller – afhængig af kommunalbestyrelsens beslutning – har fået udstyret stillet til rådighed.

Idet elektronisk formidling efter lovens § 8 a vedrører kommunalbestyrelsesmedlemmernes egne forhold, skal beslutninger herom træffes af kommunalbestyrelsen. De kan ikke overlades til et udvalg eller til administrationen, jf. kapitel 2.1.1. Dette gælder, selv om beslutningen alene angår udvalgsmateriale, jf. herved kapitel 3.2. Kommunalbestyrelsen kan heller ikke overlade beslutning om at godtgøre medlemmernes udgifter til IT-udstyr m.v. eller at stille sådant udstyr m.v. til rådighed for medlemmerne til andre.

3.2. Materiale, der kan være omfattet af en beslutning om elektronisk formidling

Alt materiale, der skal udsendes til eller stilles til rådighed for et, flere eller alle kommunalbestyrelsens medlemmer, er omfattet af bestemmelsen i lovens § 8 a.

Dette omfatter kommunalbestyrelsens dagsorden, sagsmateriale til brug for kommunalbestyrelsens møder, materiale som et medlem har begæret sagsindsigt i efter § 9 i lov om kommunernes styrelse, udvalgsdagsordener til udvalgets medlemmer, dagsordener, beslutningsprotokoller og

sagsmateriale til kommunalbestyrelsesmedlemmer fra udvalg, som de ikke er medlemmer af, samt materiale, som et udvalg har besluttet skal udsendes til dets medlemmer.

Kommunalbestyrelsen kan træffe beslutning efter § 8 a for alt materiale, der skal være tilgængeligt for eller sendes til et eller flere medlemmer af kommunalbestyrelsen, eller alene for nogle kategorier af materiale f.eks. alene for det materiale, som skal udsendes til brug for kommunalbestyrelsens møder, eller alene for materiale, som et medlem har ret til indsigt i eller kopi af efter lovens § 9 om medlemmernes ret til sagsindsigt.

3.3. Det fornødne udstyr m.v.

Kommunalbestyrelsens beslutning efter § 8 a om elektronisk formidling skal efter bestemmelsen ledsages af en beslutning om enten at godtgøre medlemmernes udgifter til det udstyr m.v., som er fornødent til at kunne modtage materialet, eller at stille dette udstyr m.v. til rådighed for kommunalbestyrelsens medlemmer. Dette gælder, uanset om kommunalbestyrelsens beslutning om elektronisk formidling vedrører alt materiale til kommunalbestyrelsesmedlemmerne eller kun en enkelt eller visse kategorier af materiale, og uanset om beslutningen vedrører materiale, som skal sendes til alle medlemmer af kommunalbestyrelsen eller kun til nogle af dem.

Det udstyr, som skal godtgøres eller stilles til rådighed, er det, som er nødvendigt for, at kommunalbestyrelsesmedlemmerne kan modtage materiale elektronisk. Det er op til kommunalbestyrelsen at afgøre, hvilket udstyr der er nødvendigt. Udstyret vil dog

normalt omfatte pc med det software, der gør det muligt for medlemmerne at få adgang til og læse dokumenterne, en internetforbindelse samt en printer og papir m.v. bl.a. med henblik på, at materialet kan medbringes til møder. Det fornødne udstyr m.v. omfatter også, at kommunen enten godtgør medlemmernes udgifter til service på udstyr eller stiller sådan service til rådighed for medlemmerne. Endvidere skal medlemmer af kommunalbestyrelsen, som ikke umiddelbart er i stand til at anvende IT i et omfang, som må anses for nødvendigt i forhold til formålet, modtage vejledning og oplæring, herunder f.eks. i form af kurser.

Kommunalbestyrelsen beslutter selv, om den vil dække medlemmernes udgifter til udstyr m.v., eller om kommunen vil stille dette til rådighed for medlemmerne. Beslutningen træffes ved almindeligt stemmeflertal, jf. § 11, stk. 3, i lov om kommunernes styrelse. Det enkelte medlem har ikke ret til at vælge, om medlemmet ønsker udgiftsgodtgørelse eller at få udstyr m.v. stillet til rådighed. Kommunalbestyrelsen kan ikke overlade beslutningen til andre, jf. kapitel 3.1.

Vælger kommunalbestyrelsen at godtgøre medlemmernes udgifter til udstyret, skal medlemmet rent faktisk have afholdt udgifter til udstyr for, at godtgørelse kan gives. Dette er ikke til hinder for, at kommunalbestyrelsen kan fastsætte satser for standardgodtgørelse for det omhandlede udstyr, når blot dette sker under hensyn til de faktiske omkostninger, men sådanne satser kan kun anvendes som grundlag for udbetaling af godtgørelse til et medlem, der rent faktisk har afholdt udgifter.

Kommunalbestyrelsens beslutning om at godtgøre eller stille udstyr til rådighed skal træffes i forbindelse med beslutningen om elektronisk formidling. Dette indebærer ikke, at beslutningerne nødvendigvis skal træffes i samme kommunalbestyrelsesmøde, men at beslutningerne skal træffes således, at kommunalbestyrelsens medlemmer har mulighed for at skaffe sig det

fornødne udstyr m.v. eller – afhængig af indholdet af kommunalbestyrelsens beslutning – har fået udstyret stillet til rådighed af kommunen, inden ordningen med elektronisk formidling træder i kraft.

En beslutning om at ophæve en ordning med elektronisk formidling af materiale skal ikke nødvendigvis ledsages af en ophævelse

af kommunalbestyrelsens beslutning om at stille udstyr til rådighed eller godtgøre dette. Dette skyldes, at kommunalbestyrelsen, uanset om den har truffet beslutning om elektronisk formidling efter § 8 a, har mulighed for at godtgøre kommunalbestyrelsesmedlemmernes udgifter til det omhandlede udstyr eller at stille dette udstyr til rådighed for dem, jf. nærmere kapitel 5. ■

Kapitel 4: Mødets afvikling i kommunalbestyrelsen

4.1. Afvikling af møder

4.1.1. Borgmesterens rolle som mødeleder

4.1.1.1. Mødeindkaldelse

Efter § 30, 1. pkt. i lov om kommunernes styrelse er det borgmesteren, der indkalder kommunalbestyrelsens møder. Der skal indkaldes til ordinære møder, selv om mødetid og -sted fremgår af kommunalbestyrelsens mødeplan, jf. kapitel 1.1.1.1.

Loven indeholder ikke formkrav til selve mødeindkaldelsen, men da hvervet som kommunalbestyrelsesmedlem er et borgerligt ombud og medlemmerne har mødepligt, jf. kapitel 7.1., stilles krav om, at en endelig indkaldelse skal tilgå alle medlemmer direkte.

Om den dagsorden, som borgmesteren skal udsende, henvises til kapitel 2.3.

4.1.1.2. Borgmesterens mødeledelse

Efter § 30, 2. pkt., i lov om kommunernes styrelse leder borgmesteren kommunalbestyrel-

sens forhandlinger og afstemninger og drager omsorg for, at dens beslutninger indføres i beslutningsprotokollen. Nærmere regler om borgmesterens mødeledelse fastsættes i kommunalbestyrelsens forretningsorden. Normalforretningsordenen for kommuner, jf. Indenrigsministeriets cirkulære nr. 129 af 27. juni 1969, indeholder navnlig i § 4, 5 og 15 sådanne regler. Bestemmelserne fastlægger også de tilfælde, hvor beslutninger, der vedrører mødeledelsen, skal træffes af kommunalbestyrelsen.

Sagerne foretages i den rækkefølge, som borgmesteren bestemmer, og borgmesteren kan herved fravige rækkefølgen i dagsordenen. Kommunalbestyrelsen afgør dog rækkefølgen, når mindst tre medlemmer kræver afstemning herom.

Borgmesteren træffer som mødeleder beslutning om alle spørgsmål om forhandlingernes ledelse og iagttagelse af god orden under mødet. Forslag under forhandlingerne rettes til borgmesteren.

Det er borgmesteren, der giver medlemmerne ordet og bestemmer talerækkefølgen. Medlemmerne skal efterkomme borgmesterens afgørelser vedrørende overholdelsen af den fornødne orden. Hvad der udgør god ro og orden beror, i et vist omfang på stedlige sædvaner og traditioner, og borgmesteren vil kunne gribe ind over for sprogbrug, som borgmesteren finder uacceptabel. Det medlem som borgmesteren har givet ordet, må ikke afbrydes af andre end borgmesteren.

Hvis et medlem ikke følger borgmesterens henstilling om at holde sig til det dagsordenspunkt, der drøftes, kan borgmesteren påtale det og om nødvendigt fratage medlemmer ordet under forhandlingen af det pågældende dagsordenspunkt. Når et medlem i samme møde to gange er kaldt til orden, kan kommunalbestyrelsen efter borgmesterens forslag nægte ham ordet i mødet.

Ethvert medlem er forpligtet til foreløbig at rette sig efter borgmesterens afgørelse med hensyn til forståelsen af forretningsorde-

nens bestemmelser, men spørgsmålene herom kan indbringes for kommunalbestyrelsen i dennes næste møde. Bestemmelsen herom, som findes i normalforretningsordens § 15, har til formål at sikre, at mødet kan afvikles.

Når borgmesteren finder anledning dertil, eller når det begæres af tre medlemmer, skal det sættes til afstemning, om forhandling af en sag skal afsluttes, jf. dog kapitel 4.1.2.3. nedenfor, hvoraf det fremgår, at ethvert medlem forinden skal have haft lejlighed til at udtale sig om sagen.

Borgmesteren kan lade spørgsmålene om ledelsen af kommunalbestyrelsens forhandlinger, der henhører under hans afgørelse, afgøre af kommunalbestyrelsen.

4.1.2. Medlemmernes rettigheder under mødet

4.1.2.1. Retten til at få ordet til dagsordenen

Den af borgmesteren udsendte dagsorden til mødet er et udkast til dagsorden, og mødet indledes med, at kommunalbestyrelsen vedtager dagsordenen. Dette kan ske stiltiende, men ethvert medlem har ret til ved kommunalbestyrelsesmødets begyndelse at få ordet til dagsordenen. Medlemmerne kan her udtale sig om sagers optagelse på eller afvisning fra dagsordenen, men ikke om indholdet af selve dagsordenspunktet. Medlemmerne kan også fremkomme med forslag om en sags overflytning mellem den lukkede og åbne del af dagsordenen.

Om borgmesterens og kommunalbestyrelsens muligheder for at afvise sager fra dagsordenen henvises til afsnit 2.3.2 og 2.3.3..

4.1.2.2. Retten til at begrunde medlemsforslag

Et medlem, som har fået en sag optaget på dagsordenen, skal gives adgang til at begrunde forslaget. Om kommunalbestyrelsesmedlemmers ret til at begære sager optaget på dagsordenen henvises til kapitel 2.1.3. I øvrigt gælder for sådanne forslag de samme regler om medlemmernes ret til at få ordet, som for andre sager, jf. afsnit 4.1.2.3.

4.1.2.3. Retten til at få ordet til ethvert dagsordenspunkt

Medlemmerne har ret til at få ordet mindst én gang til hvert dagsordenspunkt, og en sag kan ikke sættes til afstemning, forinden de medlemmer, der ønsker det, har haft lejlighed til at udtale sig.

Forslag om udvalgshenvisning eller om andre proceduremæssige spørgsmål kan sættes under afstemning, uanset om alle medlemmer har haft lejlighed til at udtale sig om sagens realitet. Fremsættes et sådant proceduremæssigt forslag, kan ethvert medlem imidlertid forlange at få ordet vedrørende selve dette forslag, forinden det sættes under afstemning.

Om medlemmernes ret til at få en afvigende mening tilført beslutningsprotokollen henvises til afsnit 4.4.2.

4.2. Varighed og taletidsbegrænsninger

4.2.1. Bestemmelser om varigheden af kommunalbestyrelsesmøder

Efter § 8, stk. 3, i lov om kommunernes styrelse kan kommunalbestyrelsen i sin forretningsorden fastsætte regler om varigheden af

sine møder. Kommunalbestyrelsen skal ved fastsættelsen af sådanne bestemmelser være opmærksom på, at medlemmerne ikke må afskæres fra en relevant politisk drøftelse og stillingtagen til sagerne. Der antages dog at tilkomme kommunalbestyrelsen en betydelig frihed med hensyn til at vurdere, hvor længe et kommunalbestyrelsesmøde bør vare. Ved fastsættelsen heraf kan udover hensynet til, at sagerne undergives den fornødne drøftelse, tages hensyn til medlemmernes generelle arbejdsvilkår og til offentlighedens mulighed for at overvære møderne.

4.2.2. Taletidsbegrænsninger

Kommunalbestyrelsen kan i sin forretningsorden fastsætte generelle regler om begrænsning af taletiden i sine møder. Også ved sådanne bestemmelser skal medlemmernes ret til at udtale sig om sagerne respekteres, ligesom en relevant politisk drøftelse ikke må afskæres.

4.3. Afstemning m.v.

4.3.1. Beslutningsdygtighed og mødepligt

Efter § 11, stk. 2, i lov om kommunernes styrelse er kommunalbestyrelsen beslutningsdygtig, når mindst halvdelen af medlemmerne er til stede. Det er uden betydning for beslutningsdygtigheden, om formanden eller næstformanden er til stede.

Da medlemskab af kommunalbestyrelsen er et borgerligt ombud, er der mødepligt til kommunalbestyrelsernes møder og dermed til afstemninger. Et medlem kan derfor ikke ved at forlade mødet, når afstemningen er begyndt, gøre kommunalbestyrelsen beslutningsudygtig. Se kapitel

7.1.1. om medlemmernes mødepligt.

Medlemmer der er inhabile, regnes ikke som tilstedeværende ved vurderingen af, om kommunalbestyrelsen er beslutningsdygtig.

4.3.2. Flertalsafgørelser

Efter § 11, stk. 3, i lov om kommunernes styrelse træffer kommunalbestyrelsen beslutning ved stemmeflerhed, med mindre andet er særligt bestemt. Det anførte indebærer, at krav om anvendelse af kvalificeret flertal eller andre afgørelses- eller valgregler kan følge af lovgivningen eller af andre bestemmelser.

Kravet om stemmeflerhed betyder, at et forslag er bortfaldet, hvis det ikke opnår et flertal blandt de tilstedeværende medlemmers stemmer. I tilfælde, hvor kommunalbestyrelsen efter lovgivningen er forpligtet til at træffe en beslutning, kan stemmelighed betyde, at afgørelsen må træffes ved lodtrækning.

4.3.3. Afstemningens afvikling

Det er efter § 30, 2. pkt., i lov om kommunernes styrelse borgmesteren, der leder kommunalbestyrelsens afstemninger. Normalforretningsordenen for kommuner, jf. Indenrigsministeriets cirkulære nr. 129 af 27. juni 1969, indeholder navnlig i §§ 10 og 11 visse nærmere regler om afstemningerne. Det er borgmesteren, der som mødeleder formulerer de punkter, der skal stemmes om.

Der kan fremsættes ændringsforslag til et forslag, så længe afstemningen ikke er begyndt. I tilfælde, hvor der fremkommer ændringsforslag til et forslag, er det borgmesteren, der bestemmer, i hvilken rækkefølge der skal

stemmes om disse. Ændringsforslag skal dog altid sættes til afstemning før hovedforslag og underændringsforslag før ændringsforslag.

Kravet om stemmeflerhed er ikke til hinder for, at afgørelser træffes stiltiende, hvilket ofte vil ske for så vidt angår procedureforslag. Borgmesteren kan også, hvis vedkommende anser sagens udfald så utvivlsomt, at afstemning vil være overflødig, blot konstatere, at der er flertal for eller imod et forslag. Afstemning vil da kun skulle ske, hvis et medlem kræver det.

Normalt sker afstemning ved, at medlemmerne rejser sig fra deres pladser eller ved håndsoprækning. Både stemmer for og imod et forslag skal afgives. Der er ikke noget til hinder for, at et elektronisk afstemningssystem anvendes.

4.3.4. Afvikling af valg

Når kommunalbestyrelsen skal foretage et valg, sker dette ved skriftlig afstemning. Ved enighed i kommunalbestyrelsen kan kravet om skriftlighed fraviges. At valget er skriftligt, indebærer ikke, at valget kan være hemmeligt. Af hensyn til offentligheden skal det kunne konstateres, hvordan hvert enkelt medlem har stemt.

Den anførte valgmetode gælder for flertalsvalg, hvor kommunalbestyrelsen skal vælge én kandidat til én post.

Den kommunale styrelseslovs § 24 indeholder nærmere regler om sådanne flertalsvalg og om forholdstalsvalg, der anvendes ved kommunalbestyrelsens valg af to eller flere medlemmer til udvalg, kommissioner, bestyrelser og lignende, jf. lovens § 25.

4.4. Beslutningsprotokollen

4.4.1. Beslutningsprotokollen og medlemmernes underskrift

Alle kommunalbestyrelsens beslutninger skal indføres i en beslutningsprotokol. Reglerne om denne protokol findes i § 13 i lov om kommunernes styrelse. Formålet med protokollen er at give dokumentation for beslutningerne. Protokollen skal angive, hvilke medlemmer der er ansvarlige for vedtagelsen af beslutningerne, og derfor også om, hvilke medlemmer der var fraværende ved behandlingen af det pågældende dagsordenspunkt.

Det skal klart fremgå, hvilke medlemmer der har stemt for, imod og undladt at stemme vedrørende de enkelte beslutninger. Medlemmernes navne behøver ikke nødvendigvis fremgå, idet det f.eks. ved angivelse af listenavne kan være klart, hvorledes de enkelte medlemmer har stemt.

Der er ikke formkrav til protokollen, men den må – fordi den skal tjene som bevis for beslutningerne – føres sådan, at det ikke er muligt at foretage ændringer i det indførte, uden at det kan konstateres. Protokollen må ikke indeholde referat af forhandlingerne.

De kommunalbestyrelsesmedlemmer, der har deltaget i et møde, skal efter mødet underskrive protokollen. Underskriften angiver, at medlemmet har været til stede, og at medlemmet er enig i, at protokollens udvisende er udtryk for det, som er passeret i mødet. Hvis et medlem mener, at protokollens gengivelse af en beslutning er urigtig, må medlemmet ved underskriften tage et forbehold herfor. Medlemmet kan derimod

ikke undlade at underskrive protokollen. Vedrørende afvigende mening om sagens realitet henvises til kapitel 4.4.2.

Beslutningsprotokollen kan føres elektronisk, når kravet om, at ændringer skal kunne konstateres, overholdes. Medlemmernes underskrift kan ske med en elektronisk signatur, der i betryggende grad identificerer underskriveren.

4.4.2. Retten til at få en afvigende mening tilført beslutningsprotokollen

Et medlem, der har deltaget i mødet har efter § 13, stk. 2, ret til at få sin afvigende mening om en sag kort tilført beslutningsprotokollen. En sådan tilkendegivelse består ud over det, som kom til udtryk ved stemmeafgivningen, i en kort tilkendegivelse om, hvad medlemmet mener. Der kan også være tale om en afvigende mening om afgørelsen af et procedurespørgsmål.

Når et medlem har undladt at stemme, har medlemmet ikke taget stilling til sagens realitet. Medlemmet kan derfor ikke få en afvigende mening om sagens realitet tilført protokollen. Dette hænger sammen med, at muligheden for at få en afvigende mening indført i protokollen skal beskytte de medlemmer, der har stemt imod en ulovlig beslutning, imod medansvar herfor. Har et medlem undladt at stemme for et sådan forslag, fritager det ikke medlemmet for et sådant ansvar. Det, der kan tilføres protokollen, er den afvigende mening og ikke den nærmere begrundelse herfor. Det antages dog, at der kan indføres en ganske kort begrundelse, idet der kan være en sådan sammenhæng mellem den

afvigende mening og begrundelsen, at det ikke er muligt eller rimeligt at skille de to elementer ad.

Skal en sag sendes til en anden myndighed, kan vedkommende kommunalbestyrelsesmedlem kræve, at denne myndighed samtidig gøres bekendt med indholdet af beslutningsprotokollen, og dermed med medlemmets afvigende mening. Medlemmet kan ved sagens fremsendelse til den anden myndighed ledsage den med en begrundelse for sit standpunkt.

Muligheden for at kræve beslutningsprotokollen medsendt til en anden myndighed gælder i alle tilfælde, hvor kommunalbestyrelsen afgiver en udtalelse til en anden myndighed, men ikke i tilfælde, hvor kommunalbestyrelsens beslutning alene fremsendes til orientering. Det er ikke en forudsætning for, at beslutningsprotokollen kan kræves medsendt, at den anden myndighed kan tillægge mindretalsudtalelsen betydning ved sin afgørelse i sagen.

Såfremt medlemmet ønsker at fremkomme med en begrundelse for sit standpunkt til fremsendelse sammen med beslutningsprotokollen, må medlemmet fremsætte begæring herom. Der må gives medlemmet en passende frist til udfærdigelse af begrundelsen. Borgmesteren kan fastsætte en sådan frist, hvis varighed må være begrundet i hensyn, som borgmesteren sagligt kan tage i den forbindelse, herunder hensyn til sagens ekspedition. Fristen kan ikke være så kort, at medlemmets ret til at kræve en begrundelse for sit standpunkt fremsendt sammen

med beslutningsprotokollen herved gøres illusorisk. ■

Kapitel 5: Kommunalbestyrelsens muligheder for at sikre sig god betjening fra forvaltningen

5.1. Kommunalbestyrelsens kompetence til selv at træffe beslutning om arbejdstilrettelæggelse og betjening

Kommunalbestyrelsen er kommunens øverste myndighed, jf. nærmere kapitel 2.1.1. Det betyder bl.a., at kommunalbestyrelsen kan træffe beslutning i alle sager, der vedrører kommunen, med mindre lovgivningen specifikt har bestemt noget andet. Det betyder også, at udvalgene, borgmesteren og forvaltningen er undergivet kommunalbestyrelsens beslutninger. De begrænsninger, der gælder heri, er fastsat i loven, jf. herunder om udvalgenes umiddelbare forvaltning (kapitel 2.1.2.) og om de særlige kompetencer, som er tillagt borgmesteren som mødeleder (kapitel 4.1.1.2.), som øverste daglige leder af administrationen (kapitel 6.2.1.), og når borgmesteren træffer beslutning på kommunalbestyrelsens vegne (kapitel 6.2.1.2.).

Lovens rammer giver kommunalbestyrelsen meget vidtrækkende muligheder for at træffe beslutninger. Dette gælder også beslutninger om arbejdstilrettelæggelsen og om, hvordan kommunalbestyrelsen selv vil betjenes.

Dette er bl.a. kommet til udtryk i § 8, stk. 6, i lov om kommunernes styrelse, hvorefter kommunalbestyrelsen kan beslutte, hvorvidt og på hvilken måde medlemmerne kan forlange, at der til brug for behandlingen af sagerne tilvejebringes oplysninger eller ydes teknisk bistand fra administrationen. Bestemmelsen lægger op til en generel drøftelse i kommunalbestyrelsen af medlemmernes behov for information og bistand fra administrationen.

De kommunale udvalg fastsætter efter lovens § 20, stk. 3, selv deres forretningsorden. Dette sker ikke altid skriftligt, men bestemmelsen markerer, at kommunalbestyrelsen ikke kan foreskrive et udvalg, de nærmere regler for, hvordan dets forhandlinger skal foregå. Ikke desto mindre må udvalget respektere kommunalbestyrelsens beslutninger om f.eks. forvaltningens betjening af politikerne og arbejdstilrettelæggelsen i forhold til kommunalbestyrelsens møder. Da kommunalbestyrelsens beslutninger normalt altid skal forberedes af udvalgene, jf. kapitel 2.2.1.1., er det vigtigt, at kommunalbestyrelsen også tænker udvalgenes arbejdsvilkår ind i sine beslutninger om den nærmere tilrettelæggelse af det politiske arbejde.

I kapitel 5.2. er nævnt nogle af de forhold, som kommunalbestyrelsen kan træffe beslutning om som led i fastlæggelsen af sine arbejdsvilkår m.v. I kapitel 5.3. er den særlige bestemmelse i loven om kommunalbestyrelsens mulighed for at godtgøre udgifter til medlemmerne i forbindelse med hvervet og at yde støtte hertil nærmere beskrevet.

Generelt gælder det, at både oplysninger, bistand, udgiftsgodtgørelse og støtte skal være nært knyttet til det kommunale hverv. Der kan således ikke fra kommunens side ydes bistand, godtgørelse eller støtte til f.eks. private eller partipolitiske aktiviteter.

5.2. Indholdet af beslutninger om arbejdstilrettelæggelse og bistand fra forvaltningen

Loven sætter ikke særlige grænser for, hvad kommunalbestyrel-

sens beslutninger kan omfatte. Blandt de spørgsmål, som det er naturligt, at kommunalbestyrelsen ser på, er:

- Spørgsmål om delegation til udvalg og til forvaltning – hvad skal kommunalbestyrelsen selv beskæftige sig med, og hvad kan overlades til andre? Hvornår skal kommunalbestyrelsen gå ned i enkeltsager, og hvornår skal den holde sig på det generelle/politiske niveau?
- Formen for forelæggelsen – krav til sagsbilagens indhold og omfang.
- Mødetidspunkter – hvad passer medlemmerne bedst?
- Eventuel varighed af møderne og taletidsbegrænsninger, jf. nærmere kapitel 4.2.
- I hvilket omfang vil kommunalbestyrelsen benytte sig af digitale løsninger, jf. herved også nærmere kapitel 3.
- I hvilket omfang skal kommunalbestyrelsesmedlemmerne have adgang til oplysninger og bistand fra forvaltningen ud over det, de efter loven har ret til? Dette omfatter spørgsmål om, hvordan sådanne ordninger i praksis skal fungere, herunder om der skal anvendes digitale løsninger, eller om medlemmerne skal kunne rette direkte personlig henvendelse til et bestemt niveau i forvaltningen, eller om de skal kunne stille spørgsmål.
- I hvilket omfang skal der ydes teknisk bistand fra administrationen til de enkelte kommunalbestyrelsesmedlemmer? Dette kan omfatte den tekniske udformning

af forslag og ændringsforslag til kommunalbestyrelsen.

De nævnte emner er ikke udtømmende. Der er også mulighed for, at kommunen kan stille sekretærbistand til rådighed for kommunalbestyrelsesmedlemmerne eller grupperne. Det skal sikres, at medlemmerne behandles lige med hensyn til sådan bistand.

Den bistand, som kan ydes fra forvaltningens side, er teknisk bistand. Kommunens administration kan ikke yde bistand til formuleringen af indholdet af de enkelte medlemmers eller listers politik eller forslag.

5.3. Udgiftsgodtgørelse og anden støtte

Efter § 16, stk. 11, 2. pkt., i lov om kommunernes styrelse kan kommunalbestyrelsen beslutte at godtgøre udgifter, som er forbundet med kommunalbestyrelsesmedlemmernes deltagelse i møder m.v. som led i det kommu-

nale hverv, eller beslutte at yde anden støtte i forbindelse hermed. Bestemmelsen supplerer de øvrige bestemmelser om udgiftsgodtgørelse, som findes i § 16, og som fastlægger, at visse typer udgifter skal eller kan godtgøres. Bestemmelsen forudsætter, at kommunalbestyrelsesmedlemmerne behandles lige med hensyn til udgiftsgodtgørelsen. Det er frivilligt for kommunalbestyrelsen, om kommunalbestyrelsen vælger at godtgøre medlemmernes udgifter i henhold til bestemmelsen.

De udgifter, der kan blive tale om at godtgøre, er udgifter med en nær tilknytning til hvervet som kommunalbestyrelsesmedlem. Dette kan f.eks. som alternativ til, at kommunens administration som nævnt i kapitel 5.2. stiller sekretærbistand til rådighed, være udgifter til sekretærhjælp.

Andre eksempler på udgifter, som kan godtgøres, er udgifter til

kopiering, pc, internetadgang samt telefon- og avisabonnement. Om kommunalbestyrelsens pligt til enten at godtgøre udgifter til IT-udstyr eller stille sådant udstyr til rådighed i tilfælde, hvor den efter lovens § 8 a har truffet beslutning om elektronisk udsendelse, henvises til kapitel 3.3.

I det omfang kommunalbestyrelsen vælger at godtgøre medlemmernes udgifter til et bestemt formål, skal medlemmet rent faktisk have afholdt udgifter til det omhandlede formål for, at godtgørelse kan gives. Dette er ikke til hinder for, at kommunalbestyrelsen kan fastsætte satser for standardgodtgørelse, når blot dette sker under hensyn til de faktiske omkostninger, men sådanne satser kan kun anvendes som grundlag for udbetaling af godtgørelse til et medlem, der rent faktisk har afholdt udgifter. ■

Kapitel 6: Kommunalbestyrelsesmedlemmernes rettigheder og kontrolmuligheder m.v.

6.1. Kommunalbestyrelsesmedlemmernes rettigheder

Dette kapitel handler om kommunalbestyrelsesmedlemmernes rettigheder i forhold til navnlig kommunens administration og borgmesterens ledelse. Enkelte af disse rettigheder er nærmere omtalt i de foregående kapitler. For så vidt angår medlemmernes rettigheder under kommunalbestyrelsens møder henvises således til kapitel 4.1.2., og for så vidt angår medlemmernes ret til at

kræve sager forelagt kommunalbestyrelsen (initiativretten) henvises til kapitel 2.1.3.

6.1.1. Medlemmernes ret til oplysninger

6.1.1.1. Retten til sagsindsigt

Efter § 9, stk. 1, i lov om kommunernes styrelse har ethvert medlem af kommunalbestyrelsen som led i sit hverv ret til at gennemse sagsmateriale, der i endelig form foreligger i kommu-

nens administration. Begæring om sagsindsigt skal efter bestemmelsens stk. 2 rettes til borgmesteren, der er øverste daglige leder af kommunens administration, jf. nærmere kapitel 6.2.1.1.

Retten til sagsindsigt skal bidrage til kommunalbestyrelsesmedlemmets varetagelse af sit hverv som medansvarligt for alle kommunens dispositioner og gøre medlemmet i stand til effektivt at føre kontrol med den kommunale administra-

tion i det omfang, vedkommende finder det nødvendigt og ønskeligt. Retten skal endvidere understøtte medlemmets muligheder for gennem sit hverv at øve indflydelse på alle kommunens anliggender. Bestemmelsen giver derfor medlemmerne adgang til at se alt sagsmateriale, der vedrører kommunens anliggender, herunder f.eks. oplysninger i enkeltsager, generelle sager og kommunens praksis inden for et bestemt administrationsområde.

Retten til sagsindsigt er knyttet til varetagelsen af hvervet som kommunalbestyrelsesmedlem og skal derfor vedrøre en sag, der kan indbringes for kommunalbestyrelsen. Hvor det særligt måtte følge af lovgivningen, at en kommunal sag ikke kan indbringes for kommunalbestyrelsen, vil kommunalbestyrelsens medlemmer derfor ikke have ret til sagsindsigt.

Der stilles ikke krav om, at kommunalbestyrelsesmedlemmet skal kunne angive den eller de sager eller det materiale, der ønskes sagsindsigt i. Det skal blot være muligt ud fra begæringen at afgrænse det, som anmodningen omfatter.

Retten til sagsindsigt omfatter kun materiale, der foreligger i endelig form i forvaltningen på det tidspunkt, hvor anmodningen ekspederes. Dette indebærer, at notater eller andre dokumenter, som på dette tidspunkt endnu ikke er endeligt udformet i forvaltningen, ikke er omfattet. Det indebærer endvidere, at bestemmelsen ikke giver det enkelte medlem ret til at modtage sagsindsigt i materiale, der i endelig form måtte tilgå en sag, efter at anmodningen om sagsindsigt er

ekspederet. For at få indsigt i nyt materiale, må medlemmet indgive en ny anmodning om sagsindsigt.

Retten til sagsindsigt omfatter alle dokumenter i endelig form, der vedrører sagen, herunder indførsler i journaler, registre og andre fortegnelser. Materialet er omfattet, uanset om det befinder sig i centralforvaltningen eller i en kommunal institution. Retten omfatter også dokumenter, der er undtaget fra retten til aktindsigt efter lov om offentlighed i forvaltningen, herunder interne dokumenter, fortrolige oplysninger m.v.

Der gælder ikke særlige begrænsninger i kommunalbestyrelsesmedlemmets ret til at anvende eller videregive information, som er erhvervet ved benyttelsen af retten til sagsindsigt. Reglerne om tavshedspligt indebærer dog som i alle andre sammenhænge, at fortrolige oplysninger modtaget som led i sagsindsigten ikke uberettiget kan videregives. Der henvises herved til kapitel 7.3.

Borgmesteren kan efter § 9, stk. 3, i lov om kommunernes styrelse begrænse retten til sagsindsigt, når det er nødvendigt af hensyn til sagernes ekspedition, eller når en adgang til sagsindsigt i øvrigt vil være forbundet med uforholdsmæssigt store vanskeligheder. Dette kan være tilfældet, hvor en sags ekspedition ikke kan afvente kommunalbestyrelsesmedlemmets gennemgang, eller hvor det vil være forbundet med uforholdsmæssigt store vanskeligheder at fremskaffe materialet, f.eks. hvis der er tale om ældre akter, eller det kræver et meget stort ressourcforbrug. Borgmesteren er også ved udøvelsen af denne beføjelse undergivet kommunalbestyrelsens beslutninger. Medlemmet kan

således indbringe borgmesterens afgørelse for kommunalbestyrelsen efter § 11, stk. 1, i lov om kommunernes styrelse, jf. nærmere kapitel 2.1.3.

Efter § 9, stk. 4, i lov om kommunernes styrelse har medlemmet ret til at få tilsendt kopi af sagsmateriale, den pågældende har ret til sagsindsigt i. Kommunalbestyrelsen kan dog fastsætte nærmere retningslinjer for udøvelsen af denne ret, herunder begrænsninger i retten hertil, når dette findes nødvendigt. Kommunalbestyrelsens begrænsning af retten til at modtage kopi kan ske ved fastsættelse af generelle retningslinjer eller konkret, typisk hvis kopiering vil være meget ressourcekrævende.

Kommunalbestyrelsens adgang til efter § 8 a i lov om kommunernes styrelse at træffe beslutning om elektronisk formidling af materiale til medlemmerne omfatter materiale, hvori medlemmerne efter § 9 har ret til sagsindsigt eller kopi, jf. nærmere kapitel 3.

6.1.1.2. Retten til at forevise materialet til andre

Det enkelte kommunalbestyrelsesmedlem har ret til – med de begrænsninger, der følger af lovgivningens bestemmelser om tavshedspligt – at forevise det materiale, som medlemmet har fået udsendt til et kommunalbestyrelsesmøde eller udvalgs møde, til personer, der ikke er medlem af kommunalbestyrelsen. Medlemmet har herved mulighed for at forberede en sag med bistand fra sagkyndige.

Ansvar for, at der ikke sker videregivelse af fortrolige oplysninger i forbindelse med gennemgangen, påhviler det enkelte

medlem. Materiale, der fremlægges til kommunalbestyrelsens møder for åbne døre, vil sjældent indeholde fortrolige oplysninger. Materiale vedrørende sager, der behandles for lukkede døre, må ikke forevises andre, hvis der herved sker videregivelse af fortrolige oplysninger.

6.1.1.3. Retten til at få tilsendt materiale fra andre udvalg

Efter § 20, stk. 6, har ethvert medlem af kommunalbestyrelsen med de begrænsninger, der følger af lovgivningens regler om tavshedspligt, ret til efter anmodning at få tilsendt dagsordener og udskrifter af beslutningsprotokoller, der udsendes til medlemmer af udvalg, som den pågældende ikke selv er medlem af. Efter anmodning i det enkelte tilfælde har medlemmet også ret til sagsmateriale i samme omfang som udvalgets medlemmer.

Bestemmelsen, der alene omfatter økonomiudvalget og de stående udvalg, giver det enkelte medlem mulighed for at følge med i, hvad der foregår i de udvalg, som vedkommende ikke selv er medlem af, og efter anmodning kan medlemmet modtage det samme materiale om en sag, som udvalgsmedlemmerne modtager.

Bestemmelsen skal ses i sammenhæng med § 9 i lov om kommunernes styrelse om medlemmernes ret til sagsindsigt, jf. kapitel 6.1.1.1. Uanset henvisningen i § 20, stk. 6, til reglerne om tavshedspligt kan et medlem således få indsigt i alt sagsmateriale, herunder fortrolige oplysninger, der foreligger i endelig form i kommunens administration, om en udvalgs sag, der kan forelægges kommunalbestyrelsen.

6.1.2. Andre medlemsrettigheder

6.1.2.1. Retten til at forlange ekstraordinært møde afholdt

Efter § 8, stk. 2, i lov om kommunernes styrelse kan 1/3 af kommunalbestyrelsens medlemmer forlange et ekstraordinært møde afholdt. Formålet med bestemmelsen er at beskytte et mindretal i den situation, hvor borgmesteren og flertallet i kommunalbestyrelsen ikke ønsker at afholde et møde. Også borgmesteren kan bestemme, at der skal afholdes et ekstraordinært møde.

Uanset hvem der har begæret mødet afholdt, er det borgmesteren, der fastsætter tid og sted herfor. Borgmesteren har pligt til at lade det ekstraordinære møde afholde så hurtigt som muligt efter modtagelsen af en begæring herom og at tage hensyn til mindretallets ønske om afholdelse af mødet.

Varslet til et ekstraordinært møde skal dog normalt være mindst fire hverdage, idet det følger af loven, at dagsorden for kommunalbestyrelsens møde skal udsendes senest 4 hverdage før mødet. Kun hvis sagen ikke kan udsættes, vil denne frist kunne fraviges, så mødet afholdes med en kortere frist. Der henvises herved til kapitel 1.1.1.2. og 2.2.2.

6.1.2.2. Standsningsretten

Efter § 23 i lov om kommunernes styrelse kan et medlem af et udvalg standse udførelsen af en beslutning, som udvalget har truffet, ved på mødet til beslutningsprotokollen at erklære, at medlemmet ønsker sagen indbragt til afgørelse af kommunalbestyrelsen.

Bestemmelsen er en vidtgående mindretalsbeskyttelsesregel, som fraviger det almindeligt gældende flertalsprincip og giver det enkelte medlem ret til at gribe ind i sagsbehandlingen. Bestemmelsen gælder i økonomiudvalget og de stående udvalg.

Udøvelsen af standsningsretten skal være rettet imod en udvalgsbeslutning og gælder således f.eks. ikke i forhold til udvalgets tilkendegivelser af rent informativ karakter. Reglen gælder alle beslutninger med undtagelse af beslutninger, der efter lovgivningen ikke kan indbringes for kommunalbestyrelsen, og med undtagelse af processuelle beslutninger, som f.eks. beslutninger om indhentelse af flere oplysninger. Processuelle beslutninger, som standsningsretten ikke kan udøves over for, omfatter også økonomiudvalgets eventuelle udmeldinger til de stående udvalg i forbindelse med forberedelsen af kommunens budgetforslag samt udvalgsbeslutninger om et medlems habilitet, jf. herom nærmere kapitel 7.2.

Standsningsretten forudsætter ikke nogen mangel ved udvalgsbeslutningen og gælder uden hensyn til, om forsinkelsen af beslutningens udførelse kan indebære ulemper eller omkostninger for kommunen. Sådanne negative følger må søges undgået ved at indkalde kommunalbestyrelsen ekstraordinært.

Det er en forudsætning for udøvelsen af standsningsretten, at medlemmet har været helt eller delvis til stede under udvalgets behandling af den pågældende sag. Der er ikke krav om, at medlemmet har stemt imod beslutningen. Medlemmet

behøver ikke at begrunde sin anvendelse af standsningsretten, men det skal klart angives – ved en erklæring til beslutningsprotokollen – at beslutningen ønsket indbragt for kommunalbestyrelsen til afgørelse. Medlemmet kan indtil kommunalbestyrelsesmødet frafalde standsningsretten. Dette har den virkning, at udvalgets beslutning står ved magt.

Et medlems udnyttelse af standsningsretten hindrer ikke udvalget i at genoptage behandlingen af sagen og træffe en ny beslutning eller afgive en ændret indstilling til kommunalbestyrelsen.

Retten til at standse udførelsen af et udvalgs beslutning og forlange spørgsmålet indbragt til afgørelse for kommunalbestyrelsen, indebærer at kommunalbestyrelsen i givet fald har pligt til at træffe afgørelse om, hvorvidt den standsede beslutning skal udføres.

6.1.2.3. Retten til at indbringe spørgsmål om udvalgsformandens virksomhed for udvalget og formandens oplysningspligt

Efter § 22, stk. 3, i lov om kommunernes styrelse kan ethvert udvalgsmedlem for udvalget indbringe spørgsmål om udvalgets virksomhed, og formanden skal meddele udvalget de oplysninger, dette forlanger.

Et udvalgsmedlem har efter loven alene ret til at indbringe spørgsmål vedrørende formandens virksomhed for udvalget. Der er dog intet til hinder for, at et udvalg – f.eks. i sin forretningsorden – bestemmer, at udvalgsmedlemmerne skal have en ret til at indbringe spørgsmål inden for udvalgets område for udvalget – svarende til den initiativret, som

medlemmerne har i forhold til kommunalbestyrelsen, jf. kapitel 2.1.3.

Det er udvalgets flertal, der bestemmer, hvilke oplysninger udvalgsformanden skal afgive. Udvalget kan fastsætte en frist for afgivelsen af oplysningerne. Det følger af almindelige kommunalretlige grundsætninger, at oplysningerne skal være korrekte, og at de ikke må være vildledende.

6.2. Kommunalbestyrelsesmedlemmernes kontrolmuligheder

6.2.1. Kontrolmuligheder i forhold til borgmesterens virke

6.2.1.1. Generelt om borgmesterens virke og forholdet til kommunalbestyrelsen

Det følger af § 11, stk. 1, 2. pkt., i lov om kommunernes styrelse, at borgmesteren skal meddele kommunalbestyrelsen de oplysninger, denne forlanger, og at borgmesteren – med de begrænsninger, der følger af lovgivningen – i enhver henseende er underlagt kommunalbestyrelsens beslutninger,

Borgmesteren har efter lov om kommunernes styrelse en række beføjelser og kompetencer.

Borgmesteren er således efter lovens § 30 den, som indkalder til og leder kommunalbestyrelsens møder. Om denne del af borgmesterens beføjelser, om afviklingen af kommunalbestyrelsens møder og om medlemmernes rettigheder under møderne henvises til kapitel 4.

Efter § 31, stk. 1, i lov om kommunernes styrelse kan borgmesteren afgøre visse sager på kommunalbestyrelsens vegne.

Denne beføjelse og kommunalbestyrelsens kontrol hermed er særligt omtalt nedenfor i kapitel 6.2.1.2.

Borgmesteren har efter lovens § 31, stk. 3, den øverste daglige ledelse af kommunens administration. Det er efter bestemmelsen borgmesteren, der fordeler sagerne til de pågældende udvalg og drager omsorg for, at sager, der kræver beslutning af kommunalbestyrelsen, forelægges denne med eventuelle erklæringer.

Borgmesteren påser efter lovens § 31, stk. 3, sagernes ekspedition og kan udfærdige forskrifter herfor. Herudover sørger borgmesteren efter bestemmelsen for, at ingen udgift afholdes eller indtægt oppebæres uden bevilling.

Det er borgmesterens pligt som øverste daglige leder af kommunens administration at sørge for ekspeditionen og udførelsen af alle kommunalbestyrelsens lovligt truffne beslutninger.

Borgmesteren har endvidere ansvaret for, at alle formelle forhold vedrørende sagesekspeditionen er i orden, dvs. at der er ansat tilstrækkelig kvalificeret personale til løsningen af kommunens opgaver, at de ansatte iagttager god forvaltningsskik, at der internt tilrettelægges hensigtsmæssige arbejdsrutiner og kontrolprocedure, og at der sikres den fornødne koordination mellem sammenhængende sagsområder.

Borgmesteren har ikke i sin egenskab af øverste daglige leder af administrationen nogen kompetence med hensyn til sagernes indhold. Borgmesteren har således ikke instruktionsbeføjelse over for ansatte med hensyn

til, hvordan sagerne skal afgøres. Borgmesteren har heller ikke kompetence til at give direktiver med hensyn til beslutninger om konkrete sagsbehandlingsskridt såsom afgørelse af spørgsmål om ansattes habilitet i forhold til en sag, spørgsmål om indhentelse af udtalelser og frem- og sendelse af oplysninger til partshøring eller spørgsmål om meddelelse af aktindsigt. Borgmesteren kan heller ikke som øverste daglige leder omgøre administrative afgørelser.

Kommunalbestyrelsen vil ikke kunne gøre indgreb i de beføjelser, herunder som leder af administrationen, som borgmesteren har efter lov om kommunernes styrelse. Kommunalbestyrelsen er imidlertid ikke afskåret fra at træffe beslutning af generel karakter om kommunens administrative forhold, herunder tage stilling til – og eventuelt tilside-sætte – borgmesterens konkrete beslutninger om forvaltningens indretning, arbejdstilrettelæggelse m.v., så længe der ikke herved sker en begrænsning i borgmesterens almindelige adgang til at udøve de funktioner, der tilkommer ham som øverste daglige leder af kommunens administration. Kommunalbestyrelsen vil i den forbindelse f.eks. kunne tilsidesætte borgmesterens beslutning om, at kommunen på et bestemt punkt ikke skal overholde god forvaltningsskik. Kommunalbestyrelsen vil også kunne pålægge borgmesteren at ekspedere en konkret sag på en nærmere angiven måde.

6.2.1.2. Kontrol med de beslutninger, som borgmesteren træffer på kommunalbestyrelsens vegne

Borgmesteren har efter § 31, stk.

1, i lov om kommunernes styrelse kompetence til at afgøre sager på kommunalbestyrelsens vegne, når sagen ikke tåler opsættelse eller ikke giver anledning til tvivl.

Det er i første omgang borgmesteren, som må afgøre, om lovens betingelse for, at han kan træffe afgørelsen, er opfyldt. Den betingelse, at en sag ikke må give anledning til tvivl, er kun opfyldt, hvis borgmesteren anser sagen for utvivlsom og også skønner, at alle de øvrige medlemmer af kommunalbestyrelsen vil anse sagen for utvivlsom. Det er ikke tilstrækkeligt, at der uden tvivl er flertal i kommunalbestyrelsen for en bestemt løsning.

Beslutninger, som efter loven skal træffes af kommunalbestyrelsen i et møde, kan aldrig træffes af borgmesteren på kommunalbestyrelsens vegne.

Kommunalbestyrelsen kan ikke foretage generelle indskrænkninger i borgmesterens kompetence til at afgøre sager på kommunalbestyrelsens vegne. Dette udelukker dog ikke, at kommunalbestyrelsen for så vidt angår borgmesterens kompetence til at afgøre sager, der ikke giver anledning til tvivl, kan bestemme, at enkelte sager eller sagstyper altid skal forelægges kommunalbestyrelsen til afgørelse. Herved præciseres det, at disse sager er af en sådan beskaffenhed, at betingelsen om, at sagen ikke giver anledning til tvivl, ikke er opfyldt.

Kommunalbestyrelsen kan – når dette ikke i øvrigt er i strid med lovgivningen – godt give borgmesteren videregående beføjelser til at træffe afgørelser på sine vegne, men dette kræver enighed i kommunalbestyrelsen.

Efter § 31, stk. 2, i lov om kommunernes styrelse skal borgmesteren, når han har truffet en afgørelse på kommunalbestyrelsens vegne efter stk. 1, senest på førstkommende ordinære møde i kommunalbestyrelsen orientere herom.

Det kræves alene, at borgmesteren orienterer kommunalbestyrelsen om afgørelsen, og der er ikke særlige krav til indholdet af orienteringen. Orienteringen behøver ikke at ske på det førstkommende ordinære møde, men kan ske forinden.

Ønsker et medlem af kommunalbestyrelsen en drøftelse af afgørelsen, kan vedkommende i medfør af sin initiativret efter lovens § 11, stk. 1, indbringe spørgsmålet for kommunalbestyrelsen. Se om initiativretten kapitel 2.1.3.

6.2.2. Kontrolmuligheder i forhold til kommunens regnskab

6.2.2.1. Kommunalbestyrelsens behandling af kommunens års- og halvårsregnskab

Både kommunens årsregnskab og halvårsregnskab aflægges af økonomiudvalget til kommunalbestyrelsen, jf. §§ 45 og 45 a i lov om kommunernes styrelse. Der findes nærmere regler om kommunens regnskabsaflæggelse i bekendtgørelsen om kommunernes budget-, regnskabsvæsen, revision m.v.

Kommunalbestyrelsen afgiver efter lovens § 45 årsregnskabet til revisionen. Beslutningen herom skal træffes af kommunalbestyrelsen i et møde og kan ikke overlades til et udvalg eller til administrationen. Kommunalbestyrelsen

beslutning om afgivelse af årsregnskabet til revision indebærer en stillingtagen til, at regnskabet med bilag foreligger i den foreskrevne form, så det kan undergives revision. Denne beslutning indebærer derimod ikke nogen godkendelse af regnskabet.

Kommunalbestyrelsens behandling af årsregnskabet ved afgivelsen heraf til revisionen betyder, at alle kommunalbestyrelsesmedlemmer har mulighed for at gøre sig bekendt med årsregnskabet, når det foreligger fra økonomiudvalget, og medlemmerne har mulighed for at stille forslag om, at der skal gives revisionen særlige instrukser i forbindelse med afgivelsen af regnskabet, f.eks. om nærmere undersøgelser af bestemte områder. Ligeledes vil medlemmerne have mulighed for at stille forslag om ændrede eller supplerende bemærkninger til regnskabet eller om ændring af regnskabsprocedurer for fremtiden, hvis der, f.eks. som følge af overskredne bevillinger, findes at være anledning hertil.

Revisionens beretning til årsregnskabet meddeles økonomiudvalget og – for så vidt angår bemærkninger, der ikke umiddelbart henhører under økonomiudvalget – tillige vedkommende stående udvalg. Om revisionens beretninger, se også kapitel 6.2.2.2.

Når revisionens årsberetning foreligger, træffer kommunalbestyrelsen i et møde afgørelse med hensyn til de fremkomne bemærkninger og regnskabets godkendelse. Heller ikke denne beslutning kan kommunalbestyrelsen overlade til andre. Med bestemmelsen herom sikres det bl.a., at den samlede kommunalbestyrelse tager stilling til revisionens

bemærkninger og regnskabets endelige godkendelse, og at offentligheden orienteres herom. Kommunalbestyrelsen skal således træffe en egentlig beslutning om, hvorvidt revisionens bemærkninger giver anledning til at foretage videre, og i givet fald hvad. Det er ikke tilstrækkeligt, at kommunalbestyrelsen tager revisionens bemærkninger til efterretning.

Kommunalbestyrelsesmedlemmerne har mulighed for at stille forslag i kommunalbestyrelsen om eventuelle konkrete foranstaltninger til at sikre fremtidig overholdelse af bevillinger eller ændrede regnskabsprocedurer, men også om andre reaktioner som følge af f.eks. afvigelser mellem budgettets bevillinger og indholdet af det endelige årsregnskab.

Svarende til, hvad der gælder for årsregnskabet, træffer den samlede kommunalbestyrelse i et møde afgørelse om halvårsregnskabets godkendelse, jf. § 45 a i lov om kommunernes styrelse. Dette delregnskab undergives dog ikke revision. Halvårsregnskabet skal efter loven være ledsaget af bemærkninger om kommunens forventede årsregnskab for det pågældende år.

Halvårsregnskabets godkendelse i kommunalbestyrelsen giver den samlede kommunalbestyrelse lejlighed til at tage initiativer til at sikre overholdelsen af årsbudgettet, og de enkelte medlemmer vil kunne fremkomme med forslag i den henseende. Samtidig vil oplysningerne fra halvårsregnskabet kunne indgå i grundlaget for udarbejdelsen af det kommende årsbudget.

6.2.2.2. Særligt vedrørende beretninger fra revisionen

Det følger af § 42, stk. 4, i lov om kommunernes styrelse, at revisionen afgiver en årsberetning om revisionen af kommunens årsregnskab. Se ovenfor kapitel 6.2.2.1. om behandlingen heraf i kommunalbestyrelsen. Efter bestemmelsen afgiver revisionen i øvrigt beretninger, når det er foreskrevet, eller når revisionen finder det hensigtsmæssigt.

Også delberetninger skal afgives til økonomiudvalget og eventuelt tillige til vedkommende fagudvalg og derefter behandles af kommunalbestyrelsen i et møde. Dette svarer til, hvad der gælder for årsberetningen, jf. kapitel 6.2.2.1.

Også kommunalbestyrelsens behandling af delberetninger kan således give kommunalbestyrelsesmedlemmer anledning til at fremsætte forslag i relation til eksempelvis budgetoverholdelse og regnskabsprocedurer. Proceduren for behandlingen af revisionens delberetninger er fastsat i bekendtgørelsen om kommunernes budget-, regnskabsvæsen, revision m.v.

6.2.2.2.1. Udsendelse af revisionsberetninger senest 7 dage efter modtagelsen

Efter § 42 b i lov om kommunernes styrelse skal borgmesteren senest 7 dage efter kommunens modtagelse af en revisionsberetning sørge for, at den udsendes til kommunalbestyrelsens medlemmer.

Bestemmelsen vedrører såvel årsberetningen som delberetninger og sikrer, at det enkelte medlem af kommunalbestyrelsen bliver orienteret umiddelbart efter kommunens modtagelse af en beretning fra revisionen. Det enkelte medlem og kommunalbe-

styrelsen vil herefter kunne tage stilling til, om delberetningen giver behov for en foreløbig drøftelse i kommunalbestyrelsen forud for den behandling i udvalg og kommunalbestyrelse, som lovgivningen i øvrigt kræver, jf. ovenfor.

6.2.2.2. Mundtlig forelæggelse af revisionsberetninger

Efter § 42 c i lov om kommunernes styrelse har revisionens adgang til mundtligt at forelægge sine beretninger for kommunalbestyrelsen. Endvidere har mindst en fjerdedel af kommunalbestyrelsens medlemmer ret til at kræve en sådan forelæggelse. Der er ikke noget krav om, at anmodningen om mundtlig forelæggelse af en revisionsberetning skal ske i forlængelse af revisionens afgivelse af beretningen eller af kommunalbestyrelsens medlemmers modtagelse heraf.

Borgmesteren fastsætter tid og sted for forelæggelsen af en revisionsberetning, og det antages at skulle ske så hurtigt som muligt efter modtagelsen af anmodningen herom. Borgmesteren skal samtidig sørge for, at en indkaldelse og det fornødne materiale til revisionens forelæggelse udsendes til kommunalbestyrelsens medlemmer senest fire hverdage inden forelæggelsen. Fristen kan kun overskrides, hvis forelæggelsen ikke kan udsættes. Undtagelse fra fristen kan f.eks. ske, hvis der umiddelbart efter anmodningen til borgmesteren om mundtlig forelæggelse af beretningen for kommunalbestyrelsen, skal afholdes møde i økonomiudvalget eller kommunalbestyrelsen, hvor der skal træffes beslutning om eventuelle dispositioner på baggrund af revisionens beretning. I sådanne tilfælde skal

borgmesteren sørge for, at det fornødne materiale formidles til medlemmerne snarest muligt.

Forelæggelsen af revisionsberetningen er ikke et egentligt kommunalbestyrelsesmøde, men en orientering fra revisionens side. Forelæggelsen er således ikke åben for offentligheden. Kommunalbestyrelsen kan dog tillade, at andre end medlemmerne og revisionens repræsentanter, f.eks. særlige sagkyndige eller ansatte i kommunen, deltager i forelæggelsen.

Kommunalbestyrelsen kan endvidere ikke træffe beslutninger under forelæggelsen, men de oplysninger, der kommer frem, kan give det enkelte kommunalbestyrelsesmedlem og kommunalbestyrelsen anledning til at overveje, om der er behov for at tage særlige initiativer i anledning af revisionens bemærkninger, ud over det, som den ordinære behandling af beretningen i kommunens udvalg og kommunalbestyrelse har givet eller kan give anledning til.

6.3. Reglerne om suspension og afsættelse af borgmesteren

6.3.1. Borgmesteren er valgt for hele valgperioden

Den nyvalgte kommunalbestyrelse vælger sin formand – borgmesteren – ved flertalsvalg på det konstituerede møde, jf. § 6 i lov om kommunernes styrelse. Både valget af borgmesteren og kommunalbestyrelsens næstformand (næstformænd) har efter bestemmelsens stk. 6 virkning for hele funktionsperioden. Borgmesteren kan således ikke afsættes i funktionsperioden, heller ikke selv om borgmesteren får et flertal i kommunalbestyrel-

sen imod sig. Bestemmelserne i §§ 66-66 c i lov om kommunernes styrelse giver dog mulighed for undtagelsesvist at suspendere eller afsætte borgmesteren.

Bestemmelserne er en udmøntning af de anbefalinger, som det lovforberedende udvalg til opfølgning på Farum-Kommisssionens anbefalinger fremkom med i betænkning 1538 (juni 2013). Lovens § 66 og § 66 a, der omhandler borgmesterens pligttilsidesættelse, indebærer en tydeliggørelse af de tidligere bestemmelser i lovens § 66, mens bestemmelserne i lovens § 66 b og c indebærer nye muligheder for suspension på grund af tiltale for groft strafbart forhold, hhv. afsættelse ved særligt kvalificeret flertal på grund af mistillid. Bestemmelsen i lovens § 66 d giver en borgmester ret til at få udgifter til advokatbistand under en sag om suspension eller afsættelse betalt af kommunen.

Kommunalbestyrelsen kan efter § 7, stk. 2, i lov om kommunernes styrelse fritage borgmesteren fra sit hverv, men dette kan tidligst ske umiddelbart før det tidspunkt, som fritagelsen skal have virkning fra. En beslutning eller en aftale om tidsbegrænsning af borgmesterens valgperiode vil således ikke være retligt bindende, heller ikke selv om borgmesteren selv har tilsluttet sig den.

6.3.2. Ad hoc suspension eller afsættelse af borgmesteren på grund af pligttilsidesættelse

Bestemmelserne i § 66 og § 66 a i lov om kommunernes styrelse giver kommunalbestyrelsen mulighed for at gribe ind over for en borgmester, der forsætligt eller groft uagtsomt har tilsidesat en pligt, der påhviler vedkommende i

medfør af lov om kommunernes styrelse.

Afhængig af omstændighederne giver bestemmelserne mulighed for reaktioner af forskellig karakter. Bestemmelserne giver mulighed for ad hoc suspension ved pligt til tilsidesættelser af afgrænset karakter, hvor udførelsen af opgaven overlades til en anden end borgmesteren. Men bestemmelsen giver også mulighed for afsættelse af borgmesteren og valg af en ny borgmester, hvis borgmesterens pligttilsidesættelse er særligt grov. Bestemmelserne omhandler tilfælde, hvor borgmesteren forsætligt eller groft uagtsomt har tilsidesat en pligt, der påhviler vedkommende i medfør af lov om kommunernes styrelse. Der skal være tale om en pligttilsidesættelse fra borgmesterens side. Det betyder, at det skal kunne konstateres, at borgmesteren ved en handling eller undladelse, der kan henføres til borgmesteren, har tilsidesat en forpligtelse, der påhviler borgmesteren i medfør af lov om kommunernes styrelse. Suspension ad hoc og afsættelse kan alene ske, hvor borgmesterens pligttilsidesættelse vedrører en pligt, der påhviler vedkommende i medfør af lov om kommunernes styrelse, herunder udførelsen af kommunalbestyrelsens lovligt truffne beslutninger og pligter, der følger direkte af lov om kommunernes styrelse eller regler udstedt i medfør heraf uden mellemkommende anmodning fra andre. Omfattet heraf er også retsfor skrifter, som Økonomi- og Indenrigsministeriet eller kommunalbestyrelsen har udstedt i henhold til lov om kommunernes styrelse, herunder f.eks. kommunens forretningsorden og styrelsesvedtægt. Bestemmelserne

omfatter derimod ikke tilsidesættelse af eventuelle pligter, der påhviler borgmesteren i medfør af anden lovgivning.

Tilsidesættelse af en pligt, som alene påhviler kommunen som myndighed og ikke specifikt kommunens borgmester, er ikke omfattet af adgangen til ad hoc suspension eller afsættelse. Det er en betingelse, at det fremgår af loven eller af kommunalbestyrelsens beslutning, hvorledes den opgave, som pligttilsidesættelsen vedrører, skal føres ud i livet.

Borgmesterens tilsidesættelse af en pligt, der påhviler vedkommende i medfør af lov om kommunernes styrelse, vil, uanset pligtens art, kunne begrunde ad hoc suspension eller afsættelse. Det kunne f.eks. være en pligt til at forelægge visse dispositioner for kommunalbestyrelsen forud for deres udførelse eller en pligt til ikke at afgive vildledende oplysninger til kommunalbestyrelsen eller økonomiudvalget. Men det kunne også være undladelse af at udføre en beslutning, kommunalbestyrelsen har truffet.

Suspension ad hoc og afsættelse kræver, at pligttilsidesættelsen kan tilregnes borgmesteren som forsætlig eller groft uagtsom. Afgørelse om ad hoc-suspension af borgmesteren efter lovens § 66 træffes af kommunalbestyrelsen. Afgørelse om afsættelse af borgmesteren efter lovens § 66 a træffes af Valgbarhedsnævnet efter indstilling fra kommunalbestyrelsen. Det betyder, at det er op til kommunalbestyrelsen at beslutte, om der skal tages initiativ til at iværksætte en proces, der kan lede frem til borgmesterens afsættelse. Valgbarhedsnævnet skal alene vurdere, om betingelserne for afsættelse af borgmesteren er

opfyldt. Valgbarhedsnævnet skal ikke foretage en vurdering af, om det er et hensigtsmæssigt skridt at tage at afsætte borgmesteren. Det betyder, at der vil skulle ske en afsættelse af borgmesteren, hvis Valgbarhedsnævnet vurderer, at betingelserne for afsættelse af borgmesteren er opfyldt. Valget af ny borgmester foretages først, når der foreligger en afgørelse i Valgbarhedsnævnet om afsættelse af borgmesteren. Valget af ny borgmester har virkning for den resterende del af kommunalbestyrelsens funktionsperiode.

6.3.3. Suspension på grund af tiltale for groft strafbart forhold

Bestemmelsen i § 66 b i lov om kommunernes styrelse giver mulighed for, at kommunalbestyrelsen over for Valgbarhedsnævnet kan begære, at borgmesteren suspenderes, hvis en række betingelser herfor er opfyldt. Afgørelsen om suspension træffes af Valgbarhedsnævnet. Kommunalebestyrelsen kan kun fremsætte begæring over for Valgbarhedsnævnet om suspension, når der er rejst tiltale for strafbart forhold med en strafferamme på fire år eller derover. Herved sikres dels en tilstrækkelig grad af mistanke mod borgmesteren, dels at det kun er tiltale for relativt grove strafbare forhold, der kan danne grundlag for en begæring om suspension af borgmesteren. Bestemmelsen indebærer, at det er op til kommunalbestyrelsen at beslutte, om der skal tages initiativ til at iværksætte en proces, der kan lede frem til borgmesterens suspension. Suspension på grund af tiltale for strafbart forhold forudsætter endvidere, at lovovertrædelsen vil medføre tab af borgmesterens valgbarhed i tilfælde af domfæl-

delse i overensstemmelse med anklageskriftet, og at suspension i øvrigt ikke kan anses for betænkelig.

Det betyder, at Valgbarhedsnævnet skal foretage en bedømmelse af, om den lovovertrædelse, som begæringen om suspension støttes på, må formodes at føre til fortabelse af valgbarhed, hvis borgmesteren bliver dømt i overensstemmelse med tiltalen. Endelig er det en forudsætning for en afgørelse om suspension i Valgbarhedsnævnet, at det ikke kan anses for betænkeligt at suspendere borgmesteren, indtil borgmesteren har fået endelig dom og Valgbarhedsnævnet i givet fald har truffet afgørelse om borgmesterens valgbarhed. Om det er tilfældet, vil bero på en konkret vurdering af omstændighederne i sagen.

Valgbarhedsnævnet skal ikke foretage en vurdering af, om suspension af borgmesteren vil være hensigtsmæssig. Det indebærer, at der vil skulle ske en suspension af borgmesteren, hvis Valgbarhedsnævnet vurderer, at betingelserne for suspension er opfyldt.

Udpegningen af det medlem, der skal fungere som borgmester, foretages først, når der foreligger en afgørelse i Valgbarhedsnævnet om suspension af borgmesteren. Det medlem, der skal varetage funktionen som borgmester, overtager samtlige opgaver, som påhviler den nu suspenderede borgmester. Mister borgmesteren sin valgbarhed på grund af straf for det forhold, der dannede grundlag for suspensionen, fortsætter det medlem, der er udpeget som fungerende borgmester, i den resterende del af funktionsperioden. Frifindes borgmesteren, eller træffer Valgbarhedsnævnet afgørelse om,

at den suspenderede borgmester er valgbar, genindtræder den suspenderede borgmester som borgmester i resten af funktionsperioden.

6.3.4. Afsættelse ved særligt kvalificeret flertal på grund af mistillid

Bestemmelserne i § 66 c i lov om kommunernes styrelse giver mulighed for, at kommunalbestyrelsen under visse betingelser kan afsætte borgmesteren, hvis kommunalbestyrelsen ikke har tillid til borgmesteren. Afsættelse af borgmesteren på grund af mistillid sker altså i kommunalbestyrelsen, og en vedtagelse i kommunalbestyrelsen herom indebærer, at borgmesteren anses for fritaget for hvervet.

Afsættelse af borgmesteren på grund af mistillid kræver af hensyn til at sikre den fornødne ro omkring borgmesterposten, at mindst ni tiendedele af kommunalbestyrelsens samtlige medlemmer står bag en vedtagelse om afsættelse af borgmesteren. Det nødvendige flertal skal tælles blandt kommunalbestyrelsens samtlige medlemmer, uanset om de er til stede eller ej. Borgmesteren skal regnes med i dette antal. Hvis beregningen af, hvor mange stemmer der skal til for vedtagelsen af et forslag om at afsættelse af borgmesteren, ikke giver et helt tal, skal tallet rundes op. Det vil altid være tilstrækkeligt, at samtlige andre kommunalbestyrelsesmedlemmer end borgmesteren, stemmer for en afsættelse af borgmesteren.

Den mistillid til borgmesteren, som ligger bag kommunalbestyrelsens ønske om afsættelse af borgmesteren, skal have baggrund i borgmesterens tilsidesættelse af den agtelse og værdighed, som hvervet kræver.

Heri kan bl.a. indgå karakteren og grovheden af det pågældende forhold, om forholdet er sket under udøvelsen af hvervet, eller om det i øvrigt har nogen sammenhæng med udførelsen af et borgmesterhverv. Dog kan også forhold, der har fundet sted uden for udøvelsen af hvervet, eller som ikke i øvrigt har sammenhæng hermed efter omstændighederne være egnede til at vække tvivl om borgmesterens egnethed.

Forslag om afsættelse af borgmesteren skal undergives to behandlinger i kommunalbestyrelsen med mindst 6 og højst 12 dages mellemrum. Herved sikres en grundig behandling i kommunalbestyrelsen af spørgsmålet om afsættelse af borgmesteren. Afsættelse af borgmesteren kræver, at der ved begge kommunalbestyrelsens to behandlinger af sagen er det fornødne flertal for afsættelse af borgmesteren og for begrundelsen herfor. Det er altså en betingelse, at der ved begge behandlinger i kommunalbestyrelsen er det fornødne kvalificerede flertal ikke blot til vedtagelsen om afsættelse af borgmesteren, men også til begrundelsen for afsættelsen. Det forudsættes herved, at begrundelsen for kommunalbestyrelsens afsættelse af borgmesteren ved begge behandlinger indgår i afstemningstemaet for kommunalbestyrelsen. Kommunalsbestyrelsens vedtagelse om afsættelse af borgmesteren og dens begrundelse skal efter hver behandling indføres i beslutningsprotokollen.

Der er intet krav om, at begrundelsen for afsættelsen i et og alt skal være det samme ved begge behandlinger. Begrundelsens kerne og overordnede formål skal imidlertid fastholdes ved begge behandlinger.

Borgmesteren har adgang til at

deltage i kommunalbestyrelsens behandling af sagen, herunder ved afstemningen om afsættelse. Valg af ny borgmester skal foretages umiddelbart efter, at en vedtagelse i kommunalbestyrelsen om afsættelse af borgmesteren foreligger.

Borgmesteren har mulighed for at indbringe kommunalbestyrelsens vedtagelse om afsættelse på grund af mistillid for Valgbarhedsnævnet.

Valgbarhedsnævnet kan alene foretage en prøvelse af afgørelsens lovlighed. Dette omfatter en

prøvelse af, om de retlige betingelser for afsættelsen er opfyldt, og om en afsættelse vil indebære en tilsidesættelse af de almindelige forvaltningsretlige grundsætninger. Prøvelsen omfatter endvidere, om de procesregler, der gælder for kommunalbestyrelsens afsættelse af borgmesteren, er fulgt, herunder kravet om to behandlinger i kommunalbestyrelsen. I prøvelsen indgår endvidere, om der foreligger omstændigheder, der giver grundlag for at antage, at kommunalbestyrelsens beslutning om afsættelse reelt har

baggrund i andre forhold end borgmesterens værdighed, og at der således ved beslutningen er varetaget usaglige hensyn. ■

Kapitel 7: Kommunalbestyrelsesmedlemmernes pligter

7.1. Mødepligt og stedfortræderindkaldelse

7.1.1. Mødepligt og lovligt forfald

Hvervet som medlem af kommunalbestyrelsen er et borgerligt ombud. Det betyder, at enhver, der er valgbar, som udgangspunkt er forpligtet til at lade sig opstille som kandidat og modtage valget. Det følger af lov om kommunale valg, der også indeholder bestemmelser om, hvordan kommunalbestyrelsen kan fritage et medlem for valget, hvis vedkommende af en række nærmere angivne grunde har rimelig grund til at ønske sig fritaget.

Det forhold, at hvervet er et borgerligt ombud, betyder også, at kommunalbestyrelsesmedlemmer som udgangspunkt har pligt til at modtage valg til formand eller næstformand for kommunalbestyrelsen, til udvalg, kommissio-

ner, bestyrelser o. lign. og til at udføre hverv, som kommunalbestyrelsen pålægger dem.

Pligten til at udføre hvervet i funktionsperioden indebærer navnlig, at der som udgangspunkt er mødepligt i kommunalbestyrelsen og i udvalg. Mødepligten omfatter også seminarer efter § 9 a i lov om kommunernes styrelse, og revisionens mundtlige fremlæggelse af revisionsberetninger, jf. lovens § 42 c. Mødepligten indebærer bl.a., at der ikke i kommunalbestyrelsen kan indgås clearingaftaler i forbindelse med afstemninger.

Selv om der er mødepligt, kan et medlem dog godt have lovligt forfald, og medlemmet har ikke altid pligt til at lade kommunalbestyrelsesarbejdet komme i første række.

Hverken mødepligten eller spørgsmålet om, hvornår der foreligger lovligt forfald, er direkte beskrevet i loven. § 15, stk. 2, i lov om kommunernes styrelse nævner dog en række omstændigheder, der i hvert fald kan begrunde, at et medlem har lovligt forfald. Her er nævnt helbredstilstand, graviditet, barsel, adoption, varetagelse af andet offentligt hverv, forretninger eller lignende. Tilføjelsen "eller lignende" i bestemmelsen viser, at listen ikke er udtømmende. Se nedenfor kapitel 7.1.1.1. nærmere om de enkelte forfaldsgrunde.

Et medlem, som er forhindret i at deltage i et kommunalbestyrelsesmøde, skal meddele borgmesteren dette forinden mødet, jf. § 2 i normalforretningsordenen for kommuner.

7.1.1.1. Vedrørende de enkelte forfaldsgrunde

Nedenfor knyttes nogle vejledende bemærkninger til de lovlige forfaldsgrunde, som er nævnt i § 15, stk. 2, i lov om kommunernes styrelse.

Helbredstilstand:

Et medlem kan være lovligt forhindret i at møde pga. sygdom, men også en nærtstående persons sygdom kan begrunde lovligt fravær.

Barsel eller adoption: Dette kan begrunde lovligt forfald både for kvindelige og mandlige medlemmer.

Andet offentligt hverv: Hvis et medlem har pligt til at varetage et andet offentligt hverv kan dette begrunde lovligt forfald. Dette kan f.eks. være hverv som regionsrådsmedlem. Ved sådanne hverv vil det ofte være op til medlemmet selv at beslutte, hvilket hverv som varetages, og hvilket hverv der i den konkrete situation meddeles forfald til. Dette gælder også hvervet som folketingsmedlem, selv om det ikke er et borgerligt ombud. I andre tilfælde kan det følge af det pågældende hvervs nærmere indhold, at det har forrang. Her kan eksempelvis peges på hverv som nævning, domsmand eller militær indkaldelse.

Forretninger: Pligter som følge af et ansættelsesforhold kan begrunde lovligt forfald. Et medlem er således ikke forpligtet til at gøre brug af den betingede ret til fravær fra arbejdet, som § 16 b i lov om kommunernes styrelse giver, til at varetage kommunalbestyrelsesarbejde. Også selvstændige erhvervsinteresser kan begrunde fravær fra kommunalbestyrelsesar-

bejdet, hvis det er nødvendigt for at undgå alvorlig ulempe eller tab.

Eller lignende:

Tilføjelsen angiver, at de anførte grunde ikke er udtømmende. Eksempelvis kan fravær på grund af studier være en lovlig forfaldsgrund. Det samme gælder afholdelse af ferie. Der er i den forbindelse ikke noget krav om, at medlemmet skal have optjent ferie efter ferielovens regler.

7.1.2. Stedfortræderindkaldelse

7.1.2.1. I kommunalbestyrelsen

Den stedfortræder, som efter nedenstående regler kan eller skal indkaldes til kommunalbestyrelsesmødet, er den stedfortræder, der ifølge valgopgørelsen står øverst på stedfortræderlisten for den kandidatliste, den pågældende er valgt på.

Når et medlem på grund af sin helbredstilstand er forhindret i at deltage i et møde i kommunalbestyrelsen, kan de medlemmer, der er valgt på den samme kandidatliste, kræve stedfortræderen indkaldt til mødet. Dette følger af § 15, stk. 1, i lov om kommunernes styrelse.

Muligheden for stedfortræderindkaldelse til et enkelt møde gælder efter den samme bestemmelse også ved et medlems forfald til det konstituerende møde eller 2. behandlingen af kommunens årsbudget. Kravet er her blot, at der skal være tale om lovligt forfald, jf. kapitel 7.1.1. Bestemmelsen skal forstås sådan, at der kan indkaldes stedfortræder ved et medlems lovlig forfald i alle tilfælde, hvor kommunalbestyrelsen behandler konstituerings spørgsmål, og til kommunalbestyrelsens endelige behandling af årsbudgettet. I de i § 15, stk. 1, nævnte tilfælde

er det de valgte medlemmer på kandidatlisten, som – i sidste instans ved flertalsafgørelse – bestemmer, om stedfortræderen skal indkaldes. Er alene det forhindrede medlem valgt på kandidatlisten, kan stedfortræderen, hvis medlemmet f.eks. på grund af sygdom er ude af stand til at fremsætte krav herom, kræve sig indkaldt. Beslutningen skal træffes i det enkelte tilfælde, og medlemmerne på listen kan ikke generelt beslutte, at stedfortræder altid eller aldrig skal indkaldes.

Efter § 15, stk. 2, har borgmesteren pligt til at indkalde stedfortræderen for et medlem, der har lovligt forfald til sine kommunale hverv, når dette må forventes at vare mindst en måned. Dette omfatter ethvert lovligt forfald, jf. kapitel 7.1.1. Det er den forventede varighed af forfaldet, som er afgørende for, om stedfortræderen skal indkaldes.

I de i § 15, stk. 2 nævnte tilfælde er det borgmesteren, og ikke de valgte medlemmer på kandidatlisten, der bestemmer, om stedfortræderen skal indkaldes.

Borgmesteren skal indkalde stedfortræderen efter § 15, stk. 2, uanset på hvilken måde vedkommende får oplysning om forfaldet. Det enkelte medlem har dog pligt til at melde forfald, jf. ovenfor kapitel 7.1.1.

Kommunalbestyrelsen kan efter § 15, stk. 2, 2. pkt., træffe bestemmelse i styrelsesvedtægten om, at stedfortræder skal indkaldes ved lovligt forfald af kortere varighed end en måned. Hvis der er en bestemmelse herom i styrelsesvedtægten, har borgmesteren samme pligt som ved længerevarende forfald til at

indkalde stedfortræderen, når forfaldsgrunden ventes at have mindst den varighed, som kommunalbestyrelsen har fastsat. Kommunalbestyrelsen kan i styrelsesvedtægten fastsætte, at stedfortræder skal indkaldes ved ethvert lovligt forfald, uanset varighed.

Efter § 15, stk. 4, træffer kommunalbestyrelsen i alle tilfælde af stedfortræderindkaldelse beslutning om, hvorvidt betingelserne for stedfortræderindkaldelse er opfyldt. Det omfatter bl.a. spørgsmål om, hvorvidt der foreligger lovligt forfald, og om det er rette stedfortræder, der er indkaldt. Det er en del af borgmesterens pligter som mødeleder at sørge for, at der foreligger de fornødne oplysninger og dokumentation til, at kommunalbestyrelsen kan træffe beslutning om godkendelse af stedfortræderindkaldelsen.

Om stedfortræderindkaldelse i tilfælde af inhabilitet henvises til kapitel 7.2.4.

7.1.2.2. I udvalg

Når et medlem af et udvalg, der er nedsat af kommunalbestyrelsen, har forfald af en forventet varighed af mindst en måned, kan den valggruppe, der har valgt medlemmet, bestemme, at et andet medlem indtræder i udvalget, så længe hindringen varer. Dette følger af § 28, stk. 2, 1. pkt., i lov om kommunernes styrelse.

Det er den valggruppe, der har valgt medlemmet til udvalget, som afgør, om betingelserne for at indkalde stedfortræder er opfyldt. Hvis det medlem, der har forfald således som det f.eks. gælder for medlemmer af økonomiudvalget og de stående udvalg, også er medlem af kommunalbestyrelsen,

vil gruppen dog kun kunne indkalde en stedfortræder, hvis betingelserne for at indkalde stedfortræder i kommunalbestyrelsen er opfyldt, jf. kapitel 7.1.2.1. Det er altså normalt ikke muligt at have lovligt forfald i udvalg og fortsat deltage i kommunalbestyrelsens møder.

Stedfortræderen skal også opfylde de betingelser, som gælder for at være medlem af det pågældende udvalg. For så vidt angår økonomiudvalget og de stående udvalg skal vedkommende altså være medlem af kommunalbestyrelsen.

Hvis valggruppen ønsker at indkalde den stedfortræder (for det medlem, der har forfald), som indkaldes til kommunalbestyrelsen, kan dette først ske, når kommunalbestyrelsen har godkendt stedfortræderindkaldelsen, jf. herom kapitel 7.1.2.1. Valggruppen kan i stedet vælge at indkalde et andet medlem af kommunalbestyrelsen som stedfortræder i økonomiudvalget eller et stående udvalg.

Efter § 28, stk. 2, 2. pkt., kan kommunalbestyrelsen i styrelsesvedtægten træffe bestemmelse om, at valggruppen kan indkalde en stedfortræder ved lovligt forfald i et udvalg af kortere forventet varighed end en måned. Dette gælder dog kun, hvis kommunalbestyrelsen efter lovens § 15, stk. 2, 2. pkt. 2, har truffet beslutning om stedfortræderindkaldelse i kommunalbestyrelsen ved forfald af kortere forventet varighed end en måned, jf. kapitel 7.1.2.1. Varigheden af det forventede forfald i udvalg, som kan begrunde stedfortræderindkaldelse, kan heller ikke være kortere end varigheden af det forventede

forfald, som kan begrunde stedfortræderindkaldelse i kommunalbestyrelsen. Dette er for at hindre, at der kan indkaldes stedfortræder i udvalg i tilfælde, hvor der ikke kan indkaldes stedfortræder i kommunalbestyrelsen. Er de nævnte betingelser opfyldt, giver § 28, stk. 2, 2. pkt., dog mulighed for stedfortræderindkaldelse alene i et enkelt udvalgmøde. Dette kan ske, hvis der efter kommunens styrelsesvedtægt skal ske stedfortræderindkaldelse ved forfald til et enkelt møde i kommunalbestyrelsen, og det samme er fastsat for så vidt angår udvalgmøder.

Om stedfortræderindkaldelse i tilfælde af inhabilitet henvises til kapitel 7.2.4.

7.2. Inhabilitet

7.2.1. Hvornår foreligger der inhabilitet?

Et kommunalbestyrelsesmedlem kan i henhold til § 14 i lov om kommunernes styrelse have en sådan interesse i en sag, at medlemmet er udelukket fra at deltage i kommunalbestyrelsens forhandling og afstemning om sagen.

De almindelige regler om speciel inhabilitet findes i forvaltningslovens kap. 2. Uden for det område, som er direkte omfattet af forvaltningsloven, finder principperne i forvaltningsloven tilsvarende anvendelse.

Den, der virker inden for den offentlige forvaltning, er afskåret fra at deltage i en sags behandling, hvis vedkommende har et sådant forhold til sagen eller dens parter, at det ud fra en generel vurdering er egnet til at vække tvivl om, hvorvidt den pågældende

vil kunne behandle sagen på upartisk måde.

En beslutning om at anse et kommunalbestyrelsesmedlem for inhabilt indebærer ingen tilkendegivelse om, at det pågældende medlem konkret må antages at ville lægge vægt på usaglige hensyn. Formålet med inhabilitetsreglerne er således ikke alene at sikre, at den enkelte sag behandles korrekt, men også, at der ikke skabes mistillid til den offentlige forvaltning.

Samtidig skal det sikres, at der ikke i unødigt omfang lægges hindringer i vejen for, at kommunalbestyrelsesmedlemmer kan deltage i sagsbehandlingen i kommunalbestyrelsen og i kommunalbestyrelsens udvalg som repræsentanter for almindelige synspunkter eller interesser, der kan være grundlaget for deres valg.

Afgørelsen af inhabilitetsspørgsmål beror på en samlet vurdering, hvor forskellige hensyn skal afvejes over for hinanden.

I forvaltningslovens § 3, stk. 1, er det opregnet, i hvilke tilfælde der kan foreligge en interessekollision, som er egnet til at begrunde inhabilitet. Et kommunalbestyrelsesmedlem er herefter som udgangspunkt inhabilt i forhold til en konkret sag, når:

- medlemmet har en særlig personlig eller økonomisk interesse i sagens udfald eller er eller tidligere i samme sag har været repræsentant for nogen, der har en sådan interesse,
- medlemmets nærtstående har en særlig personlig eller økonomisk interesse i sagen eller er

repræsentant for nogen, der har en sådan interesse,

- medlemmet deltager i ledelsen af eller i øvrigt har en nær tilknytning til et selskab, en forening eller en anden privat juridisk person, der har en særlig interesse i sagens udfald,
- sagen vedrører klage over eller udøvelse af kontrol- eller tilsynsvirksomhed over for en anden offentlig myndighed, og medlemmet tidligere hos denne myndighed har medvirket ved den afgørelse eller ved gennemførelsen af de foranstaltninger, som sagen angår,
- der i øvrigt foreligger omstændigheder, som er egnede til at vække tvivl om medlemmets upartiskhed.

Det forhold, at et kommunalbestyrelsesmedlem har en generel eller ideelt betonet interesse i en bestemt sags udfald, kan ikke normalt føre til, at medlemmet må anses som inhabilt i forhold til den pågældende sag. At et kommunalbestyrelsesmedlem har udtalt sig om sin opfattelse af en sag før dennes behandling i kommunalbestyrelsen, medfører heller ikke, at der foreligger inhabilitet.

Det følger af forvaltningslovens § 3, stk. 2, at inhabilitet ikke foreligger, hvis der som følge af interessens karakter eller styrke, sagens karakter eller den pågældendes funktioner i forbindelse med sagsbehandlingen ikke kan antages at være fare for, at afgørelsen i sagen vil kunne blive påvirket af uvedkommende hensyn. Forvaltningslovens principper om inhabilitet gælder også i forhold til sager af generel karakter, f.eks. struktur-, plan- og budgetbeslut-

ninger. Jo mere generel en sag er, desto stærkere skal et kommunalbestyrelsesmedlems interesse i sagens udfald imidlertid være for, at inhabilitet kan komme på tale.

7.2.2. Underretningspligt om forhold, der kan give anledning til tvivl om habiliteten

Det følger af § 14, stk. 2, i lov om kommunernes styrelse, at et kommunalbestyrelsesmedlem skal underrette kommunalbestyrelsen, hvis der foreligger forhold, som kan give anledning til tvivl om vedkommendes habilitet.

Der antages ikke i almindelighed at påhvile borgmesteren eller kommunalbestyrelsen nogen forpligtelse til at søge de faktiske forhold nærmere belyst i tilfælde, hvor et kommunalbestyrelsesmedlem tilkendegiver, at vedkommende anser sig for inhabil. Hvis spørgsmålet ønskes undergivet forhandling, kan medlemmet imidlertid ikke undslå sig fra – om fornødent for lukkede døre – at meddele nærmere oplysninger om det eller de forhold, der kan rejse tvivl om den pågældendes inhabilitet.

Inhabilitetsgrunde kan fremtræde som mere eller mindre åbenbare. F.eks. ved inhabilitet som følge af tilknytning til selskaber m.v. vil det ofte være vanskeligt for udenforstående at gennemskue de omstændigheder, der eventuelt kan begrunde inhabilitet. Men også i andre situationer vil den berørte selv være den eneste – eller i hvert fald den nærmeste – til at være (og gøre) opmærksom på eventuelle inhabilitetsgrunde. En undtagelse fra oplysningspligten følger af forvaltningslovens § 6, stk. 1, i tilfælde, hvor det er åbenbart, at forholdet er uden betydning. Det antages, at

undtagelsesbestemmelsen må fortolkes snævert, dels fordi det er af stor betydning, at alle omstændigheder af blot nogen relevans bringes frem til vurdering, dels fordi der sjældent vil foreligge særlige hensyn, som kan tale imod oplysning om de pågældende forhold. Medlemmets egen, subjektive vurdering af forholdets (manglende) betydning er ikke afgørende.

7.2.3. Betydningen af inhabilitet

Efter forvaltningslovens § 3, stk. 3, må den, der er inhabil i forhold til en konkret sag, ikke træffe afgørelse, deltage i afgørelsen eller i øvrigt medvirke ved behandlingen af den pågældende sag. Sammenholdt med § 14, stk. 1, i lov om kommunernes styrelse, hvorefter kommunalbestyrelsen træffer beslutning om, hvorvidt et kommunalbestyrelsesmedlem har en sådan interesse i en sag, at vedkommende er udelukket fra at deltage i kommunalbestyrelsens forhandling og afstemning om sagen, betyder dette, at et kommunalbestyrelsesmedlem, der er inhabil i forhold til en konkret sag, er udelukket fra at beskæftige sig med sagen i alle stadier af dens behandling.

Medlemmet kan derimod godt deltage i selve behandlingen og afgørelsen af, hvorvidt medlemmet er inhabil jf. § 8 i normalforretningsordenen.

7.2.4. Stedfortræderindkaldelse ved inhabilitet

Såfremt et medlem må forventes at blive erklæret inhabil i forhold til en sag, der skal behandles i kommunalbestyrelsens møde, kan de medlemmer, der er valgt på den pågældende kandidatliste efter § 14, stk. 3, i lov om kommunernes styrelse, kræve stedfortræ-

deren indkaldt til at deltage i sagens behandling.

Som ved stedfortræderindkaldelse efter § 15, stk. 1, er det de valgte medlemmer på kandidatlisten, som – i sidste instans ved flertalsafgørelse – bestemmer, om stedfortræderen skal indkaldes, jf. kapitel 7.1.2.1.

Er kun det inhabile medlem valgt på den pågældende liste, kan vedkommende begære stedfortræderen indkaldt. Stedfortræderen kan ikke begære sig selv indkaldt.

Hvis kommunalbestyrelsen træffer beslutning om et medlems inhabilitet, uden at stedfortræderen er indkaldt, kan de medlemmer, der er valgt på den pågældende kandidatliste, efter § 14, stk. 4, i lov om kommunernes styrelse kræve sagen udsat til det efterfølgende kommunalbestyrelsesmøde. Dette gælder dog ikke, hvis 2/3 af de tilstedeværende medlemmer modsætter sig det, eller hvis udsættelse vil medføre overskridelse af frister, der er fastsat i lovgivningen eller af andre myndigheder. Bestemmelsen skal ses i lyset af, at det følger af forvaltningslovens § 4, stk. 2, at et inhabil medlem kan deltage i behandlingen af en sag, i tilfælde, hvor behandlingen af sagen ikke uden væsentlig skade for offentlige eller private interesser kan udsættes, og hvor kommunalbestyrelsen ellers ville miste sin beslutningsdygtighed. Er et inhabil medlem berettiget til at deltage i behandlingen af en sag efter forvaltningslovens § 4, stk. 2, opstår der ikke spørgsmål om stedfortræderindkaldelse og derfor heller ikke spørgsmål om udsættelse af sagen efter § 14, stk. 4, i lov om kommunernes styrelse. I andre tilfælde end dem,

der er nævnt i forvaltningslovens § 4, stk. 2, kan et inhabil medlem ikke deltage, uanset at kommunalbestyrelsen mister sin beslutningsdygtighed. I dette tilfælde opstår der spørgsmål om stedfortræderindkaldelse og eventuel udsættelse af sagen efter § 14, stk. 4, i lov om kommunernes styrelse.

Et kommunalbestyrelsesmedlem, der er inhabil i forhold til en sag, må heller ikke deltage i udvalgsbehandlingen heraf, jf. kapitel 7.2.3. Det er fastsat i § 28, stk. 3, i lov om kommunernes styrelse, at kommunalbestyrelsen i styrelsesvedtægten kan bestemme, at den valggruppe, der har valgt et udvalgsmedlem, der må forventes at blive erklæret inhabil i forhold til en sag, der skal behandles i udvalget, kan bestemme, at et andet medlem i givet fald indtræder i udvalget ved sagens behandling. Stedfortræderindkaldelse ved inhabilitet i udvalg forudsætter således, at kommunalbestyrelsen i styrelsesvedtægten har valgt denne ordning.

7.3. Tavshedspligt

7.3.1. Reglerne om tavshedspligt

Som kommunalbestyrelsesmedlem er man omfattet af reglerne om tavshedspligt.

Tavshedspligt betyder, at man ikke må røbe fortrolige faktiske oplysninger fra den offentlige forvaltning over for almenheden eller uvedkommende privatpersoner.

De almindelige regler om tavshedspligt findes i straffelovens §§ 152-152f og i forvaltningslovens § 27. Forvaltningslovens § 27 gælder for al virksomhed, der

udøves inden for den offentlige forvaltning, jf. lovens § 2, stk. 3.

Forvaltningslovens § 27 gælder for den, der virker inden for den offentlige forvaltning, mens straffelovens § 152 gælder for den, der virker eller har virket i offentlig tjeneste eller hverv. Straffelovens §§ 152a -152c udvider personkredsen i forskellige henseender, mens straffelovens § 152 d indeholder en regel om visse efterfølgende forhold. Staffelovens § 157 e indeholder en generel undtagelse fra, hvilke tilfælde der er strafbare.

Som kommunalbestyrelsesmedlem er man således underlagt reglerne om tavshedspligt både under og efter varetagelsen af hvervet.

Tavshedspligtens forankring i straffeloven betyder, at det er strafbart for den, der virker eller har virket i offentlig tjeneste eller hverv, uberettiget at skaffe sig, videregive eller udnytte en tavshedsbelagt oplysning, som den pågældende har fået kendskab til igennem virket i offentlig tjeneste eller hverv. Straf efter bestemmelsen kræver dog forsæt til at videregive eller udnytte en oplysning, der er tavshedsbelagt.

I særlige tilfælde kan hensynet til berettiget varetagelse af en åbenbar almeninteresse eller af, eget eller andres tarv medføre, at oplysninger, der normalt er omfattet af tavshedspligten, alligevel kan videregives. Der kan også i medfør af andre lovbestemmelser følge en direkte forpligtelse til at videregive bestemte oplysninger. Der kan også i andre situationer være tilfælde, hvor videregivelse ikke er berettiget.

Spørgsmål om, hvorvidt det er berettiget at videregive personoplysninger til private ad elektronisk vej, skal bedømmes efter §§ 6-8 i persondataloven sammenholdt med §§ 152-152e i straffeloven.

7.3.2. Tavshedsbelagte oplysninger

En oplysning anses for fortrolig – og er dermed undergivet reglerne om tavshedspligt – når den ved lov eller anden gyldig bestemmelse er betegnet som sådan, eller når det i øvrigt er nødvendigt at hemmeligholde den for at varetage væsentlige hensyn til offentlige eller private interesser.

Uden for de tilfælde, hvor det direkte fremgår af lov eller anden gyldig bestemmelse, at en oplysning er fortrolig, vil det således bero på en konkret vurdering i hvert enkelt tilfælde, om en oplysning er at anse for fortrolig og således er undergivet tavshedspligt.

Det er ikke muligt at give nogen udtømmende opregning af, hvilke hensyn og interesser der kan medføre, at en oplysning vil være undergivet tavshedspligt. I henhold til forvaltningslovens § 27, stk. 1, er det dog navnlig hensynet til følgende interesser, der kan bevirke, at en oplysning er undergivet tavshedspligt:

- statens sikkerhed eller rigets forsvar,
- udenrigspolitiske eller udenrigsøkonomiske interesser,
- forebyggelse, efterforskning og forfølgning af lovovertrædelser,
- gennemførelse af offentlig kontrol-, regulerings- eller planlægningsvirksomhed eller af påtænkte foranstaltninger i henhold til skatte- og afgiftslovgivningen, f.eks. en myndigheds interne kontrolforanstaltninger i form af revision, en myndigheds kontrolvirksomhed over for enkeltpersoner, interne overvejelser om en myndigheds fysiske planlægningsvirksomhed samt den politiske og økonomiske planlægning i videre forstand,

• det offentliges økonomiske interesser, f.eks. hemmeligholdelse af det offentliges fremstillings- og forretningsmetoder, besiddelse af teknisk- og forretningsmæssigt know-how, det offentliges indgåelse af kontraktforhold samt deltagelse i forhandlinger m.v.,

- enkeltpersoners eller private selskabers eller foreningers interesse i at beskytte oplysninger om deres personlige eller interne, herunder økonomiske, forhold, f.eks. rent private forhold omfattet af persondatalovens §§ 7 og 8 og forvaltningslovens § 29, oplysninger om indtægts- og formueforhold, oplysninger om arbejds-, uddannelses- og ansættelsesmæssige forhold samt enkeltpersoners eller private selskabers eller foreningers økonomiske interesse i at beskytte oplysninger om tekniske fremgangsmåder eller drifts- og forretningsforhold.

7.3.3. Særligt vedrørende udvalgs møder

Forhandlinger i kommunalbestyrelsens forskellige udvalg anses som udgangspunkt for at være af fortrolig karakter. Der antages derfor at gælde en tavshedspligt for så vidt angår oplysninger, vurderinger og argumenter m.v., der fremføres af andre mødedeltagere under udvalgsdrøftelserne. Tavshedspligten antages dog ikke at være til hinder for, at et ud-

valgsmedlem refererer et udvalgs forhandlinger over for medlemmerne af den politiske gruppe i kommunalbestyrelsen, som den pågældende tilhører. Et udvalgsmedlem kan endvidere frit referere egne udtalelser og forslag under en forhandling i et udvalg.

Tavshedspligten omfatter desuden ikke oplysninger om en sags faktiske omstændigheder, som fremkommer under et udvalgs-

møde. Det er uden betydning, hvem der fremkommer med oplysningerne herom. Oplysninger om en sags faktiske omstændigheder kan imidlertid være omfattet af tavshedspligten, såfremt oplysningerne efter en konkret vurdering i medfør af de almindelige regler om tavshedspligt må anses for at være fortrolige.

Oplysninger om, hvor mange medlemmer der har deltaget i

udvalgets behandling af en bestemt sag, samt oplysninger om, hvilke af udvalgets medlemmer der har stemt for henholdsvis imod en bestemt beslutning, anses ikke for at være af fortrolig karakter. Det samme gælder oplysninger om medlemmers afvigende mening, der er tilført beslutningsprotokollen. ■

Stikordsregister

- § 17. 4 udvalg; 18
- ad hoc udvalg; 18
- afstemning; 40
- afstemninger; 21
- afsættelse af borgmesteren; 17; 50
- afvikling af valg; 41
- afvise sager fra dagsordenen; 36
- arbejdstilrettelæggelse; 43
- arbejdsvilkår; 3
- beslutningsdygtighed; 40
- beslutningsgrundlag; 7
- beslutningsprotokol; 21; 33, 42
- besøg på institutioner; 22
- betjening fra forvaltningen; 43
- bistand fra forvaltningen; 43
- bopælspligt; 23
- borgerligt ombud; 53
- borgmesteren; 16, 47
- dagsorden; 19; 35
- de stående udvalg; 13
- delegationsforbud; 16; 31
- drøftelse af borgmesterens beslutninger; 22
- ekstraordinære kommunalbestyrelsesmøder; 22; 28
- elektronisk formidling af materiale; 37
- elektronisk udveksling og cirkulation; 29
- enkeltsager; 5
- flertalsafgørelser; 40
- forfaldsgrunde; 53
- forslag til beslutning; 20
- forslaget til dagsorden; 20
- frister for forelæggelse af dagsorden og materiale; 33
- frister for udsendelse af materiale; 19
- generel inhabilitet; 24
- gode arbejdsvilkår; 3
- hovedforslag; 20
- indstilling; 14, 15; 32
- inhabilitet; 24; 53
- initiativret; 31
- initiativret; 20; 21, 31
- inspiration til det politiske arbejde; 12
- intern delegation; 31
- kommunalbestyrelsen; 3; 13; 28
- kommunalbestyrelsens kompetencer; 17
- kommunalbestyrelsesmedlemmernes rettigheder; 44
- kommunalt anliggende; 17
- kommunens regnskab; 49
- kontrol med borgmesteren; 48
- kontrolmuligheder; 47
- materiale fra andre udvalg; 22
- medansvar 22
- mindretalsbeskyttelse; 46
- mindretalsudtalelser; 22
- mødeformer; 4
- mødefrekvens; 28
- mødeindkaldelse; 39
- mødeledelse; 20
- mødeleder; 39
- mødemateriale; 19, 21
- mødeplan; 18
- mødeplanlægning; 28
- mødepligt; 23; 40; 53
- møder; 4; 18; 39
- mødets afvikling; 20
- officialprincippet; 31
- oplysningspligt; 47
- pligt til at føre tilsyn; 25
- pligter; 23
- politisk ledelse; 7
- procedureforslag; 21
- ret til oplysninger; 44
- retten til at begrunde medlemsforslag; 40
- retten til at forevise materialet til andre; 45

retten til at forlange ekstraordinært møde afholdt; 46	udgiftsgodtgørelse; 43
retten til at få ordet til dagsordenen; 23	udvalg; 28
retten til at få ordet til ethvert dagsordenspunkt; 40	udvalgenes umiddelbare forvaltning; 31
retten til at få tilsendt materiale fra andre udvalg; 46	udvalgsindstillinger; 32
retten til sagsindsigt; 44	udvalgsmøder; 18
revision; 22; 50	udvalgsstyre; 13
sagsfremstilling; 6	udstyr; 53
sagsindsigt; 22; 44	uformel kontakt til forvaltningen; 22
samspelet mellem kommunalbestyrelsen og forvaltning; 9; 11	underretningspligt; 56
sekretariatsbetjening; 11	underændringsforslag; 20
sekretærbistand; 24	ytringsfrihed; 22
special inhabilitet; 24	ændringsforslag; 20
standningsret; 21; 46	åbne møder; 18
stedfortræderindkaldelse; 54	
suspension og afsættelse af borgmesteren; 50	
taleret; 22	
talerrække; 20	
taletidsbegrænsninger; 40	
tavshedspligt; 23; 58	
telefonmøder; 29; 29	
temadrøftelser; 5	
tilstrækkelig oplyst; 13	
tilstrækkelige oplysninger; 32	

økonomi og indenrigsministeriet

Det politiske arbejde i kommunal-
bestyrelse og udvalg

Design: Bysted
Tekst: KL, Økonomi- og
Indenrigsministeriet
Slotsholmsgade 10-12
1216 København K
Tlf: 72282400
www.oim.dk
oim@oim.dk

KL
Weidekampsgade 10
2300 København S
Tlf. 33 70 33 70
kl@kl.dk
www.kl.dk

KL
Weidekampsgade 10
2300 København S
Tlf. 33 70 33 70
kl@kl.dk
www.kl.dk

Økonomi- og Indenrigsministeriet
Slotsholmsgade 10-12
1216 København K
Tlf: 72282400
oim@oim.dk
www.oim.dk